

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

GELENEKSEL AMASRA EVLERİ PLAN TİPOLOJİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÖZGENAZ DAĞ
(Y1413.050004)**

**MİMARLIK ANA BİLİM DALI
MİMARLIK PROGRAMI**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Alev ERARSLAN

Nisan 2017

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Mimarlık Ana Bilim Dalı Mimarlık Tezli Yüksek Lisans Programı Y1413.050004 numaralı öğrencisi **Özgenaz DAĞ**'ın "**GELENEKSEL AMASRA EVLERİ PLAN TİPOLOJİSİ**" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 28.02.2017 tarih ve 2017/06 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından **onay edilmiştir.** ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarak **KAROL**....edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi :18/04/2017

1)Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Alev ERARSLAN GÖÇER

2) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Ayşe SİREL

3) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Pelin KARAÇAR

.....
.....
.....

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır.** Aksi halde geçersizdir.

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum” GELENEKSEL AMASRA EVLERİ PLAN TİPOLOJİSİ” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyoğrafya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.(18.04.2017)

Özgenaz DAĞ

Aileme ve arkadaşlarıma,

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, değerli hocam, tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Alev ERARSLAN' a sonsuz teşekkürlerimi sunar, eğitim hayatıma katkıda bulunan tüm saygıdeğer hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak, teze katkıda bulunan tüm değerli arkadaşlarıma ve hayatım boyunca hep yanımda olan, desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen sevgili aileme sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Nisan 2017

Özgenaz DAĞ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	ix
İÇİNDEKİLER	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xv
ŞEKİL LİSTESİ.....	xvii
ÖZET.....	xxv
ABSTRACT	xxvii
1 GİRİŞ.....	1
1.1 Amaç.....	3
1.2 Materyal ve Yöntem	4
2 AMASRA BÖLGESİ TARİHİ VE COĞRAFYASI.....	5
2.1 Bölgenin Tarihi.....	5
2.2 Coğrafi Özellikler.....	10
3 AMASRA BÖLGESİ KONUT MİMARİSİ.....	13
3.1 Evlerin Biçimlendirilmesinde Çevresel Faktörler	13
3.1.1 İklim	13
3.1.2 Topoğrafya	13
3.1.3 Malzeme	15
3.2 Evlerin Biçimlendirilmesine Etki Eden Sosyal Faktörler	16
3.2.1 Mahremiyet	18
3.2.2 Dini Değerler ve Kültürel Özellikler.....	19
3.2.3 Sosyo-Ekonomik Statü.....	20
3.2.4 Aile Yapısı	21
3.3 Kat Organizasyonu	22
3.4 Plan Elemanları	24
3.4.1 Gulluk (Kulluk).....	25
3.4.2 Dışar	27
3.4.3 İçer.....	29
3.4.4 Ocaklar	30
3.4.5 Yüklük ve Dolaplar	32
3.4.6 Eyvan.....	33
3.4.7 Hamam Dolabı (Gusülhane)	35
3.4.8 Abdestlik ve Hela	36
3.5 Plan Tipleri	37
3.5.1 Köşe Sofalı Plan Tipi	40
3.5.2 Köşe Sofalı Eyvanlı Plan Tipi.....	41
3.5.3 Merkezi Sofalı Plan Tipi	43
3.6 Yapım Sistemi ve Malzeme.....	45
3.6.1 Ahşap Karkas Sistem	46
3.6.1.1 Ahşap Karkas Arası Ahşap Dolgu	47
3.6.1.2 Ahşap Karkas Arası Kerpiç Dolgu.....	48
3.6.1.3 Ahşap Karkas Arası Taş ve Tuğla Dolgu.....	49

3.7	Yapı Elemanları.....	51
3.7.1	Duvarlar.....	51
3.7.2	Çatı.....	52
3.7.3	Döşemeler.....	54
3.8	Cephe Düzeni ve Dekorasyonu	55
3.8.1	Kapılar.....	55
3.8.2	Pencereler.....	55
3.8.3	Çıkma Düzenleri	56
3.8.3.1	Payandalı Çıkma	57
3.8.3.2	Konsol Kirişli Çıkma	58
3.8.4	Süsleme Özellikleri	59
3.8.4.1	Çatı Alınlığında Süsleme	59
3.8.4.2	Pencere Pervaz Süslemeleri	59
3.8.4.3	Kuşluk	60
3.8.4.4	Çıkma Altı Süslemesi.....	60
4	İNCELENEN AMASRA EVLERİ.....	63
4.1	Boztepeliler Evi	63
4.1.1	Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri.....	64
4.1.2	Plan Özellikleri.....	64
4.1.3	Yapım Sistemi	67
4.1.4	Cephe Özellikleri.....	67
4.2	Kum Otel	69
4.2.1	Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri.....	70
4.2.2	Plan Özellikleri.....	71
4.2.3	Yapım Sistemi	74
4.2.4	Cephe Özellikleri.....	75
4.3	Fatma Hanımların Evi	76
4.3.1	Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri.....	76
4.3.2	Plan Özellikleri.....	77
4.3.3	Yapım Sistemi	78
4.3.4	Cephe Özellikleri.....	81
4.4	Büyükadaların Evi	84
4.4.1	Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri.....	85
4.4.2	Plan Özellikleri.....	86
4.4.3	Yapım Sistemi	91
4.4.4	Cephe Özellikleri.....	91
4.5	Sertellerin Evi	93
4.5.1	Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri.....	94
4.5.2	Plan Özellikleri.....	94
4.5.3	Yapım Sistemi	96
4.5.4	Cephe Özellikleri.....	97
4.6	Zırtılların Evi	98
4.6.1	Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri.....	98
4.6.2	Plan Özellikleri.....	98
4.6.3	Yapım Sistemi	100
4.6.4	Cephe Özellikleri.....	100
4.7	Denizer Pansiyon.....	103
4.7.1	Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri.....	104
4.7.2	Plan Özellikleri.....	104
4.7.3	Yapım Sistemi	108

4.7.4	Cephe Özellikleri	108
4.8	Kale Konak.....	110
4.8.1	Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri	111
4.8.2	Plan Özellikleri.....	111
4.8.3	Yapım Sistemi.....	115
4.8.4	Cephe Özellikleri	115
4.9	Zavrakların Evi.....	118
4.9.1	Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri	118
4.9.2	Plan Özellikleri.....	119
4.9.3	Yapım Sistemi.....	123
4.9.4	Cephe Özellikleri	123
4.10	Sağirozmanların Evi	124
4.10.1	Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri	126
4.10.2	Plan Özellikleri.....	127
4.10.3	Yapım Sistemi.....	130
4.10.4	Cephe Özellikleri	130
4.10.5	Postacı Mehmetlerin Evi.....	130
4.10.6	Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri	131
4.10.7	Plan Özellikleri.....	131
4.10.8	Yapım Sistemi.....	135
4.10.9	Cephe Özellikleri	136
5	DEĞERLENDİRME	139
6	SONUÇ	145
	KAYNAKLAR	147
	EKLER.....	151
	ÖZGEÇMİŞ.....	155

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge a1: İncelenen Amasra evlerinin genel tablosu.....	151

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2. 1: Necdet Sakaoğlu'nun Çeşm-i Cihan Amasra adlı kitabında Özkan Beceren'le birlikte 1965 yılında çizilen tahmini Roma dönemi Amastris betimlemesi..	7
Şekil 2. 2: Amasra'nın kuşbakışı coğrafik görüntüsü.....	10
Şekil 2. 3: Bartın ili Amasra ilçesinin Türkiye haritası üzerindeki konumu.	11
Şekil 3. 1: Kulluğun bodruma indirilmesi	23
Şekil 3. 2: Kulluğun zemin katta kullanımı ve kat organizasyonu	23
Şekil 3. 3: Kulluktan arka bahçeye geçiş	26
Şekil 3. 4: Yiyeceklerin saklandığı hergıl dolabı.....	26
Şekil 3. 5: Kulluktaki mutfak.....	26
Şekil 3. 6: Kulluk girişindeki çift kanatlı sağır kapı ve üzerinde penceresi	27
Şekil 3. 7: Plan şemasında dışarın yeri	28
Şekil 3. 8: Kemal Samancıoğlu Etnografya Müzesinin dışarıdan (sofasından) bir görünüm	28
Şekil 3. 9: İçerin plan şemasındaki yeri	29
Şekil 3. 10: Kemal Samancıoğlu Etnografya Müzesinin içerinden (odasından) bir görünüm	30
Şekil 3. 11: Ortada bir ocak, sol yanında yüklük dolabı ve sağ yanında hamam dolabı	31
Şekil 3. 12: Ocak ve yanlarındaki dolaplar	31
Şekil 3. 13: Solda yüklük ve hamam dolabı, sağda gömme dolap	32
Şekil 3. 14: Dışa çıkmalı eyvan	33
Şekil 3. 15: Eyvanın balkonla sonlanması	34
Şekil 3. 16: Eyvandaki yuvarlak hatlı pencereler	34
Şekil 3. 17: Hamam dolabı dış görünüm ve iç malzemesi.....	35
Şekil 3. 18: Büyükadalıların evindeki abdestlik tezgahı ve yan duvar üzerindeki sergenler (raflar).....	36
Şekil 3. 19: Aynı mahal içerisinde birbirinden ayrı abdestlik tezgahı ve hela yeri ...	36
Şekil 3. 20: Abdestlikten ayrı mahalde tutulan hela taşının olduğu bölüm	37
Şekil 3.21: Klasik Amasra geleneksel konutlarından bir örnek.....	38
Şekil 3.22: Köşe sofalı (dışar) plan örneği.....	40
Şekil 3.23: Köşe sofalı plan tipinden sofanın (dışar) yol cephesinde yer aldığı kesit örneği.....	41
Şekil 3.24: Köşe sofalı plan tipinden sofanın (dışar) arka bahçe tarafında yer aldığı kesit örneği	41
Şekil 3.25: Cumbalı ve üç yönden pencereli eyvan örneği.....	42
Şekil 3. 26: Cumbalı ve tek yönden pencereli eyvan örneği.....	42
Şekil 3. 27: Köşe sofalı eyvanlı plan tipinden sofanın (dışar) yol cephesinde yer aldığı bir kesit örneği.....	43
Şekil 3. 28: Merkezi sofalı (dışarlı) plan örneği	44
Şekil 3.29: Merkezi sofalı plan tipinden kesit örneği	44
Şekil 3.30: Ahşap karkas sistem örnek çizimi	46

Şekil 3. 31: Fatma hanımların evi ahşap karkas arası ahşap dolgu duvar sistem detayı	47
Şekil 3. 32: Ahşap karkas arası ahşap dolgu tekniği.....	48
Şekil 3. 33: Ahşap karkas arası kerpiç dolgu tekniği.....	49
Şekil 3. 34: Amasra’da zemin katın kerpiç dolgu tekniğiyle yapıldığı bir ev örneği.	49
Şekil 3. 35: Büyükadalılar evi taş ve tuğla dolgu duvar sistem detayı	50
Şekil 3. 36: Ahşap karkas arası taş ve tuğla dolgu tekniği.....	50
Şekil 3. 37: Ahşap karkas arası taş dolgu.....	51
Şekil 3. 38: Geleneksel alaturka kiremit çatı örtüsü örneği	53
Şekil 3.39: Bölgedeki evlerden bir çatının saçak altı.....	53
Şekil 3.40: Cepheden pencere görünümü ve İçerden pencere görünümü.....	56
Şekil 3.41: Payandalı çıkma örnek çizimi ve fotoğraf.....	57
Şekil 3.42: Göğüslemeli olarak da tabir edilen çıkmaya örnek çizim	57
Şekil 3.43: Konsol kirişli çıkma örnek çizimleri	58
Şekil 3.44: Konsol kirişli çıkma örneği	58
Şekil 3.45: Çatı alınlığında süsleme ögesi	59
Şekil 3.46: Pencere pervazındaki süsleme ögesi.....	60
Şekil 3.47: Pencerenin üst kısmına yakın olan bölümde bulunan kuşluk.....	60
Şekil 3.48: Kum oteldeki çıkma altı payanda süslemesi.....	61
Şekil 3.49: Kum otel çıkma altı süslemelerinin cephe genelindeki görünümü.....	61
Şekil 4.1: Boztepelilerin evi, yol cephesi görünümü	63
Şekil 4.2: Evin giriş cephesinden görünümü	63
Şekil 4.3: Evin restore öncesi yol cephesi görünümü	64
Şekil 4.4: Evin restore öncesi arka cephe görünümü	64
Şekil 4.5: Kulluk katı planı	65
Şekil 4.6: Birinci kat planı	66
Şekil 4.7: İkinci kat planı	66
Şekil 4.8: Restore edilmeye başlanan birinci kat sofa görünümü	67
Şekil 4.9: Evin sağ yan cephe görünümü	68
Şekil 4.10: Arka cephedeki balkon görünümü.....	68
Şekil 4.11: Evin arka cephe görünümü	69
Şekil 4.12: Giriş cephesi görünümü	69
Şekil 4.13: Arka cephe görünümü.....	70
Şekil 4. 14: Restore edilmeden önce giriş cephesi görünümü	70
Şekil 4. 15: Restore edilmeden önce sol yan cephe görünümü.....	71
Şekil 4. 16: Kulluk katı (bodrum) planı	72
Şekil 4. 17: Zemin kat planı	72
Şekil 4. 18: Birinci kat planı	73
Şekil 4. 19: Restore öncesi ocaklı oda	73
Şekil 4. 20: Restore sonrası ocaklı oda	74
Şekil 4. 21: Giriş kapısından sonra sofaya çıkış ve hemen karşıda yukarıya çıkış merdivenleri.....	74
Şekil 4. 22: Konsol çıkmanın altındaki eliböğründeler.....	75
Şekil 4. 23: Arka cephedeki çıkmanın payandaları.....	76
Şekil 4. 24: Yan caphe görünüşü ve eğimden dolayı bodrumda kalan kulluk.....	76
Şekil 4. 25: Kulluk planı	77
Şekil 4. 26: Birinci kat planı	78
Şekil 4. 27: Kulluğun giriş holü	78
Şekil 4. 28: Kulluktaki ocaklı oda.....	79
Şekil 4. 30: Ahşap motiflerle süslü oda kapısı.....	80

Şekil 4. 31: Geleneksel giyotin pencere ve pencereden görünen deniz manzarası....	80
Şekil 4. 32: Ocağın yanındaki yüklük dolabı ve oda kapısı.....	81
Şekil 4. 33: Günümüzde yola cephele olan giriş kapısı.....	82
Şekil 4. 34: Deprem sonrası onarılıp tuğla biriket işlenen duvar.....	82
Şekil 4. 35: Odalar (içer) arasında kalan eyvanın cumbası.....	83
Şekil 4. 36: Yarısı geleneksel ahşap karkas yarısı tuğla biriket kalan evin arka cephesi.....	83
Şekil 4. 37: Restore edilmeyi bekleyen Büyükadalıların evi.....	84
Şekil 4. 38: Giriş cephesi görünümü.....	84
Şekil 4. 39: Eski tarihlerden Büyükadalıların evi ve sokak ilişkisi	85
Şekil 4. 40: Kulluk katı planı	86
Şekil 4. 41: Birinci kat planı	87
Şekil 4. 42: İkinci kat planı	87
Şekil 4. 43: Bodrumdaki kulluktan bir görünüm	88
Şekil 4. 44: Merdivenin birinci kat sofasından görünümü ve dolap olarak değerlendirilen merdiven altı	88
Şekil 4. 45: Arkadaki oda kapısından merdiven görünümü ve taş duvarda oluşan pasakdibi.....	88
Şekil 4. 46: Solda merdiven altı dolabı, sağda birinci katın sofası ve odalara açılan kapılar.....	89
Şekil 4. 47: Sokak cephesine bakan odadan bir görünüm, duvarda biri açık diğeri ahşap kapaklı nişler ve sokağa bakan pencere	89
Şekil 4. 48: Arka cepheye bakan, abdestlik ve ocakla bağlantılı olan içer (oda). Duvarda ahşap sergenli (raf) nişler	89
Şekil 4. 49: Birinci katın arka içerine (oda) açılan abdestlikteki ocak yeri	90
Şekil 4. 50: İkinci kat sofasından merdiveni kapatan cam ve ahşap panel duvar, karşıda abdestlik kapısı ve sağda oda kapıları	90
Şekil 4.51: İkinci katın köşesinde bulunan ve sokağa bakan dışarı (sofası).....	91
Şekil 4. 52: Evin dış görünümü	92
Şekil 4. 53: Yan cephe görünen ahşap karkas arası taş ve tuğla dolgu ve solunda dışa taşkın ocak bacası.....	92
Şekil 4. 54: Sokak cephesi görünümü. Eski girişin olduğu yer	93
Şekil 4.55: Sertellerin evi sokak üzerindeki kulluk kapısı.....	93
Şekil 4. 56: Yan cephe görünümü ve eve bitişik merdivenler	94
Şekil 4. 57: Kulluk katı planı	95
Şekil 4. 58: Birinci kat planı	95
Şekil 4. 60: Evin ahşap dolgu duvarları	96
Şekil 4. 61: Arka bahçeden eve giriş kısmı.....	97
Şekil 4. 62: İçer (oda) pencerelerinin sokağa açıldığı cephe	97
Şekil 4. 63: Giriş cephesi görünümü.....	98
Şekil 4. 64: Kulluk katı planı	99
Şekil 4. 65: Birinci kat planı	99
Şekil 4.66: İkinci kat planı	100
Şekil 4.67: Evin giriş kapısı yani kulluğa açılan kapı.....	100
Şekil 4. 69: Balkon altındaki ve balkonun yana uzantısını taşıyan payandalar	101
Şekil 4.70: Oval hatlı kapı üzeri penceresi	102
Şekil 4. 71: Kapı üzerinde yer alan yazılı taş.....	102
Şekil 4. 72: Balkon altı payandasının süslemesi.....	102
Şekil 4. 73: Pencere pervazı süslemesi ve pencerenin üst bölümünden yatay şekilde geçen kuşluk detayı	103

Şekil 4. 74: Cumba üzerindeki yuvarlak hatlı pencereler	103
Şekil 4. 75: Denizerlerin evi yol cephesi görünümü	104
Şekil 4. 76: Zemin kattaki dükkan planı	105
Şekil 4. 77: Birinci kat planı	105
Şekil 4. 78: İkinci kat planı	106
Şekil 4. 79: Köşede kalan küçük sofa	106
Şekil 4.80: Odadaki (içer) ocak ve yanındaki yüklük dolabı	107
Şekil 4. 81: İçerden görünen deniz manzarası	107
Şekil 4. 82: Ocak yanındaki banyo kapısı	107
Şekil 4. 83: Kapının yanındaki ahşap oymalı raflar	108
Şekil 4. 84: Denizerlerin evi yol cephesi görünümü	109
Şekil 4. 85: Evin sol yan cephe görünümü	109
Şekil 4. 86: Evin giriş kapısının olduğu arka cephe görünümü	110
Şekil 4. 87: Giriş cephesi görünümü	110
Şekil 4. 88: Kulluk katı planı	112
Şekil 4. 89: Birinci kat planı	112
Şekil 4. 90: Sofaya çıkan merdivenler	113
Şekil 4. 91: Sağ içerdeki ocak ve yanında süslemesi rafları	113
Şekil 4. 92: Sol içerdeki ocak ve süslemeli rafları	114
Şekil 4. 93: İçerden sokağa açılan pencereler	114
Şekil 4. 94: Kulluktaki oda (içer)	115
Şekil 4. 95: Restore öncesi evin arka cephesi	116
Şekil 4. 96: Restore öncesi evin sokak cephesi	116
Şekil 4. 97: Evin ön cephesi ve eve girişi sağlayan kulluk kapısı	116
Şekil 4. 98: Kulluk girişi ve arkada planda arka bahçeye açılan bahçe kapısı	117
Şekil 4. 99: Evin sol ve sağ yan cephesi, arka bahçeye geçiş kapısı	117
Şekil 4.100: Giriş cephesi görünümü	118
Şekil 4. 101: Kulluk katı planı	119
Şekil 4. 102: Birinci kat planı	120
Şekil 4. 103: İkinci kat planı	120
Şekil 4. 104: Kulluk girişi ve sağda ardiye oda kapısı	121
Şekil 4. 105: Kulluktan birinci kata çıkan merdivenler ve merdiven arkasında oluşmuş pasakdibi	121
Şekil 4. 106: Evin günümüzdeki sofa (dışar) düzeni	122
Şekil 4. 107: Sol içerdeki (oda) ocak ve yanında yüklük dolabı	122
Şekil 4. 108: Sağ içerdeki kapalı ocak yeri ve dolapları	122
Şekil 4. 109: Günümüzde mutfığa çevrilmiş eski abdestlik ve hela bölümü	123
Şekil 4. 110: Sağ içerin (oda) cumbası	124
Şekil 4. 111: Evin sol yan ve arka cephe görünümü	124
Şekil 4. 113: İçerlerden birinin kapısı ve duvardaki ahşap yatay silmeler	125
Şekil 4. 114: Sofaya girmeden önceki hol	126
Şekil 4. 115: Evin altındaki hamam bölümü	127
Şekil 4. 116: Evin birinci kat planı	128
Şekil 4. 117: Eski hamam şimdiki kafenin oturma alanı	128
Şekil 4. 118: Ortadakisüslü direk	129
Şekil 4. 119: Hamam bölümüne geçişi sağlayan kemerli alan	129
Şekil 4. 120: Hamamın içi ve göbektaşı	130
Şekil 4. 121: Postacı Mehmetlerin evi yol cephesi görünümü	131
Şekil 4. 122: Evin giriş kat(kulluk katı) planı	132
Şekil 4. 123: Evin birinci kat planı	132

Şekil 4. 124: Evin giriş kapısı ve kulluğa çıkış merdivenleri	133
Şekil 4. 125: Kulluktan birinci kata çıkış merdivenleri	133
Şekil 4. 126: Kulluktaki oda	134
Şekil 4. 127: Kulluktaki odanın içinde yer alan sergenler (raf).....	134
Şekil 4. 128: Kulluk odası tavan detayı	135
Şekil 4. 128: Ahşap karkas arası ahşap dolgu tekniği ve üzerinden dökülmüş sıvası	135
Şekil 4. 130: Evin ahşap karkas arası ahşap dolgu tekniği ile yapılmış duvarları ...	136
Şekil 4. 131: Üzerinde ve yanlarında pencereleriyle beraber kulluk kapısı	136
Şekil 4. 132: Evin yarısı tuğla dolgu ile yapılmış sol yan cephesi	137
Şekil 4. 133: Sağ yan cephedeki kullukta ayrı girişi olan odanın kapısı ve birinci katın kapalı çıkması.....	137
Şekil 4. 134: Demir parmaklıklı kulluk penceresi	138
Şekil 4. 135: Eve girişi sağlayan kulluk kapısı	138

BATI KARADENİZ YÖRESEL MİMARLIĞINDA KULLANILAN YEREL YAPI TERİMLERİ

Abdestlik: Abdest alınan, bulaşık yıkanan, el yüz temizliği gerçekleştirilen ve hatta kışın çamaşır yıkanan ahşap tezgah. Tezgahın altında yer alan dolaplarda ve üstünde yer alan raflarda mutfak malzemeleri ve su güğümleri de muhafaza edilir. Bu kısmın dış kaplama tahtaları diğer alanlara göre daha seyrek çakılmıştır ve havalandırması gerektiği için kuzeyden esen rüzgar düşünülerek- genellikle kuzeye çevrilmiştir.

Akım: Çatı eğimi.

Battal Taş/Koca Taş: Temelde çatmaların altına ya da dikmelerin altına gelecek şekilde yerleştirilen büyük (birkaç yüz kg ağırlığında) temel taşı.

Bedavra: Çam, kestane veya köknar ağaçlarının balta ile yarılması yöntemiyle elde edilen ahşap elemanların çatı üzerine kaplanmasıyla gerçekleştirilen örtü. Kalınlığı 1 cm, genişliği 3-4 cm, uzunluğu ise 50 cm olanlara yarma, kalınlığı 2-3 cm, genişliği 15-20 cm, uzunluğu ise 3-5 m. olanlara ise tahta adı verilir.

Çandu/Çandı Kesme/Çinti: Kabaca yonulmuş tomrukların köşelerdeki yarım boğazlar vasıtasıyla üst üste oturtulması yöntemiyle oluşturulan yığma yapı. Ayrıca yapıların köşelerinde yer alan geçmeler de bu isimle bilinir.

Çatı Ev/Doldurma Ev: Ahşap çatkının arasının tuğlayla doldurulduğu, karkas yapı. “Çatı” kelimesi, birbirine çatılmış, çakılmış şeylerin topu anlamına gelmektedir.

Çatma: Ahşap yığma yapı ve bu yapının köşelerindeki geçmelerin bütününe verilen ad (Çatma başı, çatma dibi).

Çember/Bağ Ağacı: Karkas yapılarda direkleri dört taraftan yatay olarak bağlayan ahşap kirişler. Bu ağaçlar birbirlerine dört köşede dam kertisiyle bağlanır. 10x10 cm. ya da 10x12 cm. ebadındadır.

Çevürge/Çövrge/Çökürge: Evlerin iç mekanında yer alan kapılarda, pencerelerde ve dolaplarda kullanılan ahşap kapı mandalı.

Dışar: Sofa bölümünün yörede ki ismidir.

Direk/Dikme: Ahşap karkas yapılarda kullanılan 10x10 cm boyutlarında ve 3 metre yüksekliğinde ahşap dikmeler.

Direkbaşı Arası Doldurma: Ahşap çatkının arasının tuğla veya çığ tuğla ile doldurulması yöntemi.

Dökme/Atma: Zemin katla birinci kat arasına 1 metre arayla atılan, dökülen, taşıyıcı ağaç kirişler. 15-20 cm çapındadır.

Döşek: Kısa kenarı yaklaşık 3 cm, uzun kenarı 10-12 cm olan taban döşemesi tahtası.

Gulluk: Kulluk olarak da söylenen, Türk evlerinde hayat ve ya taşlık olarak kullanılan bölümün yöresel adıdır.

Hamam Dolabı : Gusülhane olarak da bilinen, odalarda genellikle ocağın yanında bulunan yıkanma dolabıdır. Ayrıca yüklük işlevi de görür. Burada ocakta ısıtılan su kenarda yer alan rafın üzerine yerleştirilir ve küçük bir tasla taburelere oturularak yıkanılır, yıkanma işleminden sonra içerisinde bulunan ahşap dolap kapatılır, yatak yorgan tekrar buraya konulur. İçerisinde oluşan atık su ahşap borularla dışarı atılır.

Hergil Dolabı: Gullukta erzakları depolamak için kullanılan üstten kapaklı saklama dolabıdır.

Hücre/Fecre/Gözgere/Galeve: Ocağın yanında yer alan ve genellikle kahve takımlarının ve aydınlatma araçlarının muhafaza edildiği kapaksız nişler.

İçer: Sofaya açılan odalara yörede verilen isimdir.

Kepenge: Pencereleeri dışardan kapatmaya yarayan ahşap kapak.

Kovuk: Ocak nişi.

Kuşluk: Pencere aralarında bulunan cepheyi çepeçevre saran dış cephede kullanılan süsleme ögesidir.

Pabuç: Karkas yapılarda dikmelerin altına yerleştirilen ve temel vazifesi gören taş altyapı.

Pasak/Basak: Merdiven.

Pasakdibi/Basakdibi: Merdivenin önündeki boş alan.

Payanda/Ara Payanda/İğreti Payanda/Ayıbacığı: Karkas yapılarda direklerin esnemesini ve açılmasını önlemek amacıyla çapraz olarak uygulanan ahşap destekler.

Pervaz: Süpürgelik. Ahşap duvarların döşeme ile birleştiği alanda tahtaların ek yerlerini kapatmak için kullanılan yaklaşık 10 cm yüksekliğinde ve boyu odanın boyuna göre değişen ahşap şerit.

Sergen: Odalarda ve abdestlikte pencere seviyesinin üzerinde duvarlar boyunca uzayan ahşap rafa verilen isim.

Set/Peyke/Sedir: Odalarda veya çardakta pencereli duvarlar boyunca yerleştirilen, oturma ihtiyacını karşılayan ahşap eleman. 7 cm. eninde ve 50 cm. yüksekliğindedir.

Seyrek Doldurma : Ahşap çatkının arasının tuğla ile doldurulması yöntemi.

Sık Doldurma : Ahşap çatkının arasının ağaç artıkları ile düzenli bir şekilde doldurulmasına dayanan duvar tekniği. Ahşap dolma tekniği.

Yaşmak : Ocağın ön yüzündeki taş kemer ya da onun yerini tutan ahşap eleman.

Yonmak: Ahşabı ya da taşı inşaatta kullanılabilecek hale getirmek.

Zar: Tavan kaplaması.

Üveyik Kanadı/Eveyik Kanadı: Yalı baskısı. Binaların yağmura ve kara yoğun olarak maruz kaldıkları cephelerinde uygulanan bir tekniktir. Kent kökenli olup kırsal kesimde tespit edilen uygulamaları çok kaba ve basittir. Kaplama tahtaları birbirleri üzerine binecek şekilde çakılır, böylece yüzeye düşen suya karşı sızdırmaz bir cephe kaplaması oluşturulur. Kaplama sırasında üveyik (kumru) kuşunun kanadına benzer bir netice oluştuğu için yerel olarak bu isimle anılmaktadır.

GELENEKSEL AMASRA EVLERİ PLAN TİPOLOJİSİ

ÖZET

Bu tez çalışmasında Türkiye'nin Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan Bartın ili Amasra ilçesindeki geleneksel konut kültürü ele alınmıştır. Amasra'nın ilçe merkezinde yer alan 19. yüzyıl geleneksel konut örnekleri incelenmiş, öncelikle plan tipleri olmak üzere yapım sistemi ve kullanılan malzemeler ortaya çıkarılmıştır. Bu analiz yok olmak üzere olan bölgedeki konut kültürünü yeniden hatırlatmak, gelecek dönemlerde unutulmamasını sağlamak ve yapılacak olan restorasyon çalışmalarına yardım sağlamak adına yapılmıştır.

İlk olarak bölgenin tarihinden ve coğrafi özelliklerinden bahsedilerek başlayan tez, bölgedeki konut mimarisi başlığı altında evlerin biçimlenmesinde etkisi olan çevresel ve sosyal etkenlerden söz edilerek devam etmektedir. Evlerin şekillenmesinde önemli yere sahip olan iklim, topografya ve malzeme üçlüsü çevresel faktörler içerisinde incelenmiş; mahremiyet, dini değerler ve kültürel özellikler, sosyo-ekonomik statü ve aile yapısı ise yine evler için oldukça önemli olan sosyal faktörler içerisinde incelenmiştir. Daha sonra bölge genelindeki geleneksel konutların plan özellikleri, plan tipleri, yapım sistemi ve malzemesi, yapım elemanları ve son olarak cephe düzeni ve dekorasyonu anlatılmıştır.

İkinci bölümde ise, Amasra ilçe merkezinde konu alınan 11 konut, yapım tarihleri, plan özellikleri, yapım sistemi ve cephe özellikleri bakımından ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bölge genelinde evler o evde yaşayan ailenin lakabıyla söylenerek tarif edilirdi. Bu doğrultuda incelenen bu 11 konut, Boztepeliler evi, Kum otel, Fatma Hanımların evi, Büyükdalıların evi, Sertellerin evi, Zırtılların evi, Denizler pansiyon, Zavrakların evi, Kale konak pansiyon, Sağırosmanların evi ve Postacı Mehmetin evidir. Evlere hep bir *kulluk* bölümünden girilmiş ve bu kat genellikle taş duvarlardan oluşturulmuştur. Evlerin plan tipi, evde yaşayan ailenin alışkanlıkları ve kullanım biçimine bağlı olarak farklı biçimlerde, fakat hep bir sofa (dışar) mekanı baz alınarak şekillenmiştir. Evlerdeki oda (içer) mekanları ise sofa (dışar) etrafında biçimlenmiştir. Evlerin neredeyse her yerinde ahşap malzeme kullanılmıştır. Ana çatkıda, duvarların dolgu malzemesinde, dış cephe kaplamasında ve cephedeki süsleme öğelerine kadar ahşap malzemenin baskınlığını görmek mümkündür.

Bu tezde Amasra ilçesindeki geleneksel evlerde detaylı incelemeler yapılmış, evlerin plan tipleri çıkarılmış, konut kullanıcılarıyla görüşülerek bölge mimarisinin geçmişten günümüze ne gibi değişimlere maruz kaldığı ve konut sahiplerinin düşünceleri doğrultusunda gelecekte oluşabilecek tablo hakkında çıkarımlarda bulunulmuştur.

Sonuç olarak, Amasra ilçesi geleneksel konut mimarisi adına yapılan bu araştırmada bölge konut mimarlığı içerisinde plan şeması, yapım tekniği ve malzeme özelliği ile önemli bir yere sahip olduğu görülmüş ve gelecekteki kuşaklara aktarılması açısından belgeleme çalışması yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Amasra, geleneksel mimari, plan tipleri.

PLAN TYPOLOGY OF TRADITIONAL AMASRA HOUSES

ABSTRACT

In this thesis, the house culture of the province Amasra in the city of Bartın located in the Turkey's west blacksea region was studied. The traditional house examples of 19th century in the centrum of Amasra was examined and specifically the plan types, construction system, and construction materials were disclosed. This analysis was conducted to remind the house culture that is about to disappear, to provide not to be forgotten in future and to help the restoration to be done.

Firstly, the thesis starts with by mentioning the historical and geographical attributes of the region and continues with by mentioning the environmental and social effects influenced the structures of the houses under the title of residential architecture of the region. The climate, topography and material trio which are important in shaping the houses are examined within the environmental factors; privacy, religious values, and cultural attributes, socio-economic status and family structure are examined in social factors which are very important for houses. Later, plan features, plan types, construction system and materials, construction elements and finally the layout and decoration of the traditional houses in the region were explained.

In the second part, 11 houses in Amasra district center were examined in detail in terms of construction dates, plan features, construction system and frontage features. In the region, overall, the houses were described by the nickname of the family living in that house. The 11 houses examined within this respect are, home of Boztepeli, Kum hotel, home of Fatma Lady, home of Büyükada, home of Sertel, home of Zırtıl, Denizler pension, home of Zavrak, Kale konak pension, home of Sağırosman ve home of Mehmet postman. The houses have always been entered from a *kulluk* section and this floor is usually made of stone walls. The plan type of the houses was shaped in different ways, but always on the basis of a sofa (outsider), depending on the habits and usage of the family living in the home. The rooms in the houses are shaped around the sofa (outside). Almost everywhere in the houses is made of wood. It is possible to see the predominance of wooden materials in the main framework, on the filling material of the walls, on the exterior wall and on the decorative ornaments on the front.

In this thesis, detailed reviews were made in the traditional houses in Amasra district, the plan types of the houses were removed, the house users were interviewed and the conclusions were drawn about the future changes in the architecture of the region and the future of the houses.

As a result, in this research conducted in the name of traditional house architecture of Amasra district, it has been found that the district has an important place in residential architecture with its plan scheme, construction technique and material property and documentation work has been done in order to transfer it to future generations.

Key words: *Amasra, traditional architecture, plans types.*

1 GİRİŞ

Yerleşmelerin en önemli yaşam alanı konut yapılarıdır. Konut aynı zamanda insan-mimari arasındaki ilişkinin en yoğun hissedildiği alandır. Tarihsel, coğrafi, ekonomik ve toplumsal etkenlere bağlı olarak belli bir bölgenin gelenekleri çerçevesinde üretilmiş yapı, olarak tanımlanan konutun biçimlenmesinde başta iklim ve topoğrafya gibi çevresel/fiziki etmenlerin yanı sıra sosyal, kültürel ve ekonomik faktörler de etkilidir. Birbirinden farklılık gösteren çeşitli iklim bölgeleri ve yerel topoğrafya gibi yerleşim ve mimari üzerinde doğrudan etkiye sahiptir.

Anadolu her bölgede farklı coğrafi, iklimsel, malzeme ve kültürel özellikler sonucu oluşmuş farklı konut planları içerir. Ortak benzerlikler bulunmakla birlikte her bölgedeki konut mimarisi bulunduğu bölgenin yerleşme, iklim, malzeme ve sosyal faktörlerinin oluşturduğu özelliklerini barındırır. Anadolu'nun çevresel ve kültürel unsurlarını barındıran geleneksel Türk evi aynı zamanda tarihsel bir derinliğe sahiptir.

Topoğrafya yerleşme biçimini belirleyen temel faktörlerden biridir. Doğa insan arasındaki ilişkinin en önemli örneği olan topografik özelliklerin yerleşmelerin dağılışı, nüfus ve ekonomik faaliyetleri üzerinde dolaylı veya doğrudan etkileri bulunmaktadır. Yapının çevre ve doğa ile bağlantısı üzerinde bulunduğu arazi ile sağlanır. Arazi kullanımında eğim ve yükselti ile nüfus yoğunluğu arasındaki ilişki açıktır. Dağlık ve engebeli alanlarda nüfus ve yerleşme az iken düz ovalık alanlarda yerleşim ve nüfus fazladır. Dağlık alanlar üzerinde kuraklık hissedilmediği, kar sularından beslenen dereler varolduğu için kendine özgü ekosistem sahaları mevcuttur. Buralar yayla için uygundur. Topoğrafya yerleşme ilişkisine bir örnek olarak akarsular tarafından parçalanmış engebeli topografik alanlarda, ekilebilir toprakların sınırlı ve dağınık olması dağınık yerleşmelerin ortaya çıkmasına sebep olur. Dağ yerleşimleri birbirinden kopuk, dağınık bir kümeleşme gösterir. Ancak bu kümeleşmelerin kendi içindeki dokusu sıkı bir yapıya sahiptir. Ulaşım zorluğu, bu yerleşmelerin özgün

yapılarının korunmasını kolaylaştırır. Ovaları yerleşmeler için cazip hale getiren ortak nokta verimli topraklar ve su varlığıdır. Ovaların değerli toprak alanları olması nedeniyle yerleşimler genellikle tarım arazisini değerlendirmek üzere ovaların kıyısında, yamaçlara doğru gelişir (Selvi 2011: 27).

Konut yerleşimlerini etkileyen doğal çevre elemanlarından bir diğeri de iklimdir. Bina tasarımını etkileyen iklimsel veriler, güneş ısınım, rüzgâr ve hava hareketleri, sıcaklık ve nem olarak sayılabilir. Yağış yapı tasarımı ve kullanılan malzemelerin türünü etkilemektedir. Konutların yönlendirmesi için güneş ve rüzgâr etkileri önemlidir. Yükseklik farkına göre iklim elemanları olan rüzgar, yağış ve sıcaklık dereceleri değişim gösterir. İklim elemanlarının etkilerinin maksimum olduğu yerlerde konumlanma seyrek görülür. Yağışın ve suyun az olduğu ovalık alanlarda yapıların birbirine yakın olduğu toplu yerleşmeler, yağışın bol olduğu nemli iklim bölgelerinde ise aralarında tarla, bağ ve bahçe gibi alanların bulunduğu dağınık yerleşme türleri görülür. Çukur arazilerin seçilme nedeni iklim şartlarına karşı korunaklı olmalarıdır (Tunçdilek 1986).

Konut tasarımı kültürel tutumu yansıtır. Konut aynı zamanda sosyo-kültürel çevrenin oluşturduğu bir unsurdur. İnsanın sahip olduğu değerler, imgeler ve yaşam biçimi kullanmış olduğu yapıya yansır. Kültürel etkenler arasında dünya görüşü, kültürel değerler, aile, akraba, toplum ilişkileri ve yaşama biçimi sayılırken sosyal etkenler demografik yapı, ailenin sosyo-ekonomik yapısı, aile yapısı ve yaşam biçimidir (Gür 2000: 165). Rapoport, kırsal konut tasarımında “kültüre özgü” ve “kültürel değerler ve seçimler” kavramını ortaya atmıştır (Bretonne 1979: 116). Rapoport’ a göre binalar, özellikle de konutlar sadece fiziksel ürünler değil, aynı zamanda birer kültürel ürünlerdir.

Yaşama biçimi her kültürde farklı özellikler göstermektedir. Her toplumun kendine özgü alışkanlıkları ve gelenekleri olduğu için bu beklenti mimariyi yapıyı da belirler. Ailenin toplum içindeki yeri, günlük yaşamdaki alışkanlıklar, aile yaşantısının gizliliği (mahremiyet) de konut tasarımında etkindir. Dini inanç da kırsal konutun şekillenmesindeki önemli sosyal sembollerin bir diğeridir. Konut tasarımlarına etki eden sosyo-kültürel faktörler kapsamında incelenen din, insan ilişkilerini etkileyen ve düzenleyen bir olgudur. Rapoport, dinin çevreyi ve insanları etkileyen bir faktör olduğundan bahsetmiştir (Rapoport 2004). Dini temellere dayanan cinsiyet ayrımları mekanı etkiler.

Konut şekillenmesinin bir diğer belirleyici parametresi de hane sahibinin ekonomik örgütlenmesidir. Yapıdaki bazı değişiklikler kullanıcının kimliğini belirler. Konutun büyüklüğü ekonomi-üretim ilişkisini yansıtır. Çobanlığın başlıca gelir kaynağı olduğu ekonomik modelin hakim olduğu bölge ile tarıma veya ticarete dayalı ekonomi üzerine kurulu yerleşmelerin konut yapıları farklılık gösterir. Ekonomik faaliyetler, evin oturan kesiminden daha ziyade eklentiler üzerinde rol oynarlar. Tarımla uğraşan aileler depolama ve ek faaliyet alanlarına yer verdikleri için ortalama evlerden daha büyük yaşama alanına sahiptirler.

Bu çalışmada coğrafi özellikler, iklim ve malzeme gibi fiziki faktörlerinin yanı sıra kültürel parametrelerin konut tasarımına en çok etki ettiği bölgelerden biri olan Batı Karadeniz Bölgesi konut mimarisi, Amasra örneği üzerinden okunmaya çalışılacaktır.

1.1 Amaç

Amasra, Batı Karadeniz Bölgesi'nde Bartın iline bağlı bir ilçedir. 1460 yılında Fatih Sultan Mehmet'in düzenlediği bir seferle Osmanlı'ya bağlanan Amasra, Bartın merkezle birlikte Batı Karadeniz Bölgesi'nin önemli ahşap Türk Evi örneklerini barındırır.

Bu çalışmada öncelikle bölgenin konut mimarisinin biçimlenmesine etki eden iklim, coğrafya ve malzeme gibi çevresel faktörler ile konut tasarımında önemli olan mahremiyet, aile yapısı, sosyo-ekonomik statü, dini değerler ve kültürel özellikler gibi sosyal faktörler açıklanacaktır. Sonrasında bölge konutlarının genel özellikleri olan kat organizasyonu, plan elemanları, plan tipleri, yapım sistemi, kullanılan malzeme, yapı elemanları ile cephe düzeni tanıtılacaktır. Son olarak tarihi Amasra evleri plan tipolojisini detaylı tanıtabilmek için seçilen örnekler plan özellikleri, yapım sistemi ve cephe özellikleri açısından incelenerek bölgenin temel konut mimarisi tipolojisi hakkında bilgi verilmeye çalışılacaktır.

1.2 Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada Amasra Bölgesi konut mimarisini araştırabilmek için öncelikle kaynak ve doküman araştırması yapılmıştır. Kaynak araştırmasının yanı sıra bir saha/alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Bölge konutunu daha iyi tanıyabilmek için sahada belirli örnekler seçilmiş ve tespit edilen örneklerin rölöveleri alınarak bir plan tipolojisi çıkarılmıştır. Bunun yanı sıra evlerin yapım sistemi, malzeme, plan elemanları detayları ve cephe özellikleri fotoğraflanmıştır.

Araştırma sırasında gözlem ve görüşme tekniklerinden de yararlanılmış. Bunun için evlerin kullanıcıları, bölgedeki bazı yapı ustaları, Çetin Asma ve Necdet Sakaoğlu ile bölge konutları hakkında kişisel görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

2 AMASRA BÖLGESİ TARİHİ VE COĞRAFYASI

2.1 Bölgenin Tarihi

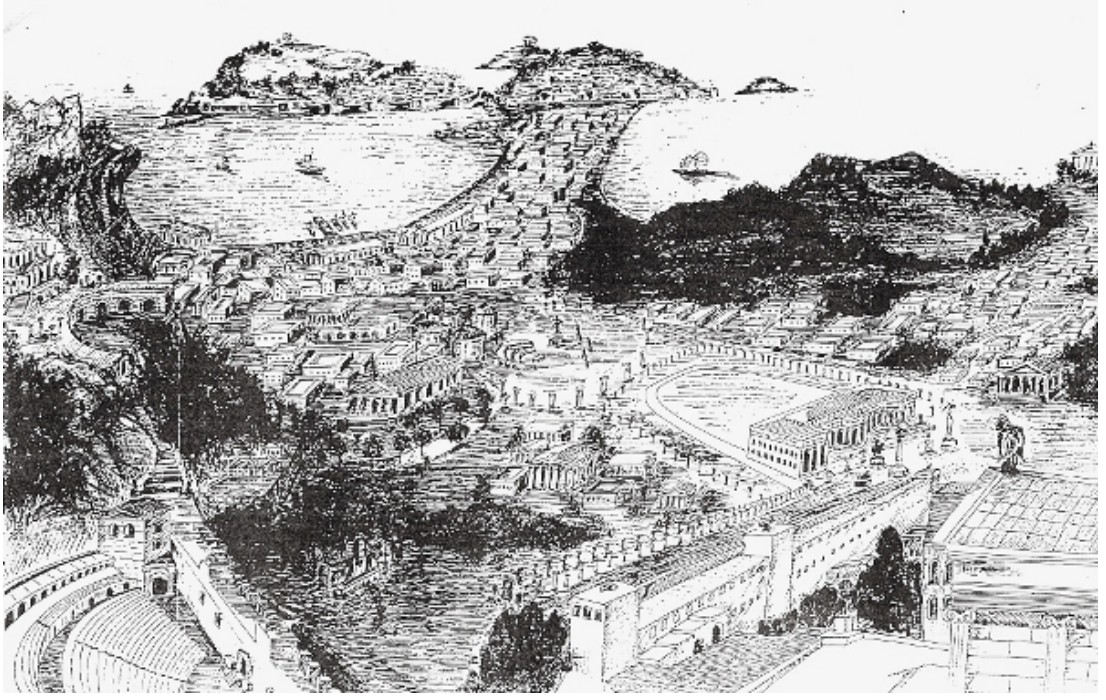
Amasra veya tarihte ilk bilinen adıyla Sesamos şehri, M.Ö 12. yüzyıla kadar uzanan bir geçmişe sahip olup bu dönemde bölgeye hakim olan Gasgas ve Hitit egemenliğinden sonra şehir Fenikeliler tarafından ticari amaçlara yönelik bir koloni olarak kullanılmış ve kısa süren Fenike hakimiyeti sonrasında İon kolonizasyon hareketleri ile şehir Miletli ve Megaralı denizciler tarafından ele geçirilmiş ve kısa zamanda da tüm Batı Karadeniz sahil kesiminin önemli bir ticari çekim merkezi haline gelmiştir (Sakaoğlu, 1987). Özellikle bölgenin zengin orman ürünleri (başta şimşir, meşe palamudu, kestane olmak üzere) ticaretin gelişmesinde en önemli etkidir (URL, 1).

Sonraki dönemlerde Lidya egemenliği altında olan şehir, M.Ö 4. yüzyılda Pers yönetimi altına girmiş, Makedonyalı Büyük İskender'in Anadolu'yu Pers istilasından kurtarmasından sonra Sesamos'un (Amasra) egemenliği Persli bir prenses olan Amastris'e geçmiş ve bu dönemde ticari hayatın en canlı olduğu, şehir tarihinin en parlak dönemi yaşanmıştır (Sakaoğlu, 1987).

Anadolu'daki İran idaresine son veren Büyük İskender M.Ö 324'de düşmanı olduğu İranlılarla evlilik yolu ile yakınlık kurmak için bir politika uygulamış ve kendisi III. Dareios'un (Dara) kızını alırken, Dara'nın kardeşi Oxathres'in kızı Amastris de Hind seferini idare eden Makedonya generallerinden Krateros'un karısı olmuş, fakat İskender'in İmparatorluğunun kısa sürede parçalanması sonucu yapılan evlilikler dağılmış ve böylece Amastris'de serbest kalmıştır (Eyice, 1965). Bu sıralarda Karadeniz kıyısında Herakleia (Ereğli)'de Tyrannis (derebeyi) ve aynı zamanda başarılı bir politikacı olan Dionysios, Akameniş prensesi Amastris'le evlenir, böylece Amasra şehrinin adını aldığı prenses Amastris Karadeniz kıyılarına gelir ve Amasra'nın belirli tarihi de böylece başlamış olur (Eyice, 1965).

Amastris ve Dionysios'un evliliklerinden ikisi erkek biri kız olmak üzere üç çocuğu olmuş, M.Ö 306'da Dionysios'un ölümü üzerine ikinci defa dul kalan Amastris, M.Ö 301'de Trakya kralı Lysimakhos ile evlenmiş, bu evlilikten de bir erkek çocuk dünyaya gelmesinden kısa süre sonra Lysimakhos'un büyük politika kazançları elde etmek için Mısır kralı Ptolomeos'un genç kızı Arsinoe'i almak istemesi sonucu Amastris ile ayrılmışlardır (Eyice, 1965). Karadeniz kıyılarındaki küçük topraklarının başına geçen Amastris, Sesamos merkez olmak üzere çevredeki diğer üç şehri de Sesamos'a dahil ederek Amastris adında yeni bir şehir kurar, Kyteros (Kidros), Kromna (Tekkeönü) ve Tieion (Filyos) olmak üzere dört şehrin birleşmesiyle oluşan bu yeni şehir Amastris'in önderliğinde oldukça güç kazanır (URL, 4). Annelerinin güç kazanmasından oldukça rahatsız olan iki oğul, yönetimi ele geçirmek ister ve annelerini öldürme planı kurup M.Ö 288'de Amastris'ti öldürürler (URL, 4). Ancak bu cinayetten tek faydalanan kişi Amastris'in 3. eski eşi Trakya kralı Lysimakhos olur, şöyle ki; Lysimakhos cinayetten haberdar olur ve Herakleia (Ereğli)'ye gelerek annelerini öldüren iki delikanlıyı idam ettirir, yönetimi halka bırakır ve hazineyi de kendisine mal eder (URL, 4). Bölgenin en kudretli hakimi olan Lysimakhos, daha sonra Filyos'lu asil bir ailenin oğlu olan Evmenes'e Amasra'nın idaresini vermiş, fakat Evmenes Pontos kralı Ariobarzanes'e karşı koyamayacağını anlayıp Amasra ve çevresini bu krala teslim etmiştir (Eyice, 1965).

Şehir Amastris' ten sonra iki yüzyıl kadar Pontus Krallığı'na bağlı kalmış, M.Ö 70'de Romalıların egemenliği altına girmiş ve Paflagonya eyaletinin merkezi olan şehir Roma İmparatorluğunun 395'te ikiye ayrılması ile Doğu Roma sınırları içerisinde kalıp Doğu Roma yönetiminde 'Amastodos' ismi ile anılmaya başlanmıştır (Sakaoğlu, 1987). Bu dönemde şehir, ticari fonksiyonlarını giderek kaybetmiş ve dinsel bir merkez haline gelmiştir (URL, 1).

Şekil 2. 1: Necdet Sakaoğlu'nun Çeşm-i Cihan Amasra adlı kitabında Özkan Beceren'le birlikte 1965 yılında çizilen tahmini Roma dönemi Amastris betimlemesi (URL, 1)

1071'de Kutalmışoğlu Süleyman Şah liderliğinde Malazgirt Savaşı sonrasında başlayan fetihler Amasra'ya kadar uzanmış, Türk komutanlarından Emir Kara Tigin tarafından kuşatmış olan şehir alınamamış, fakat buradaki Bizans Garnizonu vergiye bağlanmış ve Bizans'taki taht kavgalarında zaman zaman bir üs merkezi olan şehir, Anadolu Selçukluları devrinde Selçuklu hükümdarı Rükneddin Süleyman'la dostane ilişkiler kurarak ticaretin tekrar canlanmasını sağlamıştır (Sakaoğlu, 1987).

13. yüzyılda Cenevizli tüccarlar şehri ele geçirmiş ve 1460'ın Ekim ayında Fatih Sultan Mehmet'in fethine kadar Ceneviz yönetiminde kalan şehirde canlı bir ticari hayatın yansıması olarak pek çok sanat eseri günümüze ulaşmıştır (Sakaoğlu, 1987). 1261 yılında, Karadeniz'de birkaç limanla birlikte Amasra'nın da kullanımı Cenevizlilere bırakılmış ve 1460 yılına kadar bu kolonilerin hakimiyetinde kalmış ve bu süre içinde hem askeri bakımdan hem de esir ticareti yapılan, kereste, şimşir, ton balığı ve kürk ihraç eden ticari bir liman haline gelmiştir (Sertkaya, 2001).

Osmanlıların Amasra'yı fethi öncesinde şehre tepeden bakan Fatih Sultan Mehmet, şehre olan hayranlığını 'Lala, Çeşm-i Cihan bu mudur ola?' sözleriyle

dile getirmiştir (Sarı, 2001). Fetih sonrası şehirdeki iki kilise camiye çevrilmiş, şehre bir kadı atanmış ve Fatih'in emriyle Eflani Kalesinde yaşayan halk Amasra'ya yerleştirmiş olup artık Osmanlı yönetiminde olan şehir, Bolu Sancak Beyliği'ne bağlı bir merkez olarak varlığını sürdürmüştü, bu dönemde şehri ziyaret eden Batılı gezginler büyük bir hayranlıkla bahsetmişlerdir (Eyice, 1965). Şöyle ki; Evliya Çelebi 1640 yılında Amasra'yı ziyaret etmiş, kentin iki limanının olduğunu, o dönemde hala faal durumda olan gemi tezgahlarını, mükellef bir çarşısı olduğunu, büyük liman tarafında ki hamamını anlatmış, ayrıca Amasra limanının Karadenizin iyi yatak limanlarından olduğunu belirten Çelebi, gemilerin kış aylarında bu yatak limanlarda toplandığını, tamire ihtiyacı olanların karaya çekilerek gerekli tamirlerinin yapıldığından bahsetmekte ve Amasra'yı gemicilerin kış aylarını geçirdikleri bir kasaba olarak tanımlamaktadır (Eyice, 1965). 18.yüzyılda ise İzmir'de Fransız konsolosu olan Charles De Peyssonel, Amasra limanına bağlı iki kayığın muntazam seferler yaptıklarından, şimşir ve ceviz ağaç torna işleri yapıldığından ve ihracat için İstanbul ve Trabzon'a gemiler gönderilip, buralardan da bütün Osmanlı İmparatorluğuna sevk edildiğinden bahsetmektedir (Eyice, 1965; Sakaoğlu 1999).

Mondros Mütarekesi sonrasında tüm yurttaki olduğu gibi bölgede de direniş örgütleri kurulmuş, Bartın Kuva-yi Milliye Teşkilatı oluşturulmuş, bu teşkilatın bir kolu Alemdarzade Nuri Efendi başkanlığında Amasra'da kurulmuş olup Nuri Efendi, Osmanlı hükümetine ve İstanbul'daki büyük devlet elçiliklerine çektiği telgrafta 'Amasra'nın Anadolu'nun kopmaz bir parçası olduğunu' bildirmiştir (URL, 1). Bu dönemde Zonguldak'ı işgal eden Fransızların Amasra'yı da işgal edecekleri haberleri karşısında, bu çıkarmayı önlemek için Kemal Bey (Samancıoğlu) komutasında Sahil Tasarrut Müfrezesi kurulmuş ve Kemal Bey önderliğinde Amasralı ve Kurucaşile'li gençlerden oluşan bu kuvvet bölgedeki eşkiyalık hareketlerine karşı başarılı mücadeleler yaptıktan sonra topluca cepheye giderek Kurtuluş Savaşı'nda görev almışlardır (Sakaoğlu, 1987). Aynı dönemde Amasra maddi ve manevi yönden kurtuluş mücadelesine katkıda bulunmuş olup özellikle İstanbul'dan Ankara'ya geçişlerde, Rusya'dan gelen yardımların aktarılması ve sahillerin güvenliğinin sağlanması açısından önemli rol oynamıştır (URL, 1).

Cumhuriyetin ilanından sonra Nafia Vekaletince yarım kalan imarına devam edilen Büyük Liman Mendireği 1929 yılında bitirilmiş fakat 1920'lerin sonları ve 1930'lu yıllarda Amasra dünyadaki ekonomik buhrana paralel olarak kömür ocaklarının üretimi kısıması, çekicilik ve gemiciliğin geçersiz hale gelmesi ile yoğun olarak dışarıya göç vermiştir (Sarı, 2001). 1930 Belediyeler Kanunu ile 1901 yılında ilk belediye teşkilatı kurulan Amasra'nın nüfusunun iki binden az olması sebebiyle belediye kapatılır, 1931 yılında Amasra'yı ziyaret eden Mareşal Fevzi Çakmak ilk kez Amasra'nın turizm potansiyelini vurgulayan devlet adamı olur ve 1938 yılında İsmet İnönü Cumhurbaşkanı seçildikten sonra ilk yurt gezisinde Amasra'ya uğrar ve coşkulu bir kalabalık tarafından karşılanır (URL, 1).

1940'lardan itibaren Amasra'da yeni bir canlılık kendini göstermektedir, özellikle yaz aylarında çoğunluğunu büyük şehirlerde yaşayan bürokrat ve Karabük Demir Çelik Fabrikasının mühendislerinin oluşturduğu ilk turist kabileleri bu canlılığın asıl sebebidir ve 1950'li yıllarda Amasra artık adından söz ettiren bir sayfiye yeri olmuş olup 1951 yılında Üs Komutanlığının kurulması, ardından Büyük Liman Mendireğinin 650 metreye uzatılması ile Amasra askeri ve ekonomik bir değerde kazanmıştır (Sarı, 2001). Bu hızlı gelişmeyle beraber 1955 yılında Amasra yeniden Belediye Teşkilatına kavuşmuş ve Amasra'nın seçilmiş ilk Belediye Başkanı Selahattin Eyice olmuştur (URL, 1). 7 Kasım 1960'da Amasra'yı ziyaret eden devlet başkanı Cemal Gürsel : 'En büyük kalkınma yolu turizm yoludur.' Diyerek Amasra'nın ülke turizmindeki yerini de vurgulamış ve ertesi yıl 6 Ağustos 1961' de 500.Fetih Yıldönümü Amasra'da görkemli törenlerle kutlanıp sonraki yıllarda bu kutlamalar geleneksel olarak devam ettirilmiştir (Sarı, 2001).

3 Eylül 1968 Salı günü Amasra tarihinde kara bir gün olarak geçmektedir, sabah saat 10 civarında meydana gelen 7 şiddetinde depremle birçok bina kısmen ya da tamamen yıkılmış, deprem sırasında önce 50 metre kadar geriye çekilen deniz sonrasında büyük dalgalarla Amasra'ya saldırmış ve 26 kişi hayatını kaybetmiştir (URL, 1). 1968 sonlarında Cumhurbaşkanımız Cevdet Sunay Amasra'yı ziyaret etmiş, yine bu yıllarda Zeki Müren, İdil Biret, Suna Kan gibi değerli sanatçılarımız başta olmak üzere çok sayıda turist çeken Amasra altın yıllarını yaşamıştır (URL, 1).

1973 yılında Ereğli Kömür İşletmeleri (E.K.İ.)'ne bağlı olarak Amasra Bölge Müdürlüğü (A.T.İ.) kurulmuş ve bu tarihten sonra Amasra yönünü yavaş yavaş turizmden madencilığe çevirmiş olup bu gelişme ile Amasra dışarıdan göç almaya, sosyo - ekonomik yapısında yeni gelişmeler yaşamaya başlamış, 19 Haziran 1987'de T.B.M.M'nin aldığı kararla Amasra İlçe olmuş, 28 Ağustos 1991 yılında Bartın'ın il olmasından sonra ise Zonguldak' tan ayrılıp Bartın'a bağlanmıştır (URL, 1).

2.2 Coğrafi Özellikler

Amasra; Karadeniz Bölgesi, Batı Karadeniz Bölümünde bulunan Bartın iline bağlı bir ilçedir. Kuzeyinde Karadeniz, güney ve batısında Bartın merkez ilçesi, doğusunda Kurucasıle ilçesi bulunmaktadır (Özdemir, 2006). Amasra ilçe merkezi, Bartın iline 17 km. uzaklıkta olup ilçeye bağlı 30 köyden oluşmaktadır (Sarı, 2001). Amasra'nın coğrafi koordinatları 41 derece, 45 dakika, 2 saniye Kuzey Enlemi ve 32 derece, 25 dakika, 8 saniye Doğu Boylamı olup (URL, 2), yüzölçümü yaklaşık 120 km²'dir. Batı Karadeniz'de küçük bir liman kasabası olan Amasra'ya karayolundan farklı güzergahlar kullanılarak ulaşım sağlanabilir. Batıda Çaycuma-Devrek, Mengen-Yeniçağa, güneyde Safranbolu üzerinden E-80 otoyolu ile E-5 devlet yoluna ulaşılmakta, doğuda Cide, güneyde yine Safranbolu üzerinden Orta ve Doğu Karadeniz ve İç Anadolu'ya ulaşım sağlanmaktadır (URL, 3).

Şekil 2. 2: Amasra'nın kuşbakışı coğrafik görüntüsü (URL, 1)

3 AMASRA BÖLGESİ KONUT MİMARİSİ

3.1 Evlerin Biçimlendirilmesinde Çevresel Faktörler

Evlerin biçim kazanmasında iklim, topografya ve özellikle malzeme açısından çevresel faktörler oldukça önemlidir.

3.1.1 İklim

Batı Karadeniz Bölümü'nde yer alan Amasra ilçesi, Karadeniz ikliminin etkisi altında olup, ilçede Karadeniz kıyılarına özgü her mevsimi yağışlı orta kuşak iklimi hüküm sürmekte, yazlar serin, kışlar ise az soğuk geçmekte, bölgenin yıllık ortalama sıcaklığı ise 13,8°C, yıllık toplam yağış miktarı 1035.22 mm ve yıllık ortalama nispi nem değeri de %69,8 olup, rüzgar 15 Ekim- 15 Mart ayları arasında poyraz yönünde esmekte ve ilçe genelinde; yıldız, lodos ve karayel rüzgarlarına da açık bir durum görülmektedir (Sarı, 2001).

Kent genelinde en sıcak ay Haziran ayı (ortalama sıcaklık 30.4°C), en soğuk ay ise Şubat (ortalama sıcaklık -2.2°C) ayı olmakla beraber, başta temmuz, ağustos ve eylül ayları olmak üzere Amasra'da uzun yıllar açık gün ortalaması alındığında, bir yılın 84.9 gününün açık olduğu belirlenmiş, çoğunlukla aralık, ocak, şubat ve mart olmak üzere uzun yıllar kapalı gün ortalaması alındığında ise bir yılın 79 gününün kapalı olduğu saptanmış, bir yılın ortalama 201.3 günü bulutlu geçmekte ve ortalama yağışlı gün sayısı da 130.4 olmakla beraber açık gün sayısı 84.9 gibi düşük bir değer olarak görülmekte ve ortalama açık gün sayısı haziran, temmuz ve ağustos aylarında 13 güne çıkmaktadır (Sarı, 2001). Bu bağlamda Amasra ilçesinde turizm için en uygun ayların; haziran, temmuz ve ağustos ayları olduğu ortaya çıkmakta, ayrıca nisan, mayıs, eylül ve ekim aylarında da turizm için uygun günler içermektedir (Atik, 1992).

3.1.2 Topoğrafya

Karadeniz Bölgesinin denize paralel bir şekilde doğu-batı yönünde uzanan Kuzey Anadolu dağları, peyzaj karakteristiği açısından ilgi çekici bir yapı

sergilemekte olup, sıradağ özelliği göstermeyen bu dağlar, bazı bölümlerde akarsular ve bunlara bağlı vadilerle enine ve boyuna bölünebilmekte, Batı Karadeniz Bölümü'nde de buna benzer arazi formlarına rastlanılır (Mayer ve Aksoy, 1998). Karadeniz kıyısına yakın olan Küre Dağları'nın batı kesimi, bölgenin önemli korunan alanlarından Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı sınırları içerisinde ve Bartın ilinin Milli Park'ın batı bölümünü içine alan güneydoğu sınırına yakın kesimlerinde yükseklik 1700 metreye ulaşmaktadır. (URL, 5).

Batı Karadeniz Bölümünde yer alan Bartın, kuzeyde Karadeniz kıyı dağları ile güneyde Çaycuma-Devrek düzlüğünün kenarında, bir çanak içerisinde yer almakta ve çanağın batı bölümü, düşük yükseltili bir yapı sergileyip, Bartın çanağının güneyi ise oldukça yayvan bir morfoloji ile sınırlanmakta olup doğu-batı uzanımlı alçak sırtlar, dereler ve ana dereleri dik kesen vadiler görülür ve Bartın düzlüğünün güneydoğusunda ise doğu-batı yönlü sırtlar giderek, kuzeydoğuya döner (Sarı Nayim, 2010). İlin çoğunluğunun yayılış gösterdiği dalgalı bir yapıya sahip çanak arazi, farklı morfolojik özelliklere sahip dağ sıraları ile sınırlanmakta olup Bartın ili kuzeyde, kuzeydoğu-güneybatı uzanımlı bir dağ sırasına yaslanıp, güneyde ise Bartın çanağı ile sınırlanan bu dağ sırası, Boğaz mahallesinin doğusundan başlayarak kuzeybatıya doğru uzanan sırt çizgisine sahiptir ve doğuda Amasra-Bartın yolu üzerinde radar istasyonunun bulunduğu Meşelik Tepe'ye kadar devam eden bu sırt çizgisi, Amasra kent merkezinin güneyinde bir kavis çizerek önce güneybatıya daha sonra tekrar kuzeybatıya dönerek Bartın çanağının kuzeydeki su bölümü çizgisini belirleyip bu su bölüm çizgisinin güneyinde bulunan dereler doğrudan ya da dolaylı olarak Bartın Nehri'ne, kuzeyindeki dereler ise Karadeniz'e dökülmektedir. (Tüysüz ve diğ., 2001).

Amasra ilçe merkezi, Karadeniz kıyı dağlarının dik yamaçlarının eteğinde beş küçük adanın dördünün zamanla birleşmesiyle meydana gelmiş küçük bir düzlükte, bu düzlüğün devamı olan tepeler ve eteklerinde kurulmuştur. Amasra ilçe merkezini meydana getiren adalar Boztepe, Küçük Ada, Zindan ve Tekke Tepesidir. Büyük Ada veya Tavşan Adası adıyla bilinen ada, birleşerek bir yarımada oluşturan dört adadan ayrı bir bölümdedir (Sakaoğlu, 1999). Yarımada'nın uzunluğu yaklaşık 1,5 km'dir.

Amasra'nın kuzeyinde Boztepe ve hemen yanındaki Büyük Ada tektonik hareketlerle esas kütleden ayrılmış ve zamanla Boztepe, Amasra'nın hemen güneyindeki şimdi kurulmuş olan küçük derelerin getirdiği alüvyonlarla meydana gelen bir kordonla asıl kütleye bağlanmış, kalkerler kıyıya az çok paralel yükseklikler meydana getirirken yumuşak seriler (marnlar) bunların arasında nispi alçak yerler meydana getirmişlerdir (Sarı, 2001).

Amasra ilçesinin kıyıdan içeriye doğru genel olarak morfolojik karakteristikleri özetle şöyle sıralanabilir: Kıyılar genellikle dik, sarp kayalık ve denize açık, kıyı kayaların oldukça dik olmasında alt kretase kalkerlerinin önemli etkileri oluşmuş, erimesi zor olan bu kalkerler dik kayalıklı kıyıları meydana getirirken kumsalların oluşmasını engellemiş, mevcut kumsallar da genellikle sarp kayalıkların eteklerinde meydana gelmiş dar kumsala sahip yerler olup Amasra ilçe merkezinin iki yanında bulunan doğal limanların oluşmasında tektonik olayların etkisi büyük olmuştur (Sarı, 2001).

İçerilere doğru yine kalkerlerin bulunduğu yerlerde denize doğru uyumlu bir şekilde alçalan devamlı eğimler ve çukurlar görülmekle beraber kıyı bölümler, sahillere doğru sarp ve kayalı olup, kıyılarda yükseklik 0-250 metre arasında değişirken, güneydoğuya inildikçe Saraydüzü ve Yukarısal Köylerin çevresinde yükseklik 750 metreye kadar artmakta ve kıyıda sahile doğru dikleşen dağlar ve engebeli topografya ulaşım ve yerleşim şartlarını güçlendirmektedir (Sertkaya, 2001).

3.1.3 Malzeme

Evliya Çelebi'nin 1648de 'Ağaç denizi' olarak nitelendirdiği Kuzeybatı Anadolu, tarih boyunca birçok türü içinde barındıran bol koru ormanları yanında gemi ve ev yapımı için uygun kaliteli odunu ile tanınmıştır (Mayer and Aksoy, 1998). Bartın ve Amasra, zengin ormanları ve denize yakın konumu nedeniyle tarih boyunca orman ve deniz ürünlerine dayalı ticari liman özellikleri ile ön plana çıkmışlardır. Ünlü tarihçi ve coğrafyacı olan Strabon, Antik Anadolu Coğrafyası kitabında; Amasra ve Gideros arasındaki yalıların önemini vurgulamakta, 'Şimşir ağacının en kalitelisi Amastris'te (Amasra'da) ve özellikle Kytoros'ta (Gideros'da) çok yetişir' demektedir. Bir öksin karakter tür

olan *Buxus sempervirens* (şimşir)' in bölgeden dışarıya ihracı, MÖ 3. yy başına kadar Amasra'nın başlıca ekonomik gücünü oluşturmuştur (Sakaoğlu, 1999).

Karadenizin ormanları bol olduğu gibi Amasra'da da ormanlık alanda oluşu sebebiyle en fazla kullanılan malzeme ahşaptır; özellikle çam, abanoz, meşe, gürgen gibi ağaçlar oldukça bol kullanılmış olup, kullanılan taş malzeme fazla olmamakla beraber, taş olarak en fazla zemin katlarda döşeme kaplaması olarak kullanılan kayrak taşıdır (Kemik, 1986).

Yapı malzemesi olarak ahşap malzeme, batı karadeniz bölgesi geleneksel konut mimarisinde kullanılan başlıca gereç olup, ahşap ve taş, ya da ahşap ve kerpiç birlikteliği ile özgün bir mimarlık ortamı oluşumuna olanak sağlamıştır (Akdemir, 1997).

Kuzey batı Anadoluda'ki ahşap ev yapıları adlı kitapta; bazı evlerde ahşabın yagena yapı malzemesi olarak kullanıldığından, binanın temelinde, ana iskeletinde, döşemelerinde, çatı örtüsünde, iskelet dolgusunda, hatta hamam, hela yerlerinde ve bulaşık yıkama yerleri gibi doğrudan su ile temas halinde olan yerlerde bile ahşap malzemenin kullanıldığından bahsedilmektedir. (Kafesçioğlu, 1955).

3.2 Evlerin Biçimlendirilmesine Etki Eden Sosyal Faktörler

Rapoport (2004); kültür kavramına bir yanıt olarak mimari tasarımın cevap vermesi gerektiğine, dolayısıyla 'kültüre özgü' olmasına dikkat çekecek bir disiplin içerisinde, genel olarak sosyal bilimlerin özel olarak kültürün önemini vurgulamaktadır.

Hukukun en eski toplumsal şekli olan, örf ve adetler hiç yazılı olmadıkları halde toplumsal vicdanın zoru ve kontrolü altında yürütülür ve bütün topluma etki edip bu etki, zamana bağlı olarak değişir ve her sosyal tip ve medeniyete göre seyretmekle birlikte aileler için inşa edilen binaların biçimlenişi, kullanılan malzemeler, malzemelerin işlenişleri örf ve adetlerin etkisi altında oluşur (Eser, 1955).

İlkçağlardan bu yana birçok uygarlığın yerleşme ve yayılma merkezi olan Anadolu, çok sayıda değişik uygarlığın gelişmesine ve orada çok değişik yasayışların, düşüncelerin ve kavramların yaratılmış olmasına ev sahipliği

yapmış ve bunun sonucu olarak da, farklı kültür kavramları gelişmiş ve bu da, konut kavramını etkilemiştir (Selvi, 2011).

Yaşama biçimi, gelenek ve görenekler, örf ve adetler, ritüeller, dini inançlar, dil ve insan ilişkileri o toplumun kültürel yaşantısının önemli bileşenleri arasında olup sürekli bir değişim ve dönüşüm içerisinde oldukları ve bu da o toplumu diğer toplumlardan ayırmakta, binaların biçimlenişini ve meydana getirdikleri doku oluşumunu yalnızca fiziksel özelliklere bağlı olmayıp, yukarıda saydığımız kültürel özellikler de bu oluşumları yakından etkilemektedir (Selvi, 2011).

Kasaba yerleşmelerindeki her yapılaşma bir amaca ve işleve hizmet etmekte olup kasaba yapılarındaki doğal çevre ile sağlanan uyumun yanında, yapıların ölçekleri, birbirlerine olan mesafeleri, sokak ile olan ilişkileri, ortak mekan kullanımları ile toplumsal birliktelikteki uyum ve saygıyı ifade eden oluşumlar dikkat çekmekte ve bu etik oluşumlar, birebir ilişkileri temellendirmekte olup kasaba yerleşmelerindeki toplumsal bağ, yoğun bir akrabalık ilişkisine dayanmaktadır (Selvi, 2011).

Yaşama şekli ve temel ihtiyaçlar her kültürde farklılıklar göstermekte ve buna bağlı olarak toplumların konut oluşumunda farklı biçimlenmelere neden olmakla beraber her toplumun oturma, yeme, içme ve yaşama gibi kendi kültürüne özgü alışkanlıkları olup, bu doğrultuda mimari yapıdan beklentileri de değişmekle beraber geleneklerin oluşmasında ve kültürel sürekliliğin sağlanmasında çok değişik öğelere bağlı olarak ortaya çıkan ve zaman içerisinde değişen kullanıcı gereksinimleri önemli hale gelmekte ve kullanıcının her toplumsal davranış unsurunu ve gelenekleri, aynı zamanda birkaç temel gereksinimle kararlaştırılmakta olup bu gereksinimler; güvenlik, sevgi, toplumsal çevre içerisinde başarılı olma, idealdeki işi yapma olarak sıralanabilmektedir (Dağıstanlı, 2007).

Birçok kültürde geleneksel evlerin yönlendirilmesi ve örgütlenmesinde metafizik kuralların ve onlara bağlı olarak ortaya çıkmış konutsal rutinlerin uzun süre geçerliliğini korumuş olması büyük olasılıkla, geleneksel kültürde evin bireysel olarak tasarlanmasına ve bu süreçte geleneklere duyulmuş olan saygıya bağlanabilir (Zeybekoğlu, 2005).

Günümüzde konut yönlenmesinde kültürel normlar hemen hemen yok olmuş, yerine uyum ve düzeni sağlayıcı yeni normlar konamamış, bir ölçüde bunu sağlamak amacıyla oluşturulmuş yönetmelikler tam da bağlayıcı olamamakla birlikte Zeybekoğlu'nun gözlemleri, Müslüman konutlarında tuvaletlerin kibleye bakmasının istenmemesi dışında kullanıcının manzara hariç, belirgin bir istemi olmadığı doğrultusundadır (Zeybekoğlu, 2005).

Günümüzde modern toplum, toplumsal değerlerle ve kültürlerle çatışıp kültürü etkileyecek farklılaştırmalara girerek, toplumsal ve kültürel bir ürün olan konut oluşumunu da etkilenmekte olup teknolojik ürünleri öne çıkararak, kültürel değerleri yok sayan bir modern toplum ve mimari oluşmuş, tek tip konut üreterek standart bir oluşuma girilmiş, kendi içlerine dönük duygu ve düşünce biçimleriyle bakan insanlar da, zamanın ayak uydurulamaz bir hızla ilerlemesi ile değişen çevrelerine yabancılaşmış ve bu nedenle, konut-kültür ilişkisinde, toplumsal öğeleri incelemek ve tek tip konut üretimine temkinli yaklaşmak günümüzde oldukça önemli bir hale gelmiştir (Erdinç, 2009).

3.2.1 Mahremiyet

Mahremiyet konusu da yörelerde konutun biçimlenmesi açısından önemli bir faktör olup; mahremiyet, kişi veya kişi gruplarının birbirleri ile olan etkileşimlerini kontrol eden ve farklı örüntülerde oluşan davranış mekanizmalarını ayarlayan zihinsel bir süreçtir (Ünügür, 1992).

Konut her devirde aile yaşamını içeren, bu nedenle de mahremiyetin de inşa edildiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Konutun biçimlenişindeki mahremiyet etkileri, konutlarda kapının konumlanışından tutun, kadınlar ve erkekler için iki ayrı tokmağın bulunuşu gibi ince detaylarına kadar yansımaktadır (Zeybekoğlu, 2005).

Mahremiyet genelde kadınlar için gerekli görülse de, mahremiyetin çeşitli tanımlarını bulunmaktadır ve mahremiyetin nasıl oluştuğu ve geliştiği, anlaşılması gereken önemli bir konu olmakla birlikte insan ve çevresi arasındaki uyum ilişkisinde merkezi bir rol oynayan mahremiyet kavramı, kişinin diğer insanlarla kurmak durumunda olduğu etkileşim ve iletişimin kontrolünü elinde bulundurma istemi ve hakkı anlamına gelip bu anlamda mahremiyet, evrensel bir istem ve davranış mekanizması olup ilkel ve geleneksel toplumlardan

modern toplumlara geçildikçe, mahremiyet sağlayıcı fiziksel ve psikolojik olanaklarda artma saptanmakta, ilkel toplumlarsa cinsiyet rolleri, toplumsal roller, tabular ve aile sorumlulukları; klan reisleri ve aile büyüklerinin koyduğu katı kurallarla belirlenir, oysa modern toplumlar, mahremiyete getirdikleri yorumlarda daha esnek, çözümlerde ve araçlarında daha zengindirler (Gür, 2000).

Amasra evlerinde mahremiyet olgusunu incelediğimizde, evlerde cinsiyet ayrımı olmadığı yani kadın ve erkek için farklı ortamlar veya karşılaşmamaları adına kaçak noktalar oluşturulmadığı görülmektedir. Evlerin özelliklerinden biri eve giriş kapısının daima sokağa açılır olmasıdır ve bu durum mahremiyet konusunu geri plana itmektedir. Bazı evlerde sofa (dışar) sokağa bakan tarafta bazılarında ise evin arka bahçesine bakan tarafında yer almaktadır, bu durumda arka bahçe tarafında yer alan sofa (dışar) mahremiyet açısından arkaya itilmiştir denebilir. Bunun dışında evlerde oldukça fazla pencere bulunmakta ve pencerelere kepenge yapılmamıştır, bu durumu göz önüne aldığımızda yine mahremiyet konusunun geri plana düştüğü söylenebilir.

3.2.2 Dini Değerler ve Kültürel Özellikler

Rapoport'a göre (1969), ilkel zamanlardaki toplumlarda dinin, formu belirleyen en önemli faktör olup köy ve kasabalarda da bu tutumun yansıması görünür, buralardaki konut biçimlenişleri, oryantasyon tarafından da etkilenmekte olup, konutun dini oryantasyonu ise, bir çok kültürde, somut faktörlerden ziyade kültürel ve dini tutumlarla ilgili olmuş ve yolların yönü, su kaynakları, yükseklikler, formlar, konutların konumları, köylerin, kasabaların ve mezarlıkların konumları, yeşil alanların yerleri ve biçimleri, oryantasyon açısından önemli bir yer tutmuş ve insanların ortalama değerleri ise bu inançlarla alakalı olmuştur.

İnsanı etkileyen ve buna bağlı olarak konutun biçimlenişini yönlendiren bir takım sembolik değerler den dini inançlar bu belirleyici etkenlerden birisidir (Özbek, 1990). Yeryüzünde yaşayan bütün milletler ve toplumlarda olduğu gibi Türk milletinin de dünyada yaratıldığı ve var olduğu günden, bugüne kadar geçirdiği zaman içerisinde inandığı dinler olmakla beraber en özel mekan olan evler, dinin sosyal bünyesindeki etkilerine karşı koyamamış ve uzun zaman

evlerin yapısı, teşkilatı, detayları ve motifleri din ve inancın izlerini taşımıştır (Eser, 1955).

İslami etkilerle yapılan konut mimarisinde önemli bir nokta da kible yönü kavramı olup, inşa edilen evler bu kavram göz önünde bulundurularak yapılmış, sokak yönleri hep bir dini yapıya odaklanmış, böylece dini imar planı diyebileceğimiz bazı düzenlemelerde ortaya çıkmış bulunmaktadır (Zeybekoğlu, 2005).

3.2.3 Sosyo-Ekonomik Statü

Geçmişten günümüze insan yaşantısının en temel uzamı, aynı zamanda fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik değerlerin bütünleşik bir göstergesi olup fiziksel değer olarak, kırsal alanlardaki mimari dokunun en temel parçası olan konut, sosyal değerler açısından öne çıkan en önemli yaşamsal boyuttur (Alpar Altun, 2010). Bireylerin ekonomik durumlarından başlayarak, ülkelerin ekonomik durumları da yapıların biçimlenmesinde etkilidirler; örneğin, gelişmiş ve varlıklı ülkelerin yapıları ile gelişmemiş ülkelerin veya toplumların yapıları arasında açık seçik bir şekilde belirlenebilecek farklılıklar vardır (Divanlıoğlu, 1980).

Kırsal yaşamın oluşumu ve devamlılığını sağlanması için, hayvancılık ve tarım gibi faaliyetlere bağlı olup bir meskenin oluşumu, bir geçim sahası temeline dayanmakta ve kırsal alanlar, özellikle köyler tarım sektörünün üretim mekanları olarak bilinmekte olup tarım ve hayvancılık bu tür bölgelerde en önemli ekonomik faaliyettir ve bu ekonomik faaliyetler yoğunlukla yerleşmenin fiziksel biçimine de yön verir; örneğin toplu yerleşmeler öteden beri dünyada ve ülkemizde tarımsal alanlarında egemen kırsal konut kalıbını oluşturur (Selvi, 2011).

Anadolu'daki kırsal mimarinin biçim ve boyutlarının belirlenmesinde bireysel ve ailevi ekonomik faktörler de çok önemli bir yer tutmamakta olup iktisadi durum, evin ebadı ve ihtişamı, dış cephe, işçiliğin kalitesi, süsleme ve konut kavramının temel özelliği olan odalar gibi faktörlerde belirleyicidir ve bu bağlamda ekonomi, kırsal oluşumlardan mekanlara kadar geniş bir yelpazede değerlendirilebilir (Selvi, 2011).

3.2.4 Aile Yapısı

Aile temel olsa da, aile yapılarında değişiklikler görülmekte ve bu da konut biçimlenişlerini etkilemekle beraber temel aile yapısını tanımlasak bile, aile içerisinde her bir farklı ailenin kendi alt grupları olmakta ve aile yapısıyla ilgili birçok örnek, bu yapının konut formuna olan etkisini göstermek için kullanılmaktadır (Zeybekoğlu, 2005).

Kasaba konutlarındaki mekanlar, aile bireylerinin kendine özgü davranışlarını ve isteklerini sürdürebileceği fiziksel gereksinimlerine yanıt verebilecek şekilde tasarlanmış olup, geleneksel Türk aile yapısı ve gündelik yaşantısı da bu tasarımın oluşmasında önemli rol oynamıştır (Selvi, 2011).

Kasaba yerleşmeleri kültürlerini, yaşama biçimleriyle her yere ve mekana yansıtan, genellikle geniş aile modelinin yaşadığı yerler olup yerleşme içindeki birbirine yakın konut grupları genellikle bir akraba birliğini göstermekle beraber konutların girişleri, pencerelerin biçimleri ve ebatları, kullanılan ortak mekanlar, komşuluk, birlik ve beraberlik, mahremiyet gibi sosyo-kültürel kavramlarla ilişkilidir (Kantar, 1998).

Yaşamı boyunca insanın içinde yer aldığı ve üyesi olduğu grupların en önemlisi ve sürekli olanı aile olup, aile içi ilişkiler, ailedeki otorite örüntüsü, evlenme şekilleri, çocukların eğitimi gibi aile yapısını oluşturan özellikler yapı biçimlenişinde etkili olmuş olup özellikle aile içindeki otorite ilişkilerinin düzenlenişine göre anaerkil ve ataerkil olarak sınıflandırılan aile yapısı tiplerinin konut biçimlenişinde etkileri oldukça fazladır (Yeler, Yeler ve Çağlaer).

Farklı aile yapılarının binalar üzerinde de farklı etkileri bulunmakta olup ailede yaşayan fertlerin sayısı ile ilişkili olarak konutlar, konaklar haline dönüşmüş olup tarıma dayalı zamanlarda bütün aile, geçimlerini sağlayabilmek için anne, baba, gelinler ve damatlar bir arada yaşamaktaydı, fakat teknolojinin gelişip makinelerin kullanılmaya başlamasıyla beraber ailenin her ferdi değişik işlerde çalışmaya başlayarak evden ayrılmaya başlamış ve bunun sonucu olarak da geleneksel aile parçalanmış ve çekirdek aileye dönüşüm başlamış olup, bu sebeple büyük konutlar küçülmeye ya da aynı konut düzeyinde ve yatayda bölünüp düzenlenmeye başlanmıştır (Karabulut, 2007).

Diğer sosyal faktörler kadar biçimlenişe açık bir şekilde etki eden aile yapısının bulunduğu geleneksel Amasra konutlarında, konut sahiplerinin ticari yaşantısı konutların biçimlenişinde önemli rol oynamaktadır; örneğin, Sağırosmanlar lakaplı ailenin şehrin merkezinde bir hamamı bulanmakta ve bu aile evlerini, sahibi oldukları hamamın üst katına inşaa etmişlerdir. Bir başka örnek verilecek olursa; Denizler lakaplı ailenin evleri çekiciler çarşısının sonunda yer almaktadır ve çarşının içinde oluşu sebebiyle kulluk(giriş) katını, demirci işçisi olan dedesi geçmişte dükkan olarak tasarlayıp kullanmıştır. Diğer bir örnek ise, Sertellerin evinde geçmiş zamanda kulluk kısmının ahır olarak kullanılmasıdır, buradan hayvancılıkla uğraştıkları anlaşılabılır (Kişisel görüşme, Gün, Denizler, ve Sağırosman, 2015). Sonuç olarak, aile yapılarının ve yaşam şekillerinin konut biçimine etkisinin oldukça fazla olduğu söylenebilir.

3.3 Kat Organizasyonu

Sedad Hakkı Eldem'in dediği gibi, geleneksel evleri anlamak açısından, plan tiplerini incelemekten önce kat organizasyonuna değinmek daha doğru olacaktır, ancak o zaman hangi kat tabakasının konut yaşantısında ne anlam ifade ettiği anlaşılabilmekte olup S.H. Eldem, Türk Evi Plan Tipleri adlı kitabında şu sözleri ile Türk evlerinde ki kat organizasyonu anlatmaktadır;

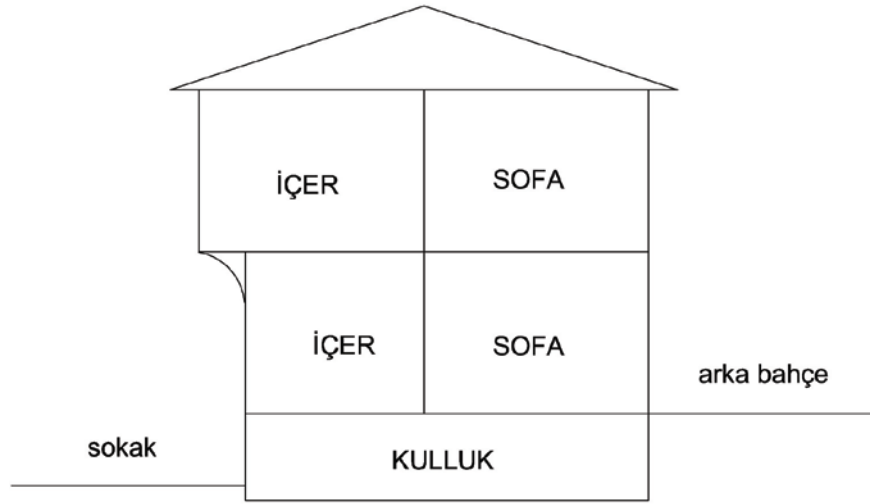
“Türk evi umumiyetle bir katlıdır. Ancak, zaman ile kat adedi fazlalaşmıştır. Öyle olmakla beraber, daima esas kat tektir. Bu esas kat ise, bir kaç katlı evlerde, mutlaka en yukardadır. En basit ve alçak ev tiplerinde yalnız bir kat mevcuttur. Bu kat tercihan zeminden bir buçuk iki metre kadar, veya daha fazla, yüksekte bulunmaktadır.”(Eldem, 1954).

Amasra'nın geleneksel konutları; kulluk + 1, kulluk + 2, veya (kulluk) bodrum + zemin + 1 kattan oluşmaktadır (Kemik, 1986; Şengerze, 1997). Bu durumu; arazinin şekli, arazinin eğimi, evi inşaa edecek olan ailenin maddi durumu ve elindeki malzeme kaynakları belirlemektedir (Aliş, 1876).

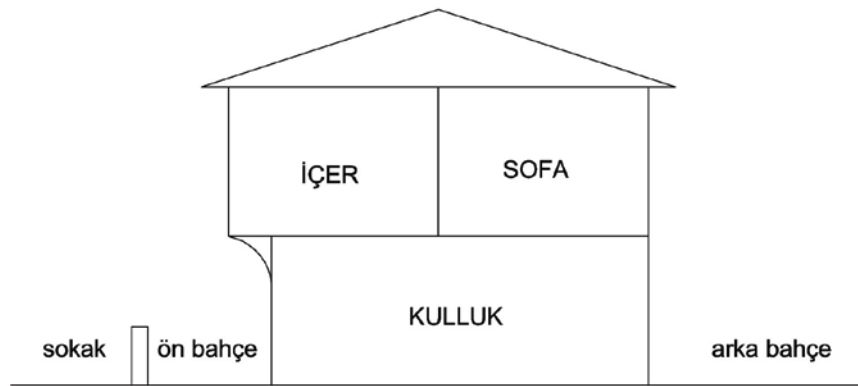
Konutların kat sayısı 3'ü geçmemekle beraber konutların kat sayısı ve büyüklüğü ailenin maddi durumunu ifade etmekte olup, bununla beraber cephe düzeni ve süslemesinde de bu durum belirli bir unsur oluşturmakta ve konutlar her ne kadar büyük ve dış cephesinde ki süslemeleri ne kadar bol ise, bu durum

o evde yaşayan ailenin maddi durumunun o düzeyde iyi olduğunu ifade etmektedir (Kişisel görüşme, Asma, 2014).

Arazinin eğimine uyacak şekilde inşaa edilen konutlarda bodrum kat yaratılmak durumunda kalınmış; düz arazilerde inşaa edilen konutların bir kısmında da bodrum oluşturulmuş fakat genelinde bodrum katı olmamakla beraber, bodrum katı olan konutlarda bodrum kat (şekil 3.1), olmayan konutlarda ise zemin kat ‘kulluk’ veya ‘kuruluk’, başka bir deyişle ‘gulluk’ olarak kullanılmakta (şekil 3.2) ve evlere daima kulluk bölümünden giriş sağlanmaktadır; evin üst katları ise, geleneksel Türk evlerinde olduğu gibi ortada veya yan kenarda bir sofa ve sofaya açılan içerlerden (odalardan) meydana gelip aile bireylerinin yaşam alanı olarak kullanılmak üzere tasarlanmıştır (Kemik,1986).

Şekil 3. 1: Kulluğun bodruma indirilmesi

Şekil 3. 2: Kulluğun zemin katta kullanımı ve kat organizasyonu

Kulluk kısmı, aile bireylerinin yaşama alanına dahil edilmeyen bir mekan olduğu üzere, iç mekan ve dış cephe bölümlerinde estetik bir arayış söz konusu değildir; kulluk yani zemin kat genellikle kare yada dikdörtgene yakın bir plana sahip olup, üst katlara kulluktaki merdivenlerden ulaşılır ve üst katlarda kimi zaman çıkmasız bir düzen izlense de çoğunlukla yola bakan cephelerinde çıkmlar oluşturulmuştur.

3.4 Plan Elemanları

Geleneksel Amasra konutlarındaki plan elemanları, geleneksel Türk evlerindeki olduğu gibi olup günümüzde Türk evi tanımına uyacak olan mimari tarz kendini 17. Yüzyıl Osmanlı döneminde göstermiştir; Türk evlerinin plan tipini belli bir kalıpta değerlendirmek pek söz konusu olmamakla beraber, bunun nedeni, başta evi kullanan yöre insanlarının yaşama biçimi ve tarih boyunca zamana, mekana ve coğrafi özelliklere bağlı olarak oluşan değişiklikler olup yinede ana kurgu fazla değişmeden, belirli özellikleriyle beraber aynı kalmaktadır (Yüksel, 2009). Türk evlerinde ki plan tipi, bir sofa ve sofaya açılan odalardan meydana gelmekle birlikte, evlerin çeşitliliği, tarihi dönemlere, sofanın konumuna göre ve evin bulunduğu bölgelere göre sınıflandırılmakta olup, plan tipleri ve elemanları, ekonomik koşullara, yöresel alışkanlıklara ve yöresel mimarinin etkisi ile çeşitli isimlendirmelerle farklılık göstermektedirler. (Yıldırım ve Hidayetoğlu, 2009).

Amasra geleneksel konutlarında da bu yöresel etki kendini göstermekte olup plan elemanlarında da bir takım farklı isimlendirmeler oluşmuş, Safranbolu ve Kastamonu gibi yakın yörelerde kapıdan girilen yere hayat veya taşlık denilmekle beraber Bartın, Amasra yöresinin ağzı ile bu kısımlara *kulluk*, *kuruluk* veya *gulluk* denilmektedir (Günay, 2005). Üst katlarda sofa etrafında odalar bulunmakla beraber yine yöresel ağızla değişik isimlerle anılmakta olup, geleneksel Amasra ve Bartın konutlarında yöresel ağızla söyleyecek olursak; sofa, *dışar* olarak, odalar ise *içer* olarak anılmaktadır (Kemik, 1986).

3.4.1 Gulluk (Kulluk)

Kulluk, kuruluk veya gulluk olarak da bilinmekte olup, çevredeki yakın yörelerde hayat yada taşlık olarak da bilinmesiyle beraber kulluğun tanımı, Cemal Aliş'in kaleminden şu şekilde tanımlanmıştır;

“Evin altı kulluk denilen toprak tabandı. Belki kuruluk, yahut da kullar için anlamına geliyordu. Ancak, uzun yıllar bu toprak tabanlı bölümün etrafı çevrilmemiş, ancak son yıllarda tahtaperde ile çevrilmek yöntemi uygulanmış olduğu için, kulların barınması mümkün olmayan bu boşluğa ‘kuruluk’, yani yağmur, kar görmiyen bölüm denilmek istenmesi daha doğrudur.” (Aliş, 1876).

Selda Çelikyay ise kulluğu, geleneksel ve çağdaş mimaride ahşap adlı panelde şu şekilde tanımlanmıştır;

“Evlerin içine girdiğimizde, giriş katı yada bahçe katına kulluk, Bartın şivesiyle ‘gulluk’ diyoruz. Tam nereden geldiğini bilmediğimiz bir deyim kulluk, ama belki kulların karşılandığı bir karşılama mekanı, bir giriş mekanı olabilir diye bir yorumumuz var rivayet olarak. Kulluk, bahçeye açılım demek, aynı zamanda kiler ve depolama katı demek. Kullukta depolama amaçlı odalar var. Bu odalarda üstten kapaklı ahşap sandıklar var. Bu sandıklara ‘hergil dolabı’ diyoruz.” (Çelikyay, 2011).

Kulluk, ev ile sokak ilişkisini sağlayan, eve ilk adım atılan yer olmakla beraber zemini kayrak taşıyla kaplı olup eski tarihlerde ise zeminin toprak zemin olarak bırakıldığı bilinmekte ve kulluk kısmı, ailenin genel gereksinimlerini karşılayacak bir depolama alanı olarak da düşünülerek mısır, buğday gibi kuru baklagillerin saklandığı bir nevi kiler alanı olarak kullanılmaktadır (Davulcu, 2003). Baklagiller, yöredeki halkın tabiriyle ‘hergil dolabı’ denilen (şekil 3.4), üstten kapaklı dolaplarda dopalanmakta ve bazı konutların kulluk kısmında ocaklı bir yan oda bulunmakta; burası mutfak vazifesi görmekte olup (şekil 3.5) kış aylarında ısınma olayı göz önünde bulundurulduğunda, kullukta yemek pişirilip sıcaklık farklı olmaması adına yine kulluktaki o odada yemekler yenmekte ve mutfak niteliği taşıyan bu ocaklı odalardan hariç başka odalar var ise de, bu odalar ardiye niyetine kullanılmaktadır (Davulcu, 2003). Kırsal bölgelerde kulluk bölümü ahır olarak da kullanılabilir.

Şekil 3. 3: Kulluktan arka bahçeye geçiş (Kemal Samancıoğlu etnogtafya müzesi)

Şekil 3. 4: Yiyeceklerin saklandığı hergil dolabı (Kemal Samancıoğlu etnogtafya müzesi)

Şekil 3. 5: Kulluktaki mutfak (Kemal Samancıoğlu etnogtafya müzesi)

Kulluk kısmına çoğunlukla çift taraflı sağır kapı ile giriş sağlanmakta olup kapı bazen tek kanatlı da olabilmekte ve kapının üzerinde veya yan kısmında çoğunlukla demir parmaklıklı bir aydınlık penceresi mevcuttur (şekil 3.6) (Kemik, 1986). Eski tarihlerde pencerede cam yerine sadece parmaklık olduğu bilinmektedir (Kişisel görüşme, Sakaoğlu, 2016). Arazi şartları uygun olduğu sürece kulluktan evin arka bahçesine çıkış sağlanmakta olup kulluk kısmı aynı zamanda bir havalandırma vazifesi görmekte ve kapı üzerindeki pencere tarafından sağlanan havalandırma sayesinde, üst katların da rutubet sorunu önlenmiş olmaktadır (Şengerze, 1997).

Şekil 3. 6: Kulluk girişindeki çift kanatlı sağır kapı ve üzerinde penceresi

Yakın tarihli evlerde kulluk kısmı bulunmamaktadır. Bunun yerine kulluk özelliğini kaybetmiş, yerini odalara bırakmıştır. Bazı evlerde de dükkan niteliğinde kiraya verilmektedir.

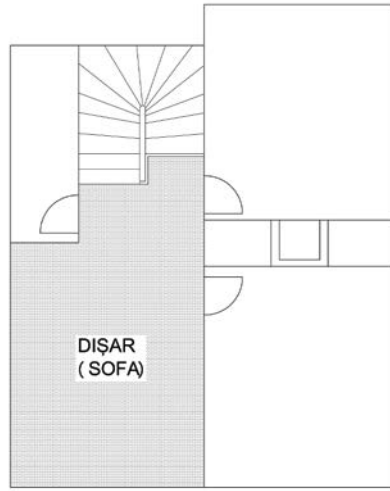
3.4.2 Dışar

Amasra'nın geleneksel evlerinde sofa kısmına dışar denilir. Üst katlarda, evin odalarını birbirine bağlayan, tüm kapıların ortak açılım yeri olan ve odalar arası geçişi sağlayan hacim evin sofasıdır, yani yöre ağzıyla '*dışar*'dır (şekil 3.7); dışar evin tüm bireylerinin toplanma ve ortak yaşama alanı olup evdeki tüm oda birimleri dışar kısmına açılır ve ortak bir toplanma mekanı oluşturulmuş olup bunun dışında, abdestlik-hela ve merdiven hacimleri yine dışar ile bağlantılı olup, bir üst katta da aynı düzen devam eder (Davulcu,2003).

Günümüz yaşam standartlarında olamasa da, eski dönemlerde dışarda pencere kenarlarına yerleştirilmiş sedirler mevcut olup, ailenin ortak toplanma alanı

olduğundan yemekler de burada yenilir ve aile bireylerinin yanı sıra, eve gelen misafirlerin ağırlandığı, yemeklerin verildiği, mevlit, düğün, nişan gibi önemli olayların yapıldığı mekan olarak da dışarda yani sofada toplanılırdı (Günay,s.67, 2005).

Eski tarihlerde, kışa hazırlık faaliyetleri ve konut içi üretim kısmen bu alanda yapılmaktaydı; örneğin, kadınların dokuma tezgahlarının kurulduğu yer evin dışar, yani sofa kısmıydı (Davulcu, 2003). Amasra halkı, eski çağlarda ve günümüzde de halen balıkçılık ile geçimini sağladığından, balık ağlarının yapımı, örümü, üretimi evin dışar kısımlarında yapılmaktadır.

Şekil 3. 7: Plan şemasında dışarın yeri

Şekil 3. 8: Kemal Samancıoğlu Etnografya Müzesinin dışarından (sofasından) bir görünüm (URL 6)

Evin tasarımında sofanın büyük etkisi vardır. Evin şekli, sofaya göre biçimlenir ve tasarlanır. Bunun yanı sıra, sofanın odalara göre evin hangi bölümünde yer

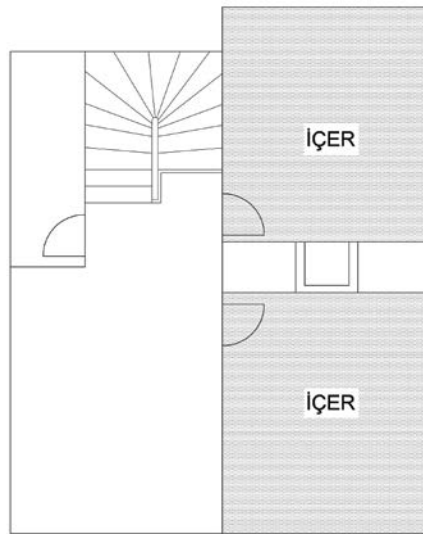
aldığına bağlı olarak bir takım isimlendirmeler yapılmıştır. Bu isimlendirmeler geleneksel Türk evi plan tiplerinde de mevcuttur.

Günümüzde sofa kısmı, büyüklüğüne göre faaliyeti değişmekte olup, oturma odası veya çoğunlukla yemek odası olarak kullanılmaktadır.

3.4.3 İçer

Evlerin odalarına ‘içer’ denilmektedir (şekil 3.9). Bu söylem, günümüz Bartın ve Amasra yöresinde de aynı şekilde tefafuz edilmektedir.

İçerlerin girişleri, dışardan yani sofadan sağlanmaktadır ve her evde bir içerde yani odada bir aile yaşamını sürdürmekte olup oda kullanımları, ailelerin ihtiyaçlarına göre şekillenmiş, odanın bir duvarı ortasında ocak nişi, sağında ve solunda dolaplar mevcuttur ve ocağın bir yanındaki dolap yüklük dolabı olarak kullanılmakta, dış cephe tarafındaki dolap ise hamam dolabı olarak kullanılmakta ve su gideri böylece kolaylıkla dışarı verilmektedir (Davulcu, 2003). Eski zamanlarda yatak yorgan, sadece geceleri yatılacağı zaman kullanılmakta olup, sabahları yüklük dolabına kaldırılmakta, içerler yani odalar, bir ailenin tüm ihtiyacını karşılayacak eylemleri yapabileceği vaziyette tasarlanmış olup ocaklarda yemek pişirilmekle beraber, yıkanmak için kullanılan su yine ocak üzerinde ısıtılmakta ve bunun dışında pencere kenarlarında sedirler mevcut olup aile bireyleri sedirler üzerinde oturmaktaydılar (Aliş, 1876).

Şekil 3.9: İçerin plan şemasındaki yeri

Şekil 3.10: Kemal Samancıoğlu Etnografya Müzesinin içerinden (odasından) bir görünüm (URL 6)

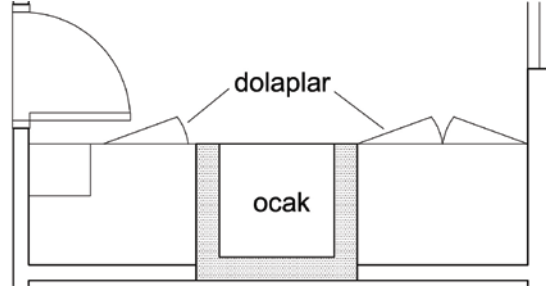
İçer, gerek aile yaşamının gereksinimlerini karşılamak, gerek yemek yemek, gerekse misafir ağırlamak adına bir çok fonksiyonel şekilde kullanılmak üzere tasarlanmış olup içerin orta kısmı bilerek boş bırakılarak gerekli her eylemin rahatça yapılabilmesi sağlanmış ve sedirler bu sebepten pencere kenarlarına yerleştirilmiş ve bunun göçebe toplumundaki çadır dzeninden gelen bir alışkanlık olduğuna inanıp bu eylemler, aile bireylerinin kullanım amaçlarına bırakılmıştır, odadaki dolaplar ve ocaklar yapılacak olan faaliyetlere göre baştan tasarlanır (Yüksel, 2009).

İçerler genellikle sokak cephesi tarafında yer almakta olup, kulluğa saçak olacak şekilde kısmi yada tüm cephe boyunca dışarı çıkmalı olup çıkmasız olan örnekleri de mevcuttur ve bazı örneklerde içerlerin arasında bir de eyvan hacimi oluşturulmuş ve bu durumda ya evyan ön plana alınıp dışa çıkmalıdır, ya da içerlerin ikisi dışa çıkmalı olup eyvan kulluk cephesi hizasında bırakılmıştır (Taşkan, 2014).

3.4.4 Ocaklar

Batı karadeniz bölgesindeki ahşap evlerin genelinde, evin büyüklüğüne bağlı olarak, tüm odalarda veya odalardan birinde mutlaka ocak bulunmakta olup odaya giriş kapısının olduğu duvarda veya giriş tarafına yakın mesafede, duvara bitişik şekilde yerleştirilmiş ve genellikle bitişik olduğu duvarın ortasında yer almakta ve her iki tarafında da dolaplar bulunmaktadır (şekil 3.11-12) ve bunlardan cam kenarına bakan tarafta yıkanma vazifesi gören hamam dolabı veya bir diğer adıyla gusulhane ve bununla birlikte yüklük dolabı, diğer

tarafında ise gömme dolap bulunmakta, odanın darlığına ve genişliğine göre bu durum değişmekte, dar olan odalarda bazen tek taraflı dolap olduğu da görülmektedir (Çelikyay, 2011).

Şekil 3. 11: Ortada bir ocak, sol yanında yüklük dolabı ve sağ yanında hamam dolabı

Şekil 3. 12: Ocak ve yanlarındaki dolaplar

Geleneksel ahşap evlerin her odasında tek bir aile yaşamını sürdürdüğünden dolayı, o oda bir ailenin tüm ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanıp ,odalarda ocakların olması bu yaşam tarzında oldukça etkili olup ocaklar gerek yemek pişirmek, gerek ısınmak, gerek ise yıkanma suyunu ısıtmak amaçlı bir çok yönlü aile bireylerinin yaşantısını kolaylaştırıcı vazife görür (Aliş, 1876).

Ocağın en önemli özelliği ısınma yönünde olup karadenizde sert ve oldukça rüzgarlı kış ayları yaşandığı göz önünde bulundurulduğu zaman, ısınma faktörü oldukça önemli rol oynar ve genellikle her odasında ocak bulunan evler için ısınma olayı biraz daha kolaylaşmakta, ancak tek odasında ocak bulunan evlerde bu durum zorlaşmakta ve bu durumda ‘*mangal*’ yardım görevi görüp, ocakta köz olan odunlar mangal üzerine konularak diğer odalara taşınır, böylece diğer mahallerde oturan aile bireylerine de ısı sağlanmış olunur (Aliş, 1876).

Ocak sayesinde aile isterse yemeğini odasında pişirir ve kendi yer, ancak her odasında ocak olmayan evlerde durum değiştirmekte ve bu durumlarda tek bir odada yemek pişirilip evin diğer aile bireyleri ile ister dışarda (sofada), ister yemek pişirilen içerde (odada) toplaşarak yemekler yenir ve ısınma olayı düşünüldüğünde genellikle yemek pişirilen oda tercih edilirdi (Aliş, 1876).

3.4.5 Yüklük ve Dolaplar

Yatak, yorgan, çarşaf ve yastık gibi malzemelerin depolandığı geniş dolaplara ‘yüklük’ denir. Eski zamanlarda odalar bir çok eyleme hizmet ettiğinden, günümüz şartlarındaki gibi sabit yatak kavramı henüz oluşmamıştır ve gerekli eylemlerin gerçekleştirilmesi açısından odanın orta bölümü daima boş bırakılır ve uyku vaktinde, yer yatakları yüklüklerden çıkarılır ve oda zeminine serilir, sabahına yeniden katlanır ve kaldırılırdı (Aliş, 1876).

Yüklükler, genellikle oda kapısına yakın giriş kısmında ve ocak ile aynı duvar üzerinde yer alıp derinliği ortalama 75-90 cm, genişliği ise 130-150 cm olup genellikle çift kapılı ve yerden 60 ila 80 cm yüksekliktedir (şekil 3.13), alt tarafı genellikle gusülhane olarak kullanılmakta, yüklükler odanın zemininden tavanına kadar uzanmakta ve kapı tarafına yakın yer alması odada yaşayan ailenin mahremiyetini korumasının bir kanıtıdır; kapı açıldığında ilk olarak yüklüğün yan kenarı görülür ve içerdeki insanlar ile direk göz teması engellenmiş olunur, her konut için aynı olmasa da genellikle bu durum mevcuttur (Günay,s.67, 2005).

Şekil 3. 13: Solda yüklük ve hamam dolabı, sağda gömme dolap

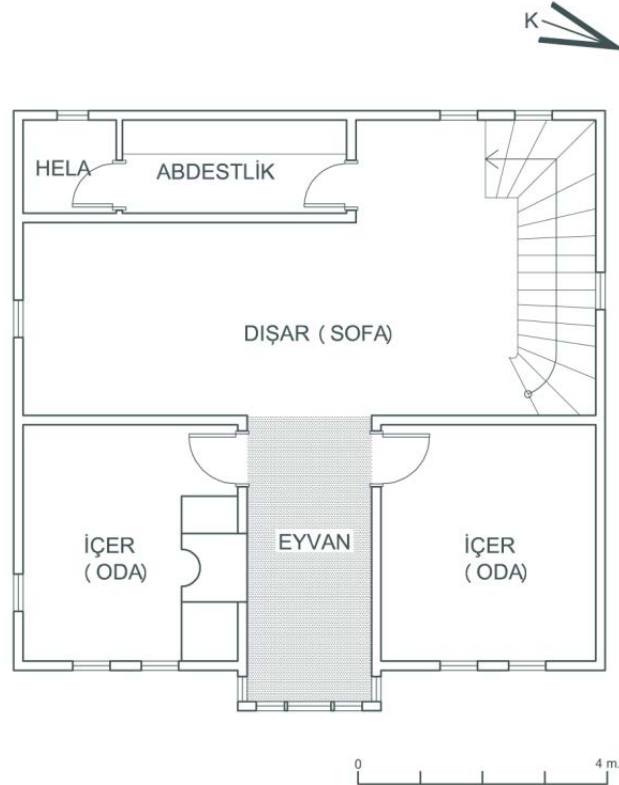
3.4.6 Eyvan

Odalar arasında bulunan sofanın uzantısı olan üzeri kapalı hacim ‘eyvan’dır (şekil 3.14).

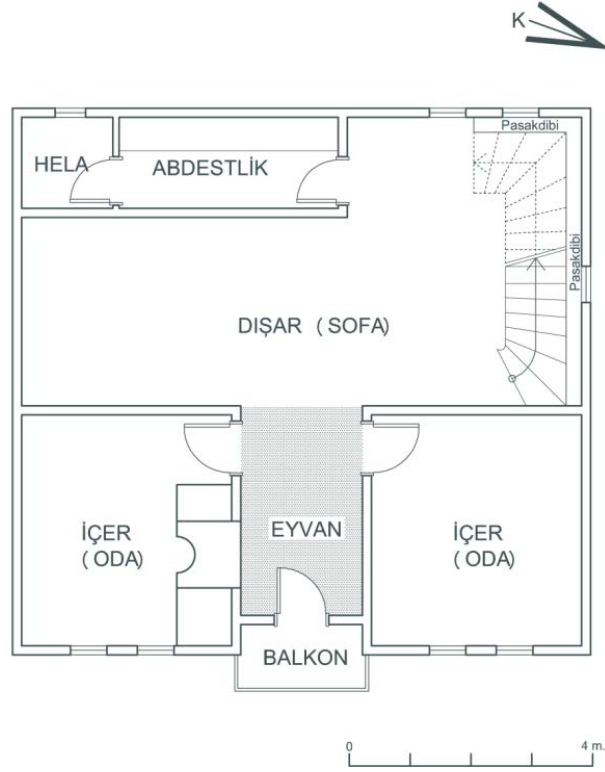
S.H. Eldem’ in deyimiyile eyvan şu şekilde açıklanabilir;

‘‘Eyvan, en fazla oda sıralarının içinde, yani iki oda arasındadır. Dar yüzü sofaya bakar. Sofanın ortasında olduğu zaman orta eyvan, aksi takdirde yan eyvan olur. Yan eyvanlar, ekseriya çiftler çiftler yapılır. Eyvan daha mahfuz bir oturma yeri olmak itibariyle köşkten ayrılır isede, pencereleri bol ve cumbalı eyvanlar da vardır. Eyvan genişledikçe, sofa ile bir bütün teşkil etmeğe başlar. O zaman eyvan mihveri, evin esas mihverini teşkil edecek vaziyete girer.’’
(Eldem, 1984).

Amasra evlerini, evyana göre nitelendirecek olursak, köşe sofalı ve tek eyvanlı plan tipi diğer eyvanlı tiplere oranla fazladır. Bölge genelinde merkezi sofalı ve eyvan sayısı dörde kadar çıkan plan tipleri de görülmektedir.

Şekil 3. 14: Dışa çıkmalı eyvan

Şekil 3. 15: Eyvanın balkonla sonlanması

Eyvan bazen bir balkona açılıp (şekil 3.15), bazende cepheden dışarı taşan bir çıkma şeklinde de sonlanabilmekte (şekil 3.14), genellikle eyvanda bulunan pencerelerin tepe hatları yuvarlak biçimli tasarlanmakta (şekil 3.16) ve cepheden dışa çıkmalı olduğu durumlarda da bir takım çıkma altı süslemeleri ile tamamlanmaktadır (Şengerze, 1998).

Şekil 3. 16: Eyvandaki yuvarlak hatlı pencereler

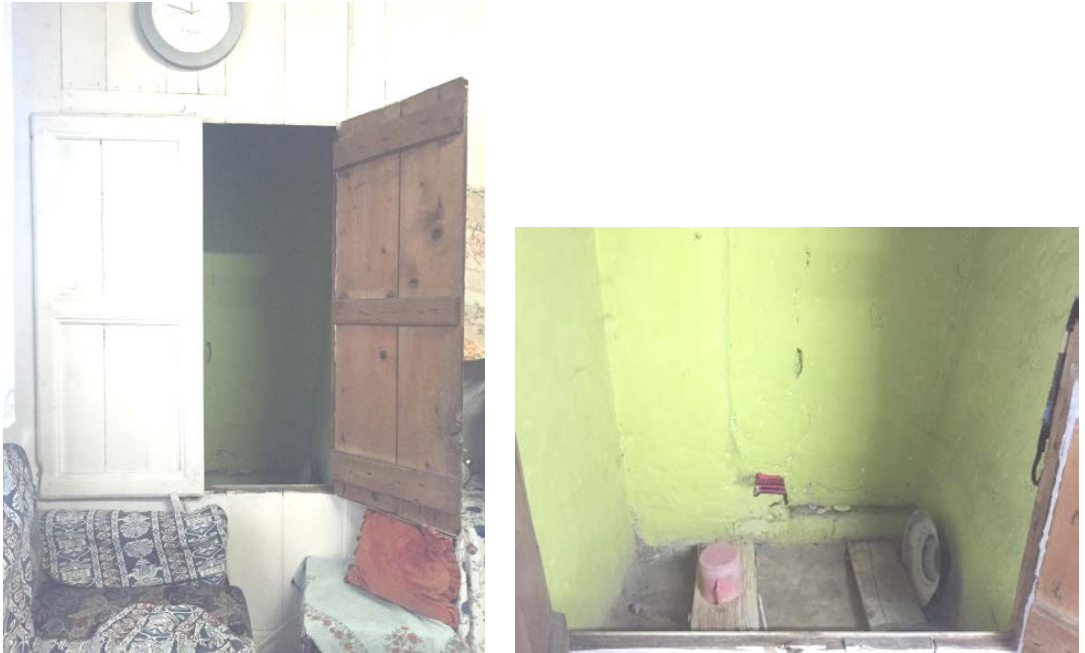
Merkezi sofalı ve dört eyvanlı olan plan tiplerinde, eyvanlardan biri hatta bazen ikisi merdiveni taşımakta ve bu gibi durumlarda merdivenin bulunduğu eyvanın eni, oturma eylemi için kullanılan eyvanların enine oranla daha dar olup, eyvanın bitişik olduğu odalara pahtlı köşelerden girildiği gibi eyvan üzerinden de girilmektedir (Bozkurt, 2013).

3.4.7 Hamam Dolabı (Gusülhane)

Hamam dolabı yüklük dolabının alt boşluğundaki bölümdür. Yüklüğün 60 cm yükseklikteki taban tahtası kaldırıldığında ‘*hamam dolabı*’ veya bir diğer adıyla gusülhane ortaya çıkar (şekil 3.17).

Hamam dolapları, günümüzün ebeveyn banyosu olarak düşünülebilir. Selda Çelikyay (2000), katıldığı bir panelde hamam dolabını ‘‘Bugünkü ebeveyn banyolarının karşılığı olarak değerlendirmeyi çok uygun buluyorum’’ sözüyle tanımlamıştır.

Hamam dolapları ısı kaybının önlenmesi açısından genellikle ocağın yan bitişğinde veya yan odadaki ocakla sırt sırta gelecek şekilde tasarlanır, kürsü denilen arkalıksız alçak bir oturma yeri mevcut olup yıkanma suyu ocak üzerinde ısıtılır ve maşraba denilen su kabı yardımıyla su dönülerek oturur vaziyette yıkanma eylemi gerçekleştirilir (Bozkurt, 2013).

Şekil 3. 17: Hamam dolabı dış görünüm ve iç malzemesi

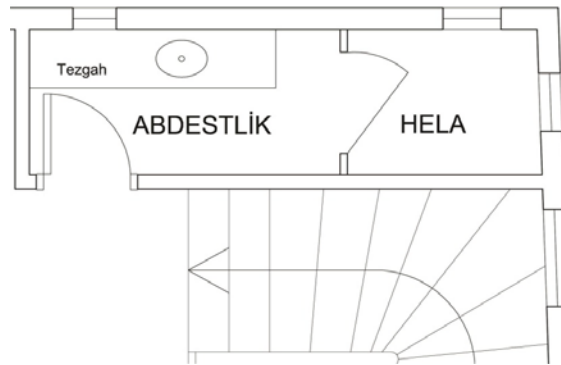
3.4.8 Abdestlik ve Hela

Amasra geleneksel ahşap evlerinde, *kulluk* hariç her katta mutlaka bir abdesthane bulunur ve plan şemasında genellikle merdivene yakın vaziyette konumlandırılır. Kapısı daima sofaya (dışar) açılır fakat nadirde olsa evlerde abdesthane kapının odaya (içer) açıldığı da görülmüştür. Abdesthane içerisinde günümüzün mutfak tezgahı gibi bir tezgah bulunmakta, bu tezgah bazen tahtadan bazense taştan olabilmekte ve tezgah 40 ila 50 cm genişliğinde olup üzerinde genellikle oval biçimde bir deliği bulunmaktadır (Günay, 2005). Bu delik üzerinde el yıkanır.

Şekil 3. 18: Büyükadalıların evindeki abdestlik tezgahı ve yan duvar üzerindeki sergenler (raflar)

Abdesthane içerisinde bir bölme ile ayrılmış hela bulunur (şekil 3.19). İslam dininin gereklerine göre, hela ihtiyacı ve abdest alma eylemleri aynı mahalde gerçekleştirilmediği için, hela daima ayrılmış durumda olup aynı zamanda abdest bozulduğunda hemen yenilemek için, ikisi aynı mekan içerisinde tutulmuştur (Çelikyay, 2000).

Şekil 3. 19: Aynı mahal içerisinde birbirinden ayrı abdestlik tezgahı ve hela yeri

Şekil 3. 20: Abdestlikten ayrı mahalde tutulan hela taşının olduğu bölüm

3.5 Plan Tipleri

Karadeniz evi ormanlık ve nispeten bol yağışlı bölgenin ürünü olmakla beraber, evin planı nispeten geç (18. Yüzyıl sonu) bir devre kadar açık sofasını korusa da, daha sonraki gelişiminde iç ve orta sofa yönünde olmuş ve bu bakımdan klasik diye isimlendireceğimiz ve merkezi Marmara bölgesinde olan konut tipine yakındır; bunun dışında 17. Yüzyıla kadar giden eski örnekler de tespit edilebilmiş ve bu eski örneklerde odaların planı *derbentli* yani rüzgardan korunmuş girişleri dikkat çekici olmakla beraber evin genel planın baktığımız zaman hemen her oturulan odada (*içerde*), hatta bazen sofalarda (*dışar*) bile geniş ocaklar mevcut olup, bu ocaklar kim zaman tahta, bazen alçı ve ya kesme taş yaşmaklıdır (Eldem, 1984).

Prof. Dr. Semavi Eyice, Küçük Amasra Tarihi ve Eski Eserleri Kılavuzu adlı kitabında, malesef günümüze ulaşamayan çantı ev tipinin vazgeçilme döneminden şöyle bahsetmiştir;

“Amasra’nın içinde, günümüze kadar kalabilen eski evlerin ahşap mimarileri, bu kasabanın tamamen ormanlık bölgelere mahsus ÇANTI EV tipinin özelliklerini gösterirler. Ancak geçen yüzyılı sonlarına doğru yapılan evlerde, o devrin ve kasabalarındaki tahta kaplama çok katlı ev tipi tercih olunmuştur.”(Eyice,1965).

Buradan da anlaşılacağı gibi, Amasra'nın en eski konut tipinde *Çantı Tipi* denilen genellikle tek katlı olan, çivi kullanılmadan birbirine geçmeli ahşaplarla inşaa edilmiş evler bulunmaktaydı, fakat sonralarında İstanbul ile sıkı ticari ilişkileri olan Amasra halkı, ticari ilişkilerin getirdiği etkileşimlerle iki ve ya üç katlı Türk evi tarzından esinlenilmiş tahta kaplamalı evlere dönüş yapmıştır (Kişisel görüşme, Sakaoğlu 2016).

Amasra konutlarının plan tiplerini ve özelliklerini evde yaşayacak olan ailenin yaşama biçimi belirler. Taş duvarlardan oluşan kulluklu giriş kısmı tüm konutlarda mutlaka mevcut olup evlere ilk olarak kulluk bölümünden giriş sağlanır (Kişisel görüşme, Asma 2015). Kulluk olmayan evlere de rastlanmıştır. Bu gibi durumlarda kulluğun yerini nadir de olsa dükkan ve ya ahır almıştır. Ahır daha çok kırsal kesimlerde kulluğun yerine geçmektedir.

Evlerin üst katları, ahşap ana çatkı sistem baz alınarak inşaa edilmiştir. Bu ahşap çatkının araları çeşitli dolgularla doldurulmuş ve üzeri mutlaka ahşap kaplama olarak kaplanmıştır. Evlerin oda bölümlerine yöre ağzıyla içer, sofa kısmına ise dışar denilir. Katlar arası bağlantıyı kuran merdivenler mutlaka dışar kısmında yer alır. Evlerin plan tipleri, geleneksel Türk evi plan tiplerinde olduğu gibi, *dışara* (sofa) açılan *içerlerden* (oda) meydana gelir. Evin kaç odalı olduğu veya olacağı tarif edilirken içer sayısı belirtilerek söylenir (Kişisel görüşme, Sakaoğlu, 2016). Örneğin; 3 içerli iki katlı konut ve ya 2 içerli tek katlı konut şeklinde tarif edilir. Evlerin kapısı daima sokağa açılır. Evlerin yönlendirmesi sokak ve manzara baz alınarak yapılır. Evlerin her cephesinde pencereleri mevcuttur, sağır cephe hiçbir zaman yoktur.

Şekil 3.21: Klasik Amasra geleneksel konutlarından bir örnek

Evlerin odalarının en az birinde ve ya hepsinde ocak bulunmakla beraber ocağın her iki yanına bitişik dolapları mevcuttur, dolaplardan biri yüklük ve hamam dolabı, diğeri ise ailenin erzaklarını koyduğu gömme dolap olup, odalar her bir ailenin yaşantısına uygun, çok amaçlı ve ailenin her ihtiyacını karşılayacak şekilde tasarlanmıştır (Çelikyay, 2000).

Dışarın yani sofanın, genellikle merdivene yakın bir köşesinde abdestlik denilen bölümü mevcut olup abdestliğin içerisinde de hela mevcuttur, islam dininin şartlarına göre hela ihtiyacı ve abdest alma eylemleri aynı mahalde gerçekleştirilmediğinden bu bölümler abdestliğin içerisinde birbirinden ayrılmış ve evlerde mutfak kavramı henüz oluşmadığından, abdestlik gerek abdest almak gerekse mutfak vazifesi görebilmektedir (Çelikyay, 2000).

Her evin küçükte olsa mutlaka bir bahçesi bulunmakla beraber daha eski zamanlarda, konut sayısı oldukça az iken, bahçeler daha büyük tutulmuş ve aile ihtiyacı olan meyve sebze gibi ekinleri bahçesinden elde etmiştir (Kişisel görüşme, Asma 2014).

Sedad Hakkı Eldem'in Türk Evi hakkında yaptığı analizler doğrultusunda sofanın konumuna göre Türk Evi'ni sınıflandırmış ve bu sınıflandırma, Türk Evi plan türleriyle ilgili mimarın kendi dilini de ortaya çıkarması açısından önemli olup burada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta da Sedad Hakkı Eldem'in Osmanlı Evi üzerinden Türk Evi Tipolojisi yapması durumudur ve olası konut çeşitlerinin tamamı sofanın biçim ve odalarla ilişkisine göre sınıflandırılmış olup Türk evinin Sedad Hakkı Eldem'e göre en karakteristik özelliği sofa (dışar) dır, bu nedenle yapılan tipolojik çalışmada ortak nokta sofa olup bütün plan türleri sofanın etrafında gelişmiş ve bu merkezi alan evin tüm yapısını tanımlayıp Sedad Hakkı Eldem'e göre sofa tüm konut yaşamının merkezi olan yerdir (Korkmaz, 2008).

Sedad Hakkı Eldem henüz mimar olmadan önce bile bazı sözleriyle Türk Evi standardını belirleyen cümleler kurmuştur. Şöyle ki;

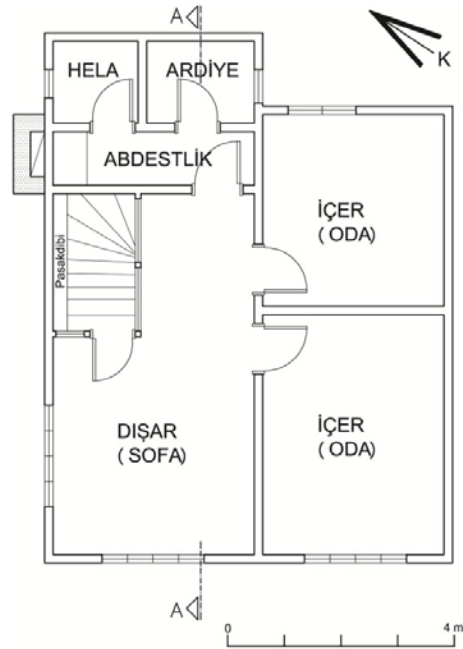
“....fakat asıl dersi Niemeyer'in evinden ve evindeki ailesiyle yaşantısından almıştım. Evin her köşesi ailece benimsenmişti. Sanki ev, odalar aile ile beraber yaşıyordu. Bazı yerleri senelerden beri hala kesin şeklini almamıştı.

Odaların isimleri vardı. Sanki birer canlı şahsiyettiler. İçinde yaşayanın aynısı, bir parçası” (Eldem, 1983, 7).

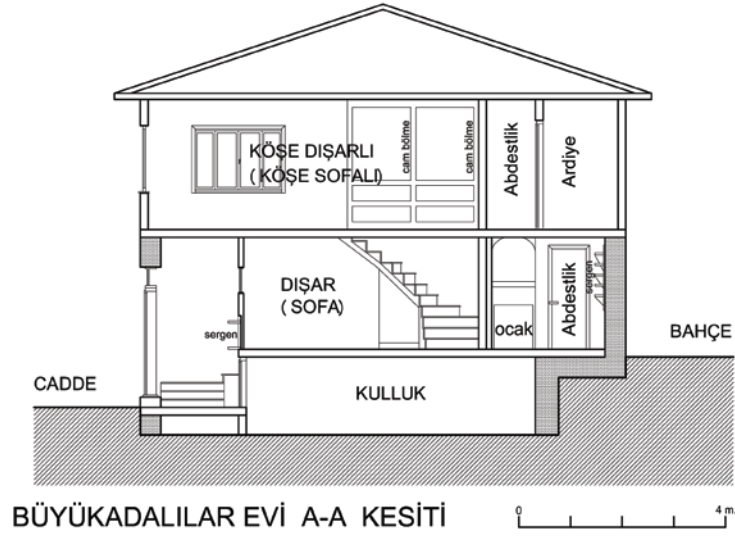
Sedad Hakkı Eldem bu notu yazdığı sıralarda henüz mimar değildir fakat mimar olma hevesi nedeniyle çizimlerini Niemeyer’e gösterdiği zamandır ve bir evde yaşama fikri ve hayali onun ilerideki idealize edilmiş ev fikrinin ve buna uygun olarak tasarladığı konut projelerinin başlangıç noktası olacaktır (Korkmaz, 2008).

3.5.1 Köşe Sofalı Plan Tipi

Bölgede en yaygın kullanılan plan tipidir. Eldem tipolojisinde köşe sofalı plan tipi olarak adlandırılan bu plan (Eldem, 1954) kulluk üzeri iki katlı olup eve kulluktan girilir. Kulluk üzeri iki katlı olan bu planda sofa (dışar) iki yönden pencerelidir. Köşede bulunan sofanın bir ucunda merdiven bulunup merdivenin yanında abdestlik ve hela bulunur. Sofanın bir yanında ise yan yana biri küçük diğeri büyük iki oda bulunur. Sofada bazen sergen bulunur. Odalar (içerler) arası iç bağlantı bulunmamaktadır. Odalardan birinde ocak bulunurken, nadir durumlarda her iki odada da ocak vardır. Bu tipin kulluk, abdestlik ve hela yönlendirilmesine göre farklı uygulamaları vardır. Örneğin; bu plan genelde kulluklu olarak tasarlanmışken, incelenen bir örnekte kulluk yerinde dükkan bulunur.

Şekil 3.22: Köşe sofalı (dışar) plan örneği

Şekil 3.23: Köşe sofalı plan tipinden sofanın (dışar) yol cephesinde yer aldığı kesit örneği

Bu planda bazen kullukta bir mutfak bulunurken, bazende odalardan biri aynı zamanda mutfak işlevine sahiptir.

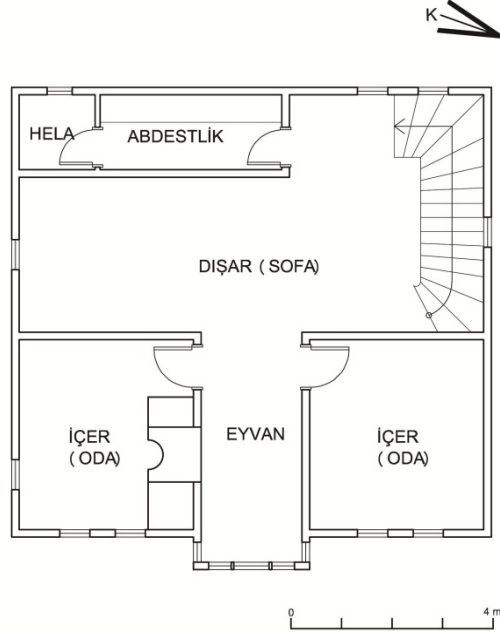

Şekil 3.24: Köşe sofalı plan tipinden sofanın (dışar) arka bahçe tarafında yer aldığı kesit örneği

3.5.2 Köşe Sofalı Eyvanlı Plan Tipi

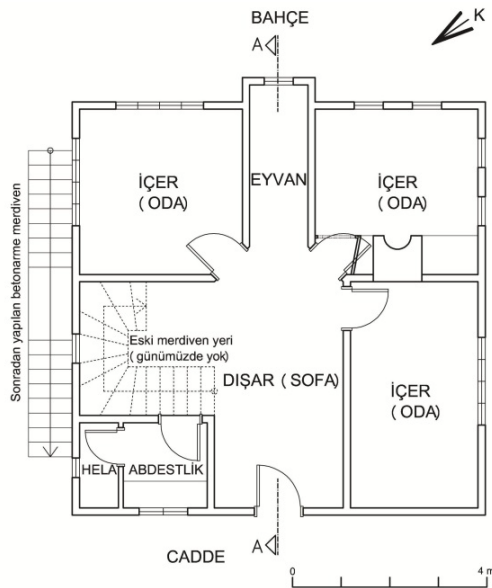
Bu plan köşe sofalı plan tipinin odalar arasına eyvan eklenmesiyle elde edilmiştir. Kulluk üzeri tek veya iki katlı uygulamaları olan bu planda da sofa tek veya iki yönden pencerelidir. Eve yine kulluktan girilir. Köşede bulunan sofanın bir ucunda merdiven, sofanın bir kenarında da abdestlik ve hela bulunur.

Sofanın diğer yönünde ise iki uçta birer oda, aralarında ise dar bir eyvan bulunur. Eyvan genelde cumbalı olup, tek veya üç yönden pencerelidir (şekil 3.25) (Eldem, 1954).

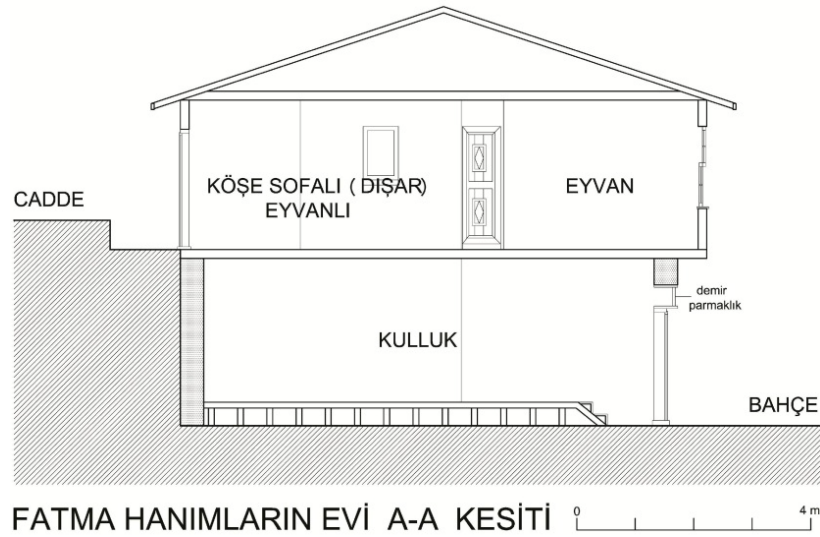

Şekil 3.25: Cumbalı ve üç yönden pencereli eyvan örneği

Oda ölçüleri genelde birbirine eşit olduğu bu planda tek odada ocak bulunur. Bu planda oda kapıları bazen direk sofaya açılırken, bazen de eyvana açılır (şekil 3.25-26). Mutfak kullukta olabildiği gibi, ocaklı odanın mutfak olarak kullanıldığı durumlarda vardır.

Şekil 3. 26: Cumbalı ve tek yönden pencereli eyvan örneği

Şekil 3.27 Köşe sofalı eyvanlı plan tipinden sofanın (dışar) yol cephesinde yer aldığı bir kesit örneği

3.5.3 Merkezi Sofalı Plan Tipi

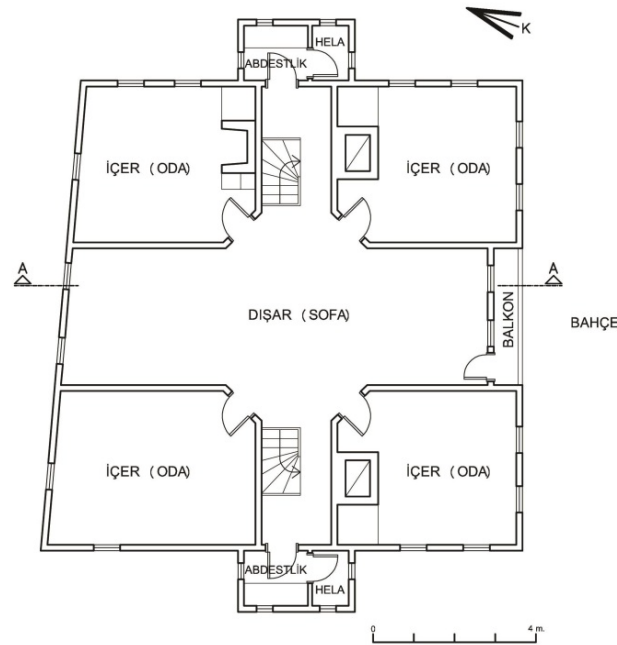
Bölgede ki tek örnekte görülen bu plan tipinde yapı kulluk üzeri iki katlıdır. Yapının en üst katında sofa yapının merkezine alınmış olup, sofanın dört köşesinde pahlı girişleri olan birbirine yakın ebatlarda birer oda (içer) bulunur. Odaların aralarında ise, doğu batı doğrultusunda karşılıklı dar birer merdiven eyvanı bulunur. Bu eyvanların ucunda abdestlik ve hela vardır. Sofanın (dışarın) kuzey güney yönünde ise karşılıklı aynı ebatlarda geniş birer eyvan bulunur. Eyvan bir yönde pencereli diğer yönde ise küçük bir balkonla sonlanmaktadır (şekil 3.28) (Eldem, 1954). Oda ve eyvanlarla çevrelenmiş olan sofa, merkezi sofa görünümündedir.

Sofanın tüm çevresinde odaların sıralandığı ve sofanın orta yerde kaldığı plan tipidir; bu durumda da sofa odalar arasından çıkmalar yaparak dışarı açık bölümler kazanır; bu çıkmalar iki yana olduğu gibi dört yana da olabilmekle beraber merkezi sofalı tipinin ana kurgusu, kalabalık ailelerde oda sayısı yetmezse aynı plan tipleri yan yana getirerek evin büyütülebilmesidir (Bektaş, 2016).

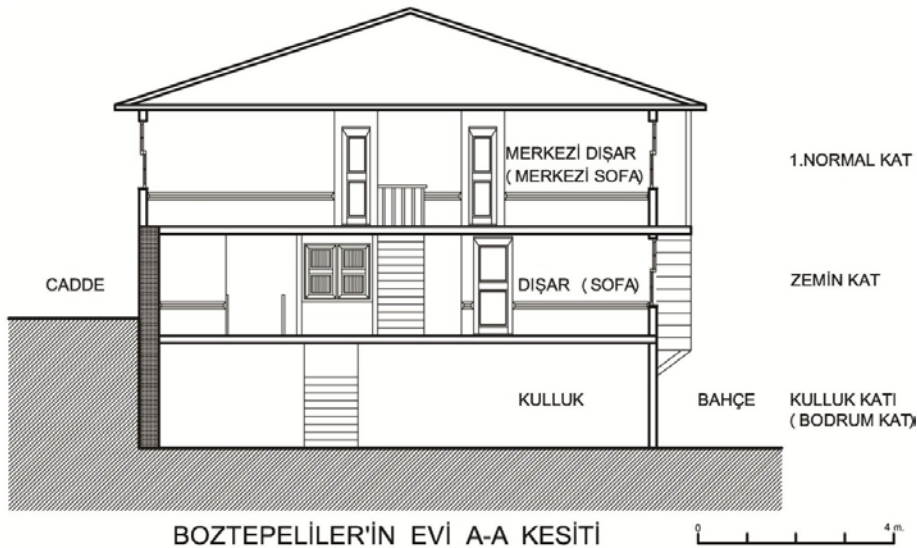
Bu tip konut planlarında, ortada bir sofa ve dört kenarında da odaları bulunmaktadır. Odalara giriş genellikle pahtlı olmaktadır. Merkezdeki sofaya uzantı şeklinde, her bir odanın arasına gelecek şekilde eyvanlar eklenmiştir.

Merkezi sofalı plan türü Sedad Hakkı Eldem'e göre gelişimin son aşaması olup tasarım merkezi bir sofa etrafında yapılır ve sofa merkezde yer alıp dört tarafında odalarla çevrilip bir veya iki oda eksiltiştir, bunun yerine güneş ışığından daha iyi yararlanmayı sağlayan eyvan konulmuştur ve eyvanlar her zaman hol boyunca yer almaktadırlar (Özbil, 2002, 70).

Aynı plan türü içinde eyvan sayısını arttırarak farklı kombinasyonlar geliştirilmiştir; bu nedenle Sedad Hakkı Eldem bu plan türünün geliştirilmeye en elverişli plan türü olduğunu ve zengin plan karışımlarıyla daha geniş evlere ve rezidanslara uygulanabileceğini belirtmiştir (Özbil, 2002, 71).

Şekil 3.28 Merkezi sofalı (dışarlı) plan örneği

Şekil 3.29: Merkezi sofalı plan tipinden kesit örneği

3.6 Yapım Sistemi ve Malzeme

Geleneksel evlerin başlıca taşıyıcı malzemesi olan ahşap, yörelere göre değişik ağaçlardan değişik boyutta, kesitte ve teknikte hazırlanmış olup, Karadeniz kıyılarında kestane, çatkıda en güvenilir ağaç olamakla beraber temel ve zemin kat duvarlarında bulunan taş her yörede bulunmakta ve dolgu malzemesi olarak taş, kerpiç, tuğla ve ahşap kullanılmakta; bağlayıcı olarak çamur ve kireç harcı geleneksel yapı malzemesi olarak kolaylıkla sağlanabilmekte; genellikle rutubetli ve rüzgarı bol kıyı kesimlerinde dış yüzey ahşapla kaplanmakta ve diğer yörelerde ise kireç harçla sıvanıp; çatı örtüsü olarak ise kiremit kullanımı oldukça yaygın durumdadır (Günay, 1998).

Karadeniz evinin başlıca özelliği aslında plandan çok yapı tekniğinde olup, kerestenin ve dolayısıyla geniş çapta direk ve kiriş malzemesinin mevcut olması binaların gayet masif bir çatkı sisteminde inşa edilmelerine imkan verip, çoğu zaman çatkının esasını teşkil eden ağaçlar az yontulmuş tomruk şeklinde bırakılmış olup, başka yerlerde kiriş ve sütun başları trabzanlar nispeten ilksel şekilde işlenmiş, fakat ağacın masifliği ve karakterine bir zarar getirilmemiştir (Eldem, 1984).

Geleneksel konut mimarlığının temel yapı malzemesi olan ahşap, taş ve kerpiç, bölge ve çevresinde bulunabilme olanağı ile doğru orantılı olarak yapı bünyesinde yer almaktadır. Ayrıca ahşap, kolay işlenebilme özelliği ile birlikte detaylarda oluşturduğu dekoratif zenginlik gibi faktörlerden ötürü, büyük ölçüde uygulama alanı bulmuştur (Akdemir; Korkmaz, 2010). Ahşabın arkadaşı diyebileceğimiz ve en eski bilinen yapı malzemelerinden biri olan taş, insanlık tarihinde gerek şekil verilerek gerek yontularak çeşitli alanlarda, özellikle geleneksel yapıların ayrılmaz bir parçası olarak tarih boyunca kullanılmış ve günümüzde halen kullanılmaktadır (Alemdağ; Aydın, 2014).

Geleneksel malzeme olarak taş ve ahşap, Türk evlerinde ve Anadolu'nun çeşitli yörelerindeki geleneksel yapılarda en yaygın kullanılan malzemeler olup; taş malzeme, genellikle yapının temelinde, zemin kat döşemesinde ve duvarlarında, ahşap malzeme ise taşıyıcı sistem olarak, evin üst kat duvarlarının oluşumunda, dış cephe kaplaması ve dekorasyonunda, evin iç mekan

dekorasyonunda, taban ve tavan döşemelerinde, pencerelerde ve çatı gibi yerlerde kullanılmıştır (Akdemir,Korkmaz,2010 ; Alemdağ, Aydın, 2014).

Batı karadeniz bölgesinde olduğu gibi Amasra tarihi evlerinde de zemin katlar yani kulluğun bulunduğu bölüm 40-50 cm. kalınlığında taş duvar ve ya çok az örnekte rast gelse de kerpiç tuğla ile inşa edilmiş olup, duvarlarda üst katlar için bağlayıcı nitelik taşıyan ahşap kuşaklar bulunmaktadır. Zemin kata istinaden üst katların yapım tekniği ahşap kiriş ve dikmelerden oluşan ahşap kaskas taşıyıcı sistem şeklinde olup, bu karkas sistemin aralarında ki dolgu malzemesi olarak yine ahşap malzeme ve ya kerpiç tuğla tercih edilmiştir (Çelikyay, 2011).

3.6.1 Ahşap Karkas Sistem

Amasra yöresinde ki evler, ahşap karkas olarak inşa edilmiş, temel ve bodrum kat duvarları taştan yapılmış olup zemin katların tamamen taş olduğu evler de mevcuttur (Kemik, 1986).

Ahşap çatkı yöntemi;

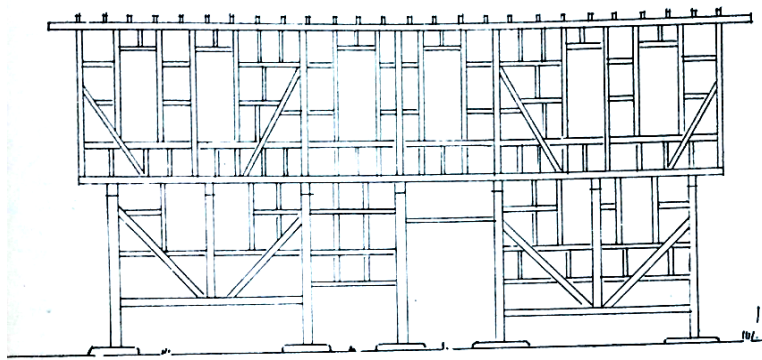
-yeğnilik,

-az gereç kullanımı,

-ince duvarlardan ötürü yer kazancı,

-yapım süresinin kısalığı,

-işçilik, yalıtım kolaylığı gibi sebeplerden ötürü çokca tercih edilip (Bektaş, 2016), yöredeki evlerin giriş katında ahşap hatıllı taş duvar, üst katlarda ise ahşap çatkı uygulanmaktadır.

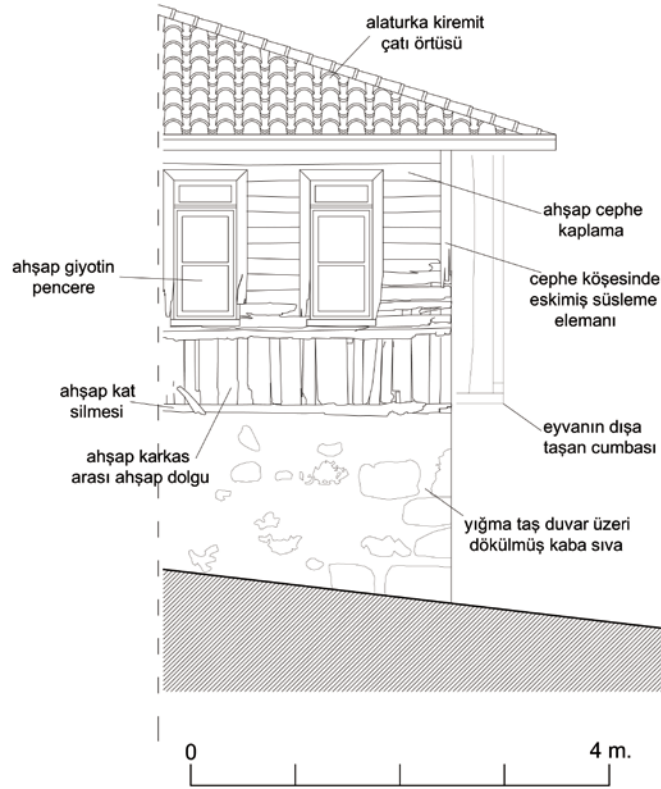

Şekil 3.30: Ahşap karkas sistem örnek çizimi (Kafesçioğlu, 1955)

3.6.1.1 Ahşap Karkas Arası Ahşap Dolgu

Özellikle orman köylerinde uygulama alanı bulmuş bir dolgu çeşidi olup, gerecin hafifliği, ahşap karkasa bağlantı kolaylığı, taşıyıcı dayanımına katkısı ve kolay işçilik gibi olumlu yönlerine karşın, ısı geçirme oranının yüksekliği, sınırlı gereç kullanımına olanak vermemesi gibi olumsuz yönleri de olmakla beraber, yıkılan evlerin eski ağaçları ya da yapı artığı ağaç parçalar ile yapılmakta ve bağlantıları çivi ile yapılmaktadır (Akdemir, 1997).

Amasra halkı, geçimini balıkçılık ile sağlayan bir kasaba olduğundan dolayı, balıkçıların tekneleri eskidiği zaman parçalara ayrılır ve arta kalan sağlam parçalar konut inşaatında kullanılmak üzere ayrılırdı (Kişisel görüşme, Sakaoğlu, 2016).

Şekil 3. 31: Fatma hanımların evi ahşap karkas arası ahşap dolgu duvar sistem detayı

Şekil 3. 32 Ahşap karkas arası ahşap dolgu tekniği

3.6.1.2 Ahşap Karkas Arası Kerpiç Dolgu

Daha çok orman bölgelerinin dışındaki yörelerde karkas çatkı aralarında kerpiç karkas dolgular kullanılsa da Amasra yöresinde benzer örneklerine rastlamak mümkündür (şekil 3.33-34) ve kullanılmasıdaki başlıca temel etken, ısı yönünden etkin bir geçirimsizliğe sahip olması, düzgün ve sıkıştırılmış kerpiç birimlerinin yan yana düzenlenmesinin getirdiği örgü kolaylığı ve uygulama olanaklarının yanında düşey taşıyıcı ve ara dikmelerin daha geniş aralıklarla yapılabilmesine olanak sağlaması olup, düşey taşıyıcılar yalnızca boyunduruk adı verilen bileşenlerle yatay olarak bağlanmış, taş dolgudaki gibi sık yatay bağlantılara gerek duyulmamış, çapraz örgü düzeninin uygulandığı örneklerde dikme araları 20-30 cm. olarak düzenlenmiştir (Akdemir, 1997).

Karkas çatkı arası tuğla ve ya kerpiçle dolgu ile yapılmış yapılar, genel bir tanımlama ile ‘hımış’ olarak adlandırmış olup, Arseven hımış; ağaç çatkı arasına kerpiç doldurmak suretiyle yapılan duvar ve bina olarak tanımlamaktadır (Arseven, 1983). Hasol ise hımış; ‘dolma’ sözcüğünün karşılığı olarak görmekte olup, ahşap yapıların kuşaklama aralarını harçlı tuğla ve kerpiçle doldurmak suretiyle yapılan binayı, dolma bina olarak tanımlamaktadır (Hasol,1979).

Şekil 3. 33: Ahşap karkas arası kerpiç dolgu tekniği

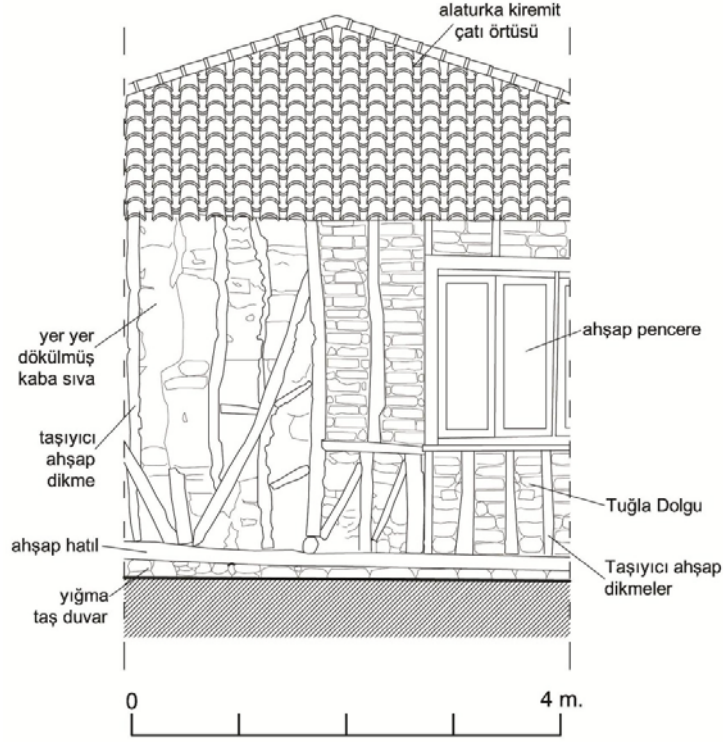

Şekil 3. 34 Amasra’da zemin katın kerpiç dolgu tekniğiyle yapıldığı bir ev örneği
(Yaylı, A., Ozan, Y., Boran, H. 2011)

3.6.1.3 Ahşap Karkas Arası Taş ve Tuğla Dolgu

Yapı gereci sağlayabilme ve ya üretebilme olanaklarının arttığı yerleşme merkezlerinde tuğla kullanılarak, bağlayıcı kireç harcının da olumlu katkıları ile düzgün korunumlu duvarlar yapılmış olup, boşluklar ve sınırlı olarak kullanılan bağlantılar arasında, yöre genelinde düz biçimde yer almış ve dolgu gereçleri ile

ahşap karkas yüzeyleri çoğunlukla aynı yüzde ve karkas görünecek biçimde düzenlenmiştir (Akdemir, 1997).

Şekil 3. 35 Büyükadalılar evi taş ve tuğla dolgu duvar sistem detayı

Şekil 3. 36 Ahşap karkas arası taş ve tuğla dolgu tekniği

Şekil 3. 37 Ahşap karkas arası taş dolgu

3.7 Yapı Elemanları

Bu bölümde geleneksel evlerdeki duvarlar, çatı ve döşemeler anlatılmıştır.

3.7.1 Duvarlar

Ahşap dikme ve kirişlerin araları ahşap dolgu ile kapatılmış, üzeri bağdadi, rabbit ve ya ahşap kaplama ile kaplanmış olup ahşap kaplamalar yalı baskısı ve lambalı olmakla beraber dikmeler köşelerde ve pencere alt ve üst seviyelerinde birbirine bağlanmış, sistem gereği yer yer konulan payandalarla eğilme önlenmiş, çıkmalar payandalarla desteklenmiş ve üzeri ya ahşap kaplanmış ya da bağdadi ile kapatılarak sıvanmıştır (Kemik, 1986).

Binalar çoğunlukla masif ve yüksek bir zemin katı üzerine oturtulmuş olarak yapılı, üst katın duvarları dolma tekniğiyle yapılı ve bu dolma daha eski evlerde sıvasız tuğladan oluşturulmuş olup, zaman ile dolma duvar eski orjinal karakterini kaybetmiş ve derz yüzeylerinin büyümesiyle, duvarlar tamamen sıva ve ya ahşap kaplanır olmuş, sıvalı da olsa üzerine bir tuğla örgüsü tarzında boyalı dekor ile süslenmiş, daha sonra bu dekor inşası karakterini terk ederek kendi estetik kurallarına bağlı bir şekil almıştır ve son zamanlarda bu yüzeylerin hemen hepsi badana altında kaybedilmiş olup, bu arada tuğla yanında kerpiç ve tahta dolguda, tabii sıvanmış ve tahta kaplama olarak kullanılmaktadır (Eldem, 1984).

Ahşap çatkının araları; kerpiç dolgu, tuğla dolgu, kırma taş dolgu ve ahşap dolgu teknikleriyle duvarlar yapılmış olup ahşap çatkı arasındaki taş yada tuğla dolgu malzemesi, bir desen elde edilecek biçimde örtülebilmekle beraber ahşap çıta çakılı üzeri sıva şeklinde yapılabilmekte ya da dolgunun iki tarafı da sıvanmakta ve ya yalnız içi sıvanıp dışı ahşap kaplanabilmektedir (Bektaş, 2016).

Amasra ve yakın çevresinde ki geleneksel evlerde, duvarlar arası çoğunlukla ahşap dolgu ile kapatılmaktadır. Bu zemin katta taş olmakla beraber, üst katlarda çoğunlukla ahşap olmasına rağmen yine de değişiklik göstermektedir. Zemin katın kerpiç dolguyla inşaa edildiği örneğe de rastlanmıştır.

3.7.2 Çatı

Bölgede ki geleneksel konutların çatıları doğal etkenlere, yapı malzemesi olanaklarına ve yapım sistemine (strüktüre) göre biçimlenmiş olup, iklimsel etkilere karşı konutu üstten koruyan örtü ve onun uzantıları olan saçaklar değişken özellik göstermekte; en çok kullanılan çatı biçimi kırma çatı olup, az da olsa dik eğimli beşik çatı ve bu çözümden türemiş çözümler de içermektedir (Akdemiz; Korkmaz, 2010).

Genellikle planları kare olan geleneksel ahşap evlerin çatıları dört yöne eğimli topuz çatı olup, ön cephelerinde bulunan kapalı çıkma, cumba ve ya balkon çatıları ise iki yöne eğimli kırma çatıdır (Çelikyay, 2011).

Çatılar genellikle kırma ve oturtma çatı olarak yapılmış, çatılarda makaslama sistemi kullanılmış ve mertekler kiremit altı tahtaları ile kaplanıp, üzeri alaturka kiremitle örtülmüş olup saçakları ise 50 ila 70 santimetre kadar çıkıp, saçak ucu 20 santimetrelilik kayıtlı, saçak altı ise düz ya da meyilli olarak ahşapla kaplanmış, hatta bazı durumlarda kaplanmayıp olduğu gibi bırakılmıştır (Şengerze, 1997) (şekil 3.39).

Şekil 3. 38 Geleneksel alaturka kiremit çatı örtüsü örneği

Şekil 3.39 Bölgedeki evlerden bir çatının saçak altı

Bölge çapında en fazla uygulama örneği bulmuş çatı örtü gereci ise oluklu (alaturka) kiremit (şekil 3.38) olup, kiremitler birbiri üzerine yaklaşık 8 ila 10 santimetre aralıklarla bindirilerek kiremit altı tahtası üzerine yerleştirilmiştir (Akdemir, 1997).

Merteklerin uzatılması ve ya tavan kirişlerinin dışa aktarılması biçiminde oluşturulmuş saçaklar, bölgeye özgü konutlarda çoğunlukla saçak altı kaplaması yapılmadan saçak konstrüksiyonunun yalın bir biçimde sergilendiği bir anlayış yapılmış olup, işlevselliğin yanısıra biçimlenmeye olan katkısı fazladır; özellikle yöresel örneklerde kırma çatılarda yapının girinti ve çıkıntıları düz bir çizgi içinde toplanarak kare ya da kareye yakın formlarda oluşturulmuş ve yaşam katlarında plan düzeninden kaynaklanan girinti ve çıkıntılar, uygun ayrıntı çözümleri ile giderilerek saçak düz bir çizgi içerisinde toplanmıştır (Akdemir, 2010).

Kütlesel düzenlemede çatı ve saçak çözümlerinin sofa (dışar) eyvanının çıkma yaptığı noktalarda, saçakda çıkıntı yapılarak ya çatı içerisinde kalmakta, ya da alınlıklı bir çatı parçası olarak ana çatıya saplanmakta; kırma çatı çözümlerinde çatı eğimi yaklaşık %20 civarındayken, beşik çatı olan evlerde bu eğim %40'a kadar ulaşmaktadır (Günay, 1981).

3.7.3 Döşemeler

Geleneksel yöntemlerle tasarlanmış konutlarda, ağaç gerecin döşeme kuruluşundaki yeri ve önemi zengin bir geçmişin ve birikimin uzantısı olmakla birlikte ağaç gerecin fiziksel üstünlükleri, döşeme kuruluşundaki kullanım nedenselliğinin bir yanıtı olup, bu konuyla ilgili olarak Küçükerman şu şekilde açıklamada bulunmuştur;

‘...Anadolu Türk evindeki döşeme ve tavanların oluşumunu incelerken, değişik bir kavramla karşılaşılır. Yer döşemesi ne denli yalın bir biçim almışsa, tavan ise tersine o denli özenli düzenlenmiştir. Tavan ve döşeme arasındaki bu ilginç ilişkiyi daha da güçlü bir biçimde vurgulayabilmek gerekir. İşte bu nedenle döşemeye ‘Alt örtü’, tavana ‘Üst örtü’ demek uygun düşer...’ (Küçükerman, 1988: 138).

Amasra yöresi ve çevresinde, evlerdeki döşemeye ‘döşek’, tavan kaplamasına da ‘zar’ denilir.

İskelet sistemi gerek yığma gerekse karkas olan yapılarda, aynı yönde düzenlenmiş taşıyıcı kirişler, taşıdığı yük ve açıklıklara göre değişik kesitlerde ve aralıklarda düzenlenmekle beraber ahşap karkas çatki kuruluşu döşeme düzeyinde farklı biçimlerde olup, uygulama biçimleri sayısal çokluğa göre;

- Bir yönde tek taban, diğer yönde çift taban,
- Her iki yönde de çift taban,
- Bir yönde çift, diğer yönde üç taban, biçiminde sıralanabilmektedir (Akdemir, 1997).

3.8 Cephe Düzeni ve Dekorasyonu

Cephe düzeninde önemi büyük olan kapılar, pencereler, çıkma düzenleri ve süsleme özelliklerinden bahsedilmiştir.

3.8.1 Kapılar

Geleneksel evlerin giriş kapıları genellikle çift kanatlı sağır kapılar olup, kapı üzerinde mutlaka kapı ile aynı genişlikte bir penceresi mevcuttur. (Kemik, 1986). Dar olan mekanlarda kapıların tek kanatlı tasarlandığı evlerde mevcuttur.

Dış kapılar yani giriş kapıları genellikle çift kapılı tasarlanmış, kulp ve rozetleri demirden yapılmış olup, kapı kanatları 67 – 75 cm. genişliğinde, 2.28 – 2.45 cm. yüksekliğinde olmakla beraber evin iç kapıları yani oda kapıları 58 – 65 cm. genişliğinde, 2.30 2.47 cm. yüksekliğindedir (Kemik, 1986).

Evlerin kapıları genellikle cephenin ortasında gelecek şekilde yerini almış olup bazı evlerde cephenin köşesine doğru yerleştirildiği örnekler de vardır.

3.8.2 Pencereler

Geleneksel evin pencere doğramaları ahşaptan olup evin odalarında mümkün olduğunca fazla pencere açılmış, dış dünya ile ilişkiyi sağlayan bu pencereler değişik biçimlerde tasarlanmış olmakla beraber genellikle özgün karakterli sürme (giyotin) pencerelerdir (Kemik, 1986).

Şekil 3.40: Cepheden pencere görünümü ve İçerden pencere görünümü

Amasra yöresi ve çevresinde ki evlerin pencereleri dar ve uzun, en ve boyları genellikle 1/2 orantısında tasarlanmış, penceler düşey sürme (giyotin) sistemde üst üste iki kare modülden oluşmuş olup, bazı ahşap yapılarda sadece pencere pervazlarının alt kısımlarında motifler bulunmakta ve Krd.Ereğli, Bartın ve Amasra çevresinde bulunan geleneksel ahşap yapılardaki cumba kısmında bulunan pencerelerin üst kısımları çoğunlukla kemerli olup, düz örneklerine de rastlanmakta ve giriş kapıları doğrudan sokağa açılan yapıların kapı boşluğunun üst kısmında dekoratif süslü demir parmaklıklı sabit pencereleri bulunmaktadır (Çelikyay, 2011).

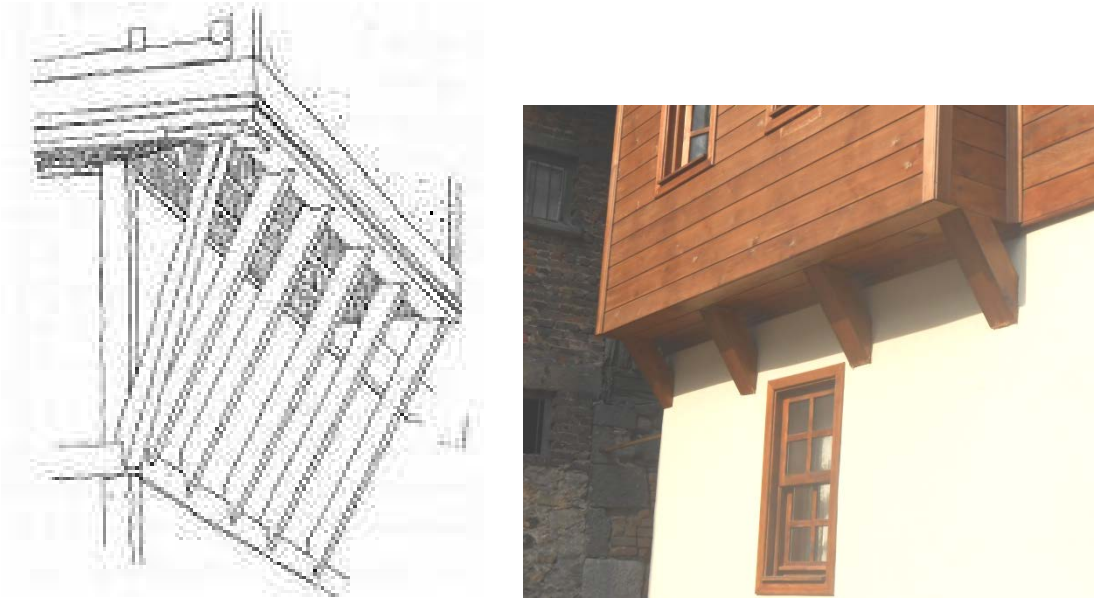
Geleneksel evlerin önemli bir özelliği ise, pencere sayısının fazla olması ve bu pencerelerde kepenk vb. malzemenin kullanılmaması olup, genellikle çıkmalarda ki pencereler dar, uzun ve yuvarlak hatlara sahip ve giyotin pencereler geleneksel dokunun karakterleri arasında sayılmaktadırlar (Görmüş, 2003).

3.8.3 Çıkma Düzenleri

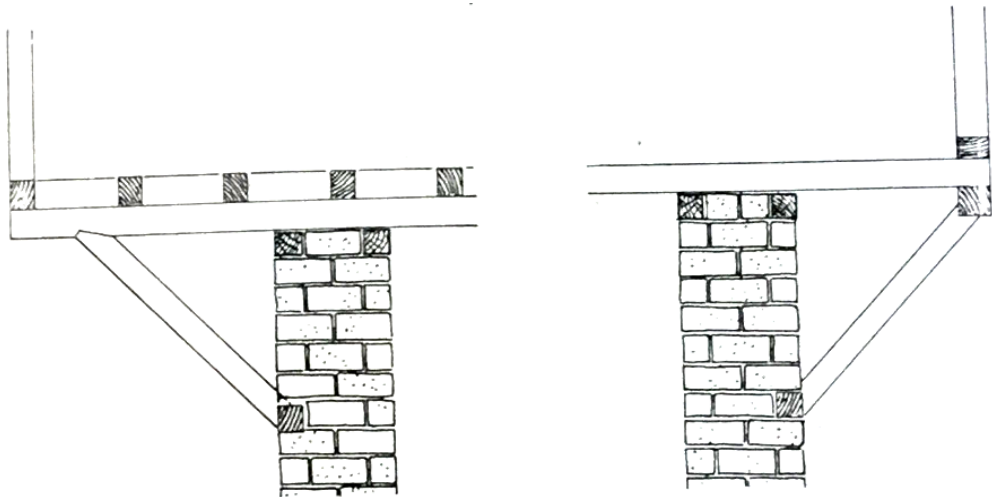
Bölgede ki ahşap evler, cumbalı, kapalı çıkmalı ve ya balkonlu olabilmektedirler (Çelikyay, 2011).

3.8.3.1 Payandalı Çıkma

Döşeme uzantısı olan kirişlerde, destek görevini üstlenen payandalar; alt katı kagir yığma yapılarda duvar içinde yer alan ahşap hatıllara oturtulmuştur olup, zemin katı ahşap karkas yapılarda ise; payandalar dikmelere bindirilerek yük aktarımı sağlanmış ve küçük ölçülerdeki ağaçlarla çok geniş çıkma olanaklarını sağlaması nedeni ile bölgede uygulama alanı bulmuştur (Akdemir; Korkmaz, 2010).

Şekil 3.41 Payandalı çıkma örnek çizimi ve fotoğraf (Akdemir; Korkmaz,2010)

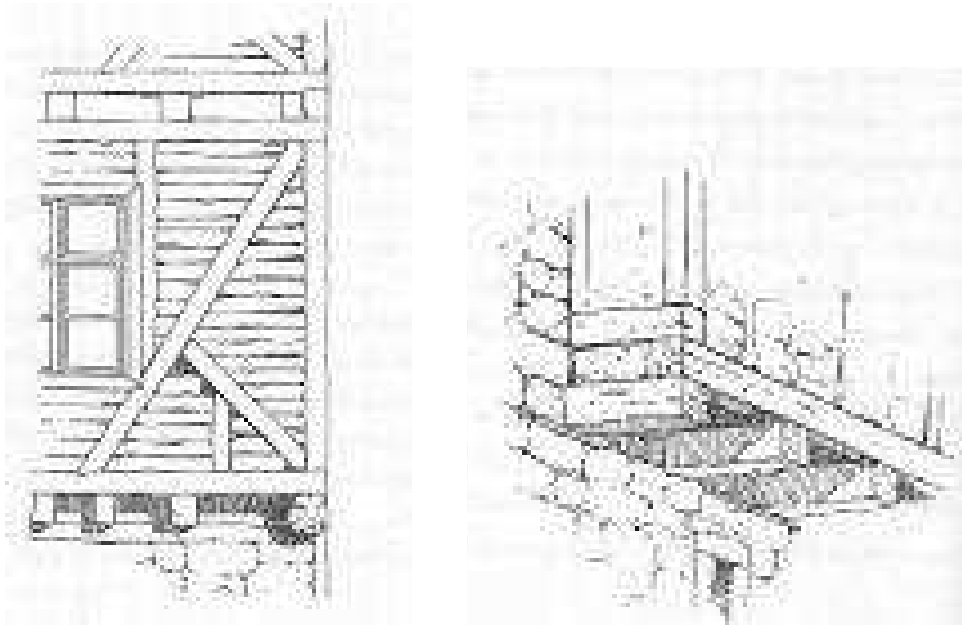

Şekil 3.42: Göğüslemeli olarak da tabir edilen çıkmaya örnek çizim (Kafesçioğlu, 1955)

3.8.3.2 Konsol Kirişli Çıkma

Döşeme kirişlerinin, zemin katın kagir yüzeyinden sınırlı ölçülerde (40-60 cm. kadar) dışa taşırılması ile oluşturulan çıkma yöntemidir ve bölgede yoğun bir uygulama oranına sahiptir (Akdemir ve Korkmaz, 2010).

Tek bir yönde oluşturulmuş döşeme kirişlerinin alt kat kagir yüzeyinden 40-70 cm. kadar taşkın olarak düzenlenmesidir (Akdemir ve Korkmaz, 2010). Boztepe mahallesinde ki bir evde konsol kirişli çıkma yapılmış, şekil 3.44’da görüldüğü gibi yaklaşık 50 cm. aralıklarla kalın kesitli ahşap kirişler dışa taşırılmıştır.

Şekil 3.43 Konsol kirişli çıkma örnek çizimleri (Akdemir; Korkmaz,2010)

Şekil 3.44: Konsol kirişli çıkma örneği

3.8.4 Süsleme zellikleri

Evlerin cephesinde çeşitli süslemelere rastlanmakta beraber, Amasra evlerinde cephenin genel karakterini kütlenin genel formu ve hareketleri belirlemede olup, cepheye asıl estetiği kazandıran şey çeşitli cephe elemanlarının kendi içerisinde oluşturduğu uyumdur. Bir diğer etken ise malzeme ve onun kullanım biçimi olup, ahabın kullanılış biçimi, katları belirleyen yatay silmeler, köşeleri vurgulayan düşey ahşap elemanlar kullanılan malzemenin cepheye kattığı estetik değerlerdir (engerze, 1998). Süslemelerin yalınlığını ekonomik nedenlere bağlamak mümkündür.

3.8.4.1 atı Alınlığında Süsleme

Yöredeki bazı evlerin çatı alınlıklarında çeşitli süslemeler mevcuttur. Bunlar atı alınlığı ile aynı şekilde olup yine üçgen formdadır.

Şekil 3.45: atı alınlığında süsleme ęesi

3.8.4.2 Pencere Pervaz Süslemeleri

Evlerin önemli bir ögesi olan pencerelerin pervazları hemen her evde değişik motiflerle süslenmiştir.

Şekil 3.46: Pencere pervazındaki süsleme ögesi

3.8.4.3 Kuşluk

Dış cephede pencereler arasında ‘*kuşluk*’ adı verilen ahşap silmeler binayı çepeçevre sarmaktadırlar (Kemik, 1986) (şekil 3.47).

Şekil 3.47: Pencerenin üst kısmına yakın olan bölümde bulunan kuşluk

3.8.4.4 Çıkma Altı Süslemesi

Çıkma altları çoğunlukla bir payanda ile desteklenmiş, bu payandalar da çeşitli süslemeler oluşturulmuştur.

Şekil 3.48: Kum oteldeki çıkma altı payanda süslemesi

Şekil 3.49: Kum otel çıkma altı süslemelerinin cephe genelindeki görünümü

4 İNCELENEN AMASRA EVLERİ

Bu bölümde Amasra ilçe merkezinde bulunan 11 konut; plan tipleri ve özellikleri, cephe biçimlenmesi, çevresel özellikler ve günümüzde yapılan değişiklikler bakımından incelenmiş ve anlatılmıştır.

4.1 Boztepeliler Evi

Amasra ilçe merkezinde yer alan yapı, günümüzde restore edilme aşamasındadır.

Şekil 4.1: Boztepelilerin evi, yol cephesi görünümü

Şekil 4.2: Evin giriş cephesinden görünümü

4.1.1 Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri

Günümüzde restore aşamasında inşaat halinde olan yapının 120 yıldır var olduğu tahmin edilmektedir. Söz konusu yapı; Bartın ili, Amasra ilçesi, Boztepe mahallesi, Yassıkaya sokak, 27 pafta, 1680 parsel üzerinde yer almaktadır. Yapının giriş kısmı sokak üzerinde olup, pahtlı vaziyettedir. Bu sebepten kuzey doğuya bakmaktadır. Güney cephesinden deniz manzarasına sahip yapının, doğu, batı ve güney taraflarında bahçesi bulunmaktadır. Yapı eğimli bir arazi üzerinde yer aldığından kulluk bölümü bodrum katta yer almaktadır. Yapının etrafında bahçesi bulunup, yola bakan cepheye komşu betonarme bir bina yer almaktadır.

Şekil 4.3: Evin restore öncesi yol cephesi görünümü (Amasra belediye arşivi)

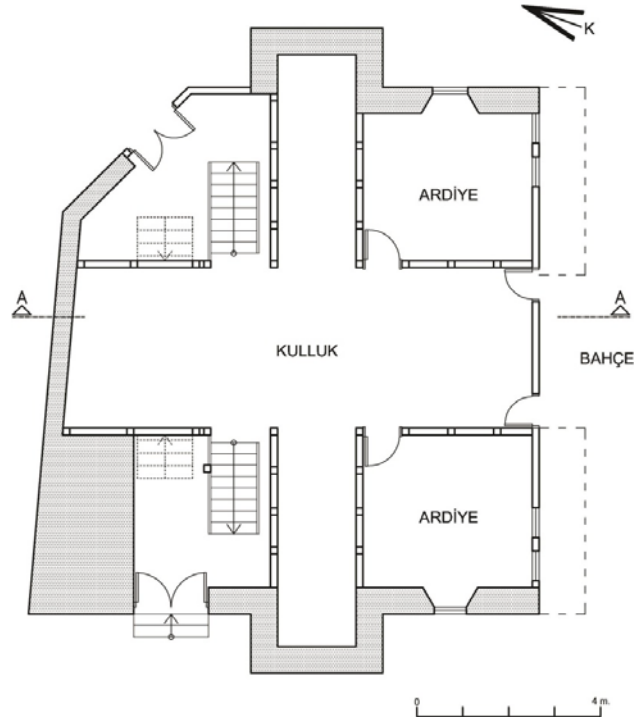

Şekil 4.4: Evin restore öncesi arka cephe görünümü (Amasra belediye arşivi)

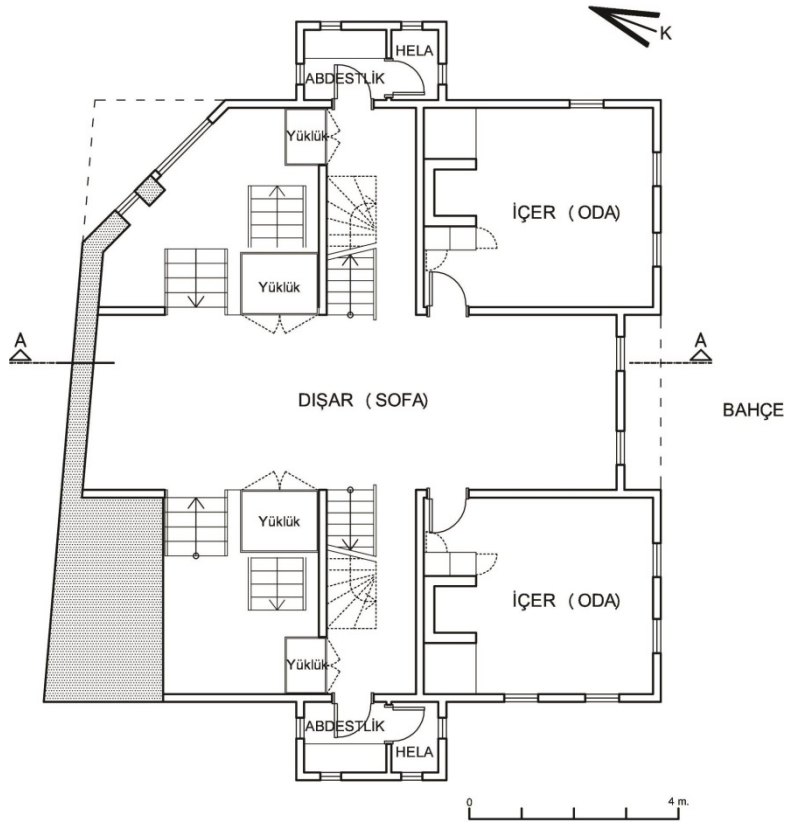
4.1.2 Plan Özellikleri

Yapı bodrum *kulluk* + 2 kattan meydana gelmektedir. Giriş kapısından girdikten sonra ara sahanlığa ulaşıp birkaç basamakla kulluğa iniş sağlamak mümkündür. Kullukta ortada büyük bir alan ve bu alana açılan iki oda

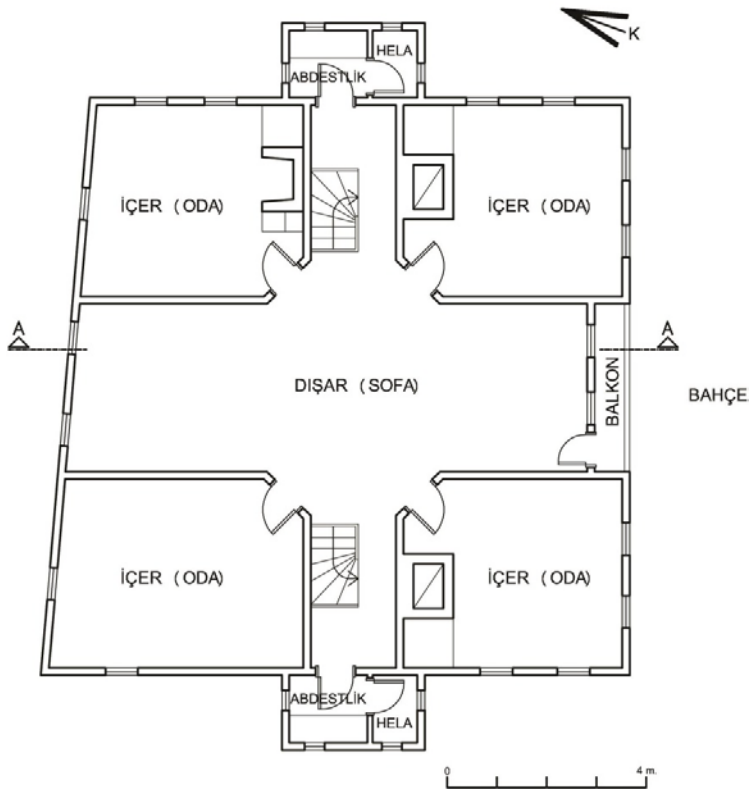
bulunmaktadır. *Kulluk* bölümünün ayrıca sol yan taraftanda bir giriş kapısı mevcuttur. Ayrıca arka cepheden de bahçeye çıkış sağlamak mümkündür. Girişteki merdivenlerden yukarı çıkıldığında ise birinci kata ulaşım sağlanmaktadır. Birinci katın plan tipi; “merkezi sofalı plan tipi”dir. Merkezde hacvari bir sofa (dışar) ve sofaya açılan iki *içer*den meydana gelmektedir. *İçer*lerden ikisinde de birer ocak, hamam dolabı ve yüklük dolabı bulunmaktadır. Ayrıca zemine ulaşımı sağlayan merdivenlerin sonunda da birer yüklük dolapları mevcuttur. *İçer*ler arka cepheye yaklaşık 80cm.lik çıkıntı yapmaktadır. Sofanın sağ ve sol yanlarında ikinci kata çıkışı sağlayan merdivenler mevcuttur. Merdivenlerin arka tarafında ise cepheye yaklaşık 150cm.lik çıkıntılar bulunmaktadır. İkinci kat plan tipi ise; yine merkezi sofalı plan tipidir. Ortada hacvari bir sofa ve sofaya açılan köşeleri pahtlı giriqli dört adet *içer* mevcuttur. *İçer*lerden ön cepheye bakan sol taraftakinde bir ocak, hamam dolabı ve yüklük dolabı mevcuttur. Arka cepheye bakan iki *içer*de ise sadece yüklük dolapları bulunmaktadır. Sofanın sağ ve sol yanlarında yine dışarı çıkıntılar mevcuttur. Bu çıkıntıların abdestlik görevi gördüğü düşünülmekle beraber, günümüzde wc birimine dönüştürülmüşlerdir. Bunun haricinde sofanın arka cephesine bakan tarafında ahşap bir balkon yer almaktadır.

Şekil 4.5. Kulluk katı planı

Şekil 4.6: Birinci kat planı

Şekil 4.7: İkinci kat planı

Şekil 4.8: Restore edilmeye başlanan birinci kat sofa görünümü

4.1.3 Yapım Sistemi

Kulluk katının duvarları yığma moloz taş olup, birinci ve ikinci kat duvarları ahşap karkas sistem arası ahşap dolgu tekniğiyle inşa edilmiştir. Yapının çatısı kırma çatı olup, alaturka kiremit ile kaplıdır.

4.1.4 Cephe Özellikleri

Yapı oldukça hareketli bir cephe düzenine sahiptir. Girişi pathlı şekilde tasarlanmış olup, birinci kattan gelen çıkıntıyı destekleyen eliböğründeler bir diğer adıyla ayıbacığı, bir balıkçı teknesinin kış omurgasıdır. Girişteki bu eliböğründeler, oldukça kendine has bir görünüm yaratmaktadır. Yapının giriş kapısı çift kanatlı ahşap kapı olup, kapının üzerinde demir parmaklıklarıyla beraber bir penceresi mevcuttur. Kulluğun yan girişinde de aynı tip kapısı ve kapı üstü penceresi mevcuttur. Kulluk katın duvarları yığma moloz taştan yapılmış olup, birinci katın arka cephesi hariç diğer yanları da moloz taştandır. Birinci kat cephesinin arka tarafı ve giriş kapısının bulunduğu pathlı bölüm sıvanmış durumdadır. İkinci katın duvarları ise, yalı başlıklı ahşap kaplama ile kaplanmıştır. Yapının köşe kenarlarında dikey vaziyette ahşap silmeler mevcuttur. Sofanın devamı olarak sağ ve sol cephede en üst kattan bodrum kata kadar yer alan çıkıntılar vardır. Arka cephede zemin katın ve birinci katın içerleri dışa çıkıntılı vaziyettedir. İkinci katta içerlerin ortasında kalan boşluğu ahşap süslemeli detaylara sahip ufak bir balkon doldurmaktadır. Yapının

pencereleri, dikdörtgen giyotin tipi pencerelerdir. Pencereleri çevreleyen sövesi ve pencere pervazında damla şeklinde süslemeleri mevcuttur. Günümüzde yapı cephesinin yarısı tamamlanmış, yalnızca pencereleri tamamlanmamıştır.

Şekil 4.9: Evin sağ yan cephe görünümü

Şekil 4.10: Arka cephedeki balkon görünümü

Şekil 4.11: Evin arka cephe görünümü

4.2 Kum Otel

Amasra ilçe merkezinde yer alan yapı, Uğur Timur şahsına ait olup 2012 yılında restore edilmiştir. Günümüzde otel olarak hizmet vermektedir.

Şekil 4.12: Giriş cephesi görünümü

Şekil 4.13: Arka cephe görünümü

4.2.1 Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri

2012 yılında restore edilen yapının 100 yılı aşkın zamandır ayakta olduğu tahmin edilmektedir. Söz konusu yapı; Bartın ili, Amasra ilçesi, Kum mahallesi, Kum Tabya sokak, 26 pafta, 1377 parsel üzerinde yer almaktadır. Yapı, sahile paralel bir arka sokakta yer almaktadır. Yapının giriş kısmı, yol üzerinde olup kuzey doğuya bakmaktadır. Yolun karşı tarafında başka yapılar bulunduğundan yapının deniz manzarası yoktur. Yapının sağ yan ve arka tarafında üçgen bir bahçesi bulunmaktadır. Sol yan tarafında ise eski ahşap bir bina yer almaktadır.

Şekil 4. 14: Restore edilmeden önce giriş cephesi görünümü (belediye arşivi)

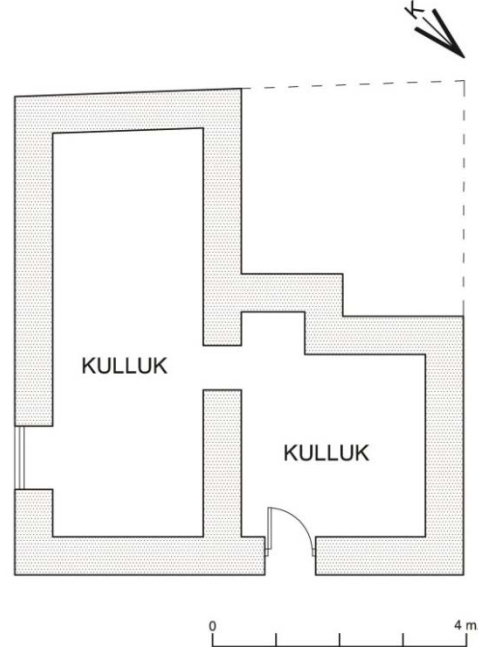

Şekil 4. 15: Restore edilmeden önce sol yan cephe görünümü (belediye arşivi)

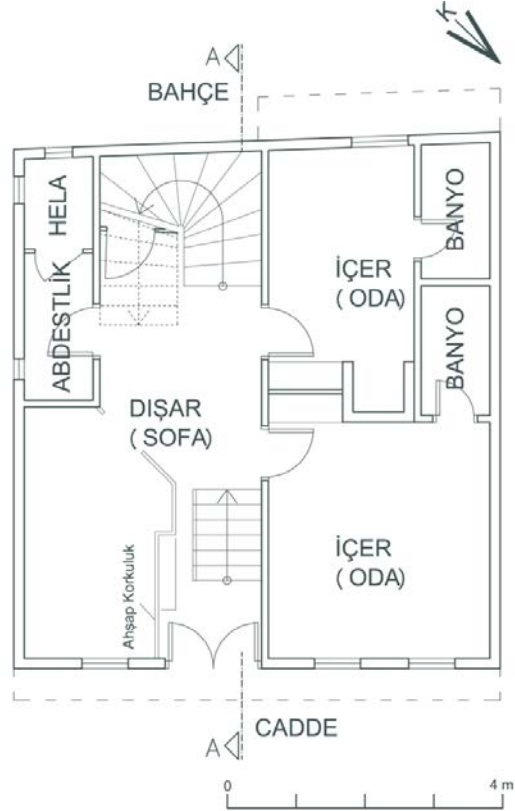
4.2.2 Plan Özellikleri

Yapı kulluk + 2 kattan meydana gelmektedir. İncelenen diğer yapılardan farkı kulluk kısmının bodrum olarak oluşmuş olmasıdır. Kulluğun ana giriş kapısının sağ tarafında farklı bir girişi bulunsada günümüzde kullanılmamaktadır. Günümüzde ana giriş kapısından girildikten sonra sol yan tarafındaki merdivenler ile aşağıya iniş sağlanmıştır. Kulluk bölümü günümüzde mutfak olarak kullanılmaktadır. Birinci katın plan tipi “köşe sofalı plan tipi”dir. Birinci kat planı, köşede bir sofa ve sofaya açılan iki içerden meydana gelmektedir. İçerlerden arka tarafa bakan odada bir ocak ve yüklük dolabı bulunmaktadır. Bunun haricinde içeriğin bir köşesinde birde banyo odası bulunmaktadır. Bu içeriğin eskiden mutfak olarak kullanıldığı bilinmekle beraber arka bahçeye çıkışı sağlayan kapısı günümüzde kapatılmıştır. Birinci katın sofa kısmına giriş kapısından sonra 7 basamak çıkarak ulaşım sağlanmaktadır. Hemen karşıda üst kata ulaşımı sağlayan merdivenler mevcuttur. Merdivenlerin sol yanında abdestlik ve hela kısmı bulunmaktadır. Bu kısım günümüz şartlarına göre dekore edilmiştir. Sofanın sol yan tarafı günümüzde otelin vestiyer bölümüne ayrılmıştır. İkinci katın plan tipi birinci katın planıyla aynı köşe sofalı plandır. Sofanın öne bakan cephesi sonradan ahşap camlı bir panelle kapatılıp oda haline getirilmiştir. Bu durumun restore edilmeden önce böyle olduğu bilinmektedir. Günümüzde bu alanı bozmuşlar ve kapalı oda haline

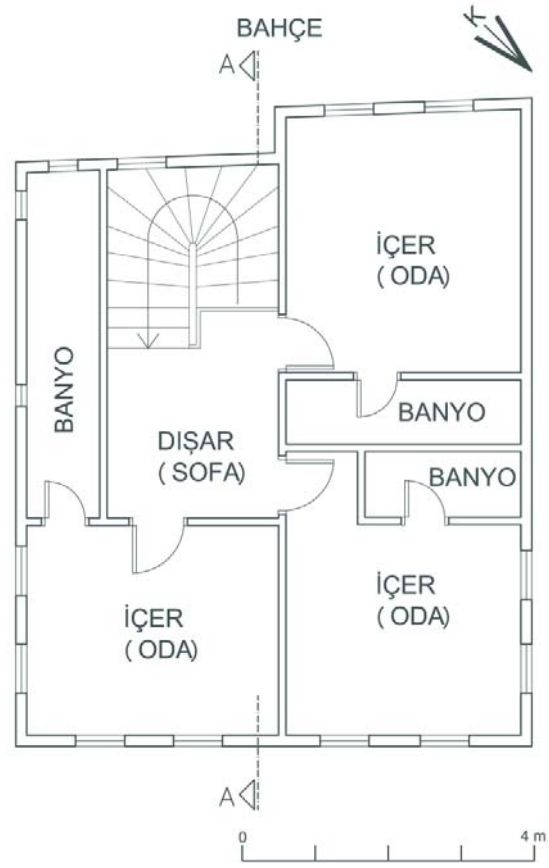
getirmişlerdir. İkinci katın arka tarafa bakan içerin, dışarıya yaklaşık 60cm.lik bir çıkıtısı vardır. Bu içerde ocak bulunmamakla beraber iki tane yüklük dolabı mevcuttur.

Şekil 4. 16: Kulluk katı (bodrum) planı

Şekil 4. 17: Zemin kat planı

Şekil 4. 18: Birinci kat planı

Şekil 4. 19: Restore öncesi ocaklı oda (belediye arşivi)

Şekil 4. 20: Restore sonrası ocaklı oda (URL 7)

Şekil 4. 21: Giriş kapısından sonra sofaya çıkış ve hemen karşıda yukarıya çıkış merdivenleri

4.2.3 Yapım Sistemi

Bodrum katın duvarları yığma moloz taştan yapılmıştır. Birinci ve ikinci katlarda ise, ahşap karkas sistem arası ahşap dolgu tekniğiyle inşa edilmiştir. Yapının çatısı kırma çatı olup, sonradan değiştirildiğinden alaturka kiremit ile kaplanmıştır.

4.2.4 Cephe Özellikleri

Yapının ön ve arka cephelerinin sadece ikinci katında çıkmaları mevcuttur. Sağ ve sol yan cepheler çıkmasız bir düzene sahiptir. Bodrum katı, yol kotundan yaklaşık 1metre kadar aşağıdadır. Bodrum katı duvarları moloz taştan yapılmakta olup, köşe kenarlarında ahşap silmeler mevcuttur. Cephenin bodrumdan birinci kata geçiş yerinde ise kat silmesi mevcuttur. Birinci katın sadece ön cephesi yalı baskılı ahşap kaplama ile kaplıdır. Geri kalan yerleri sıvanmış durumdadır. İkinci katın ise sadece ön ve arka cepheleri yalı baskılı ahşap kaplama ile kaplıdır. Geri kalan yerleri yine sıvanmış durumdadır. Ön cephedeki çıkmanın altında 5 adet eliböğründe bulunmaktadır. Eliböğründelerin üst taraflarında damla şekli mevcuttur. Arka cephedeki eliböğründeler ise oldukça basit düz ahşap kalas görünümündedirler. Cephenin köşe kenarlarında dikey ahşap silmeler mevcuttur. Giriş kapısı çift kanatlı ahşap kapı olmakla beraber, kapının üstünde kapı genişliğinde penceresi bulunmaktadır. Pencere önünde demir parmaklıklar mevcuttur. Yapının genel pencereleri ise özgün dikdörtgen tipi ahşap giyotin pencelerdir. Birinci katın ön cephesindeki pencerelerin önünde demir parmaklıklar mevcuttur. Pencerelerin çevresinde ise pencereyi çevreleyen söveler vardır. Pencere pervazında farklı bir süslemesi mevcut değildir.

Şekil 4. 22: Konsol çıkmanın altındaki eliböğründeler

Şekil 4. 23: Arka cephedeki çıkmanın payandaları

4.3 Fatma Hanımlarin Evi

Amasra ilçe merkezinde yer alan yapı, günümüzde sahipleri tarafından hala kullanılmaktadır.

Şekil 4. 24: Yan caphe görünüşü ve eğimden dolayı bodrumda kalan kulluk

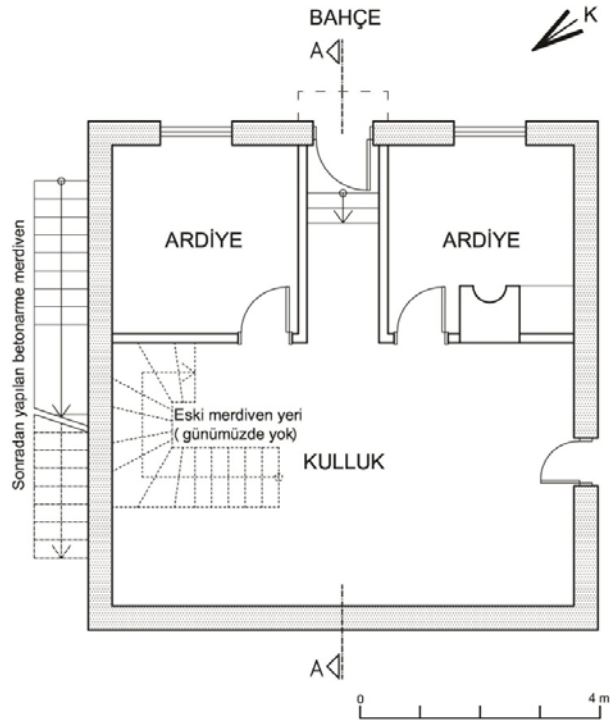
4.3.1 Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri

Yapım tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber 100 yıldır ayakta olduğu sahipleri tarafından söylenmektedir. Söz konusu yapı; Bartın ili, Amasra ilçesi, Boztepe mahallesi, Nöbethane sokak, 145 pafta, 2405 parsel üzerinde yer

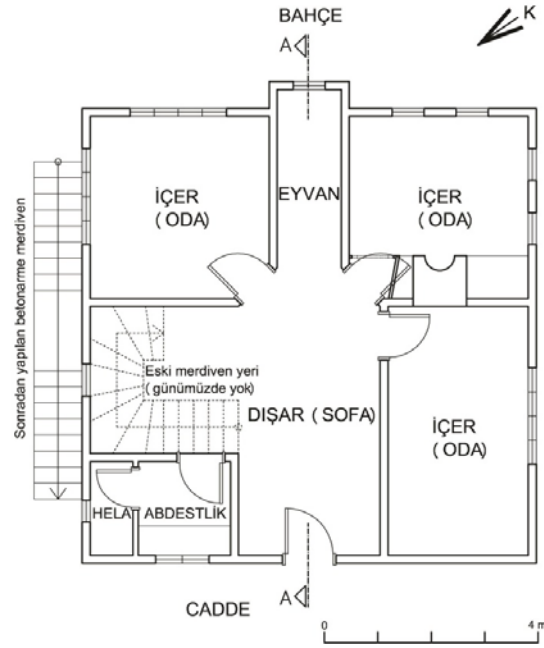
almaktadır. Yapının giriş kısmı sokak tarafında yer almakta olup yapıya birinci kattan giriş sağlanmaktadır. Yapının girişi kuzey batı tarafına bakmaktadır. Sağ ve sol taraflarında bahçesi mevcuttur. Arka tarafında ise kulluk bölümünün girişi bulunmakta olup arka cephe deniz manzaralıdır. Yapı, sokak cephesinden deniz tarafına doğru eğimli bir arazi üzerine konumlanmış olup, sol yan tarafındaki merdivenlerle arka bahçe kısmına iniş sağlanmaktadır.

4.3.2 Plan Özellikleri

Yapı, kulluk + 1 kattan meydana gelmiştir. Kulluk kısmı ile birinci katın geçişini sağlayan merdivenler kapatılmış, günümüzde içeriden bir bağlantı bulunmamaktadır. Ulaşım dışarıdan sağlanmaktadır. Kulluk kısmı boş olup yığma moloz taş duvarlardan oluşmaktadır. Taşların dışı sıvanmıştır. Birinci kat ‘‘köşe sofalı eyvanlı plan’’a sahip olup köşede bir sofa, sofanın arka ceahpesine bakan tarafında bir eyvan, eyvanın iki yanında birer içer ve sofanın sağ tarafında da bir içer bulunmakla beraber toplam 3 içerden oluşmaktadır. Sofanın sağında kalan üçüncü içerin sonradan eklendiği tahmin edilmektedir. Sofanın sol tarafında ise abdestlik ve bugünün şartlarına göre mutfığa dönüştürülmüş bir alan mevcuttur. Sağ arka tarafa bakan içerde bir ocak, bir haman dolabı ve bir yüklük dolabı mevcuttur.

Şekil 4. 25: Kulluk planı

Şekil 4. 26: Birinci kat planı

4.3.3 Yapım Sistemi

Zemin katın duvarları yığma moloz taş olup üzeri sıvanmıştır. Birinci katın duvarları ise, ahşap karkas sistem arası ahşap dolgu tekniğiyle inşa edilmiştir. Yapının çatısı ise kırma çatı olup oluklu kiremit ile kaplıdır. Yapı 1968 senesi gerçekleşen Amasra depreminden büyük hasar görmüş ve yapının bir kısmı yeniden inşa edilmiştir.

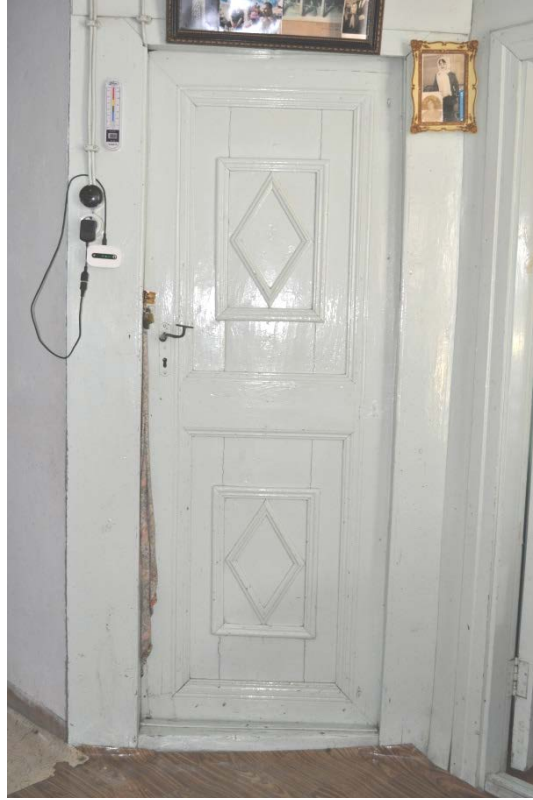
Şekil 4. 27: Kulluğun giriş holü

Şekil 4. 28: Kulluktaki ocaklı oda

Şekil 4. 29 Ocaklı oda girişı

Şekil 4. 30: Ahşap motiflerle süslü oda kapısı

Şekil 4. 31: Geleneksel giyotin pencere ve pencereden görünen deniz manzarası

Şekil 4. 32: Ocağın yanındaki yüklük dolabı ve oda kapısı

4.3.4 Cephe Özellikleri

Yapının üç cephesi birden çıkmasız bir düzene sahip olup, arka cephedeki eyvan bölümü dışarı taşmış ve ufak bir cumba oluşturmıştır. Cumbanın altında ahşap kirişlerin çıkıntısı görünmektedir. Kulluk katı cephesinin köşe kenarları kesme taş, geri kalanı moloztaş üzeri sıvadır. Birinci katın cephesi ise yalı baskılı ahşap kaplama ile örtülmüştür. Ahşap kaplamalar günümüzde yıpranmış olup yer yer dökülmüştür. 1968 Amasra depreminde evin sol kısmı yıkılmış ve yıkılan kısımlar tekrar onarılmıştır. Fakat bu onarım geleneksel yöntemlerin çok dışında kalmakta olup tuğla biriket kullanılarak yapılmıştır. Kulluk bölümünün giriş kapısının üzerinde demir parmaklıklı aydınlık boşluğu bulunmaktadır. Kapının her iki yanlarında birer pencereleri mevcuttur. Pencerelerin önünde demir parmaklıkları vardır. Birinci katın pencereleri ise dikdörtgen giyotin tipi olup, pencereleri çevreleyen ahşap söveleri mevcuttur. Pencere pervazındaki süslemeler arka tarafa bakan cephede hala durmaktadır. Yan cephelerdeki pencereler sonradan onarılmıştır.

Şekil 4. 33: Günümüzde yola cepheli olan giriş kapısı

Şekil 4. 34: Deprem sonrası onarılıp tuğla biriket işlenen duvar

Şekil 4. 35: Odalar (içer) arasında kalan eyvanın cumbası

Şekil 4. 36: Yarısi geleneksel ahşap karkas yarısi tuğla biriket kalan evin arka cephesi

4.4 B y kadal r n Evi

Amasra ilçe merkezinde yer alan yapı, günümüzde restorasyon yapılmayı beklediğinden boş durumdadır.

Şekil 4. 37: Restore edilmeyi bekleyen B y kadal lıların evi

Şekil 4. 38: Giriş cephesi görünümü

4.4.1 Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri

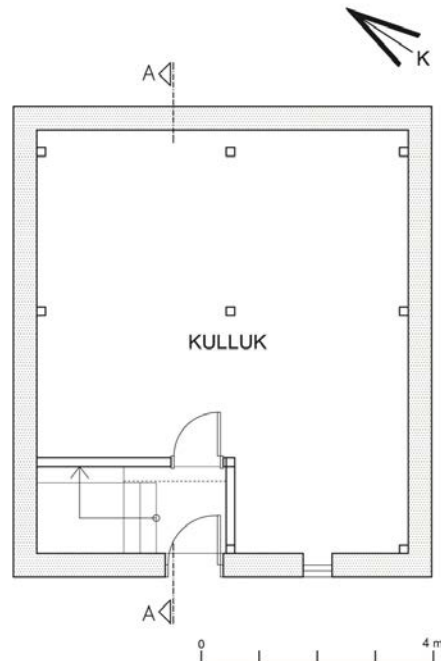
Konut sahiplerinden edinilen bilgilere göre yapının 100 yılı aşkın zamandır ayakta olduğu bilinmektedir. Söz konusu yapı; Bartın ili, Amasra ilçesi, Boztepe mahallesi, Fener sokak, 152 pafta, 1710 parsel üzerinde yer almaktadır. Yapının giriş kısmı sokak üzerinde olup, güneybatı tarafına bakmaktadır. Yapının sağ yan tarafına bitişik harabe durumda, üst katı yıkılmış bir ahşap konut mevcuttur. Sol yanında ise bahçesi bulunup, arka kısmında betonarme bir bina yer almaktadır. Yapının giriş cephesi baz alındığında soldan sağa eğimli bir arazi üzerine oturmuş vaziyette olduğu görülmektedir. Sol yanında bulunan bahçe, yol kotu seviyesinden yaklaşık 1metre kadar yukarıda yer almaktadır. Bahçe duvarları yığma moloz taşlarla örülmüş olup bahçe günümüzde oldukça bakımsız durumdadır.

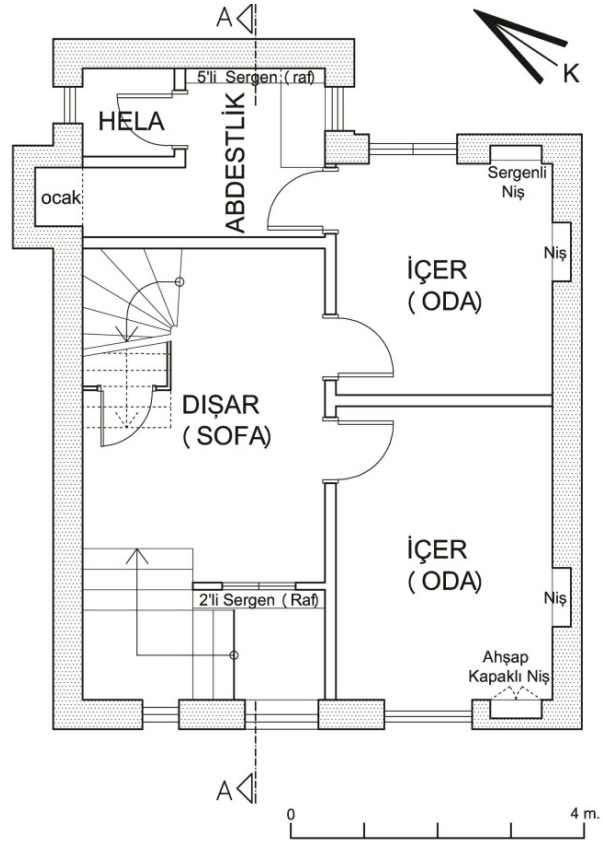
Şekil 4. 39: Eski tarihlerden Büyükalıların evi ve sokak ilişkisi (Altınay, 2015)

4.4.2 Plan Özellikleri

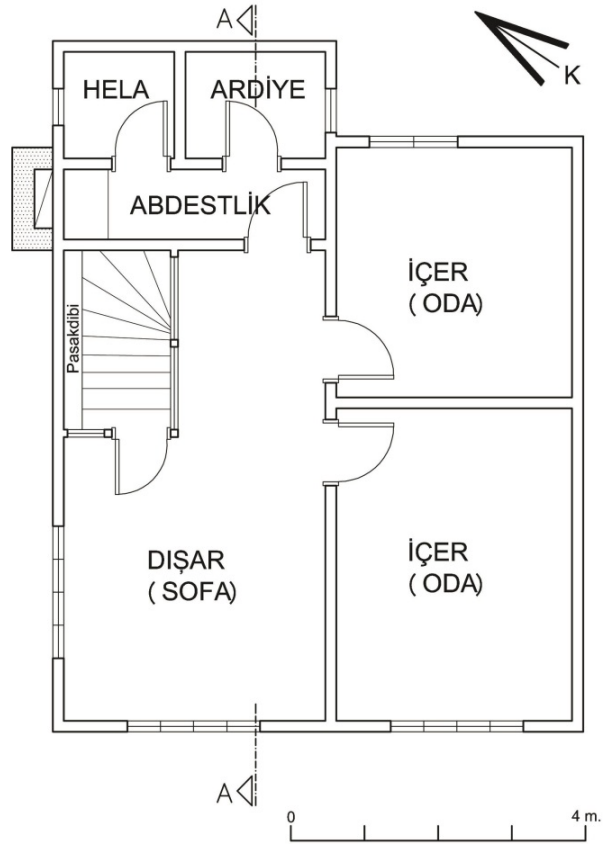
Yapı kulluk + 2 kattan meydana gelmiş olup yaklaşık 750 x 950 m' den oluşan bir zemin oturumuna sahiptir. Yapıya moloz taş duvarlı kulluk bölümünden birkaç basamak çıkılarak girilmektedir. Kulluk bölümü giriş kapısına göre biraz aşağıda yer almaktadır. Kulluk tek bir mekandan ibarettir. Giriş kapısının hemen karşı tarafında, kulluk kapısının sol yanındaki duvarda 2' li sergenler (raf) ve askılıklar bulunmaktadır. Sergenli duvara bitişik 7 basamaklı merdivenle birinci kata çıkış sağlanmaktadır. Birinci kat planı, 'köşe sofalı plan tipi' olup köşede bir sofa ve sofaya açılan iki içerden meydana gelmektedir. İçerlerden biri yapının sokağa bakan tarafında bulunmakta, diğeri ise arka bahçeye bakan tarafta yer almaktadır. İçerlerin ikisindedeki duvarlarda ahşap kapaklı ve sergenli (raf) nişler mevcuttur. Diğer evlerden farklı olarak arka tarafa bakan içerde bir ocak, abdestlik ve hela bölümü mevcuttur. Diğer evlerde abdestlik bölümü sofaya açılır durumdadır. Sofa (dışar) da sokağa bakan cepheye yerleştirilmiştir. Sofanın bir köşesinde üst kat bağlantısını sağlayan merdivenler yer almaktadır. Merdivenin taş duvara bitişik yerinde pasakdibi (pabuçluk) bulunmakta ve ikinci katta merdiven cam ve ahşap çerçeveli bir panelle bölünmektedir. İkinci kat planı yine köşe sofalı tip olup, sofanın sağ yanında iki odası mevcuttur. Bu katta odalarda ocak yoktur. Abdestlik ve hela bölümü sofaya açılmaktadır.

Şekil 4. 40: Kulluk katı planı

Şekil 4. 41: Birinci kat planı

Şekil 4. 42: İkinci kat planı

Şekil 4. 43: Bodrumdaki kulluktan bir görünüm

Şekil 4. 44: Merdivenin birinci kat sofasından görünümü ve dolap olarak değerlendirilen merdiven altı

Şekil 4. 45: Arkadaki oda kapısından merdiven görünümü ve taş duvarda oluşan pasakdibi

Şekil 4. 46: Solda merdiven altı dolabı, sağda birinci katın sofası ve odalara açılan kapılar

Şekil 4. 47: Sokak cephesine bakan odadan bir görünüm, duvarda biri açık diğeri ahşap kapaklı nişler ve sokağa bakan pencere

Şekil 4. 48: Arka cepheye bakan, abdestlik ve ocakla bağlantılı olan içler (oda). Duvarda ahşap sergenli (raf) nişler

Şekil 4. 49: Birinci katın arka içine (oda) açılan abdestlikteki ocak yeri

Şekil 4. 50: İkinci kat sofasından merdiveni kapatan cam ve ahşap panel duvar, karşıda abdestlik kapısı ve sağda oda kapıları

Şekil 4.51: İkinci katın köşesinde bulunan ve sokağa bakan dışarı (sofası)

4.4.3 Yapım Sistemi

Zemin katın duvarları yığma moloz taş olup, üzeri sıvanmıştır. Birinci ve ikinci katın duvarları ise, ahşap karkas sistem arası taş ve tuğla dolgu tekniğiyle inşaa edilmiştir. Tuğla dolgunun yerini özellikle ön cephede yer yer moloz taş almış durumdadır. Yapının çatısı ise kırma çatı olup oluklu kiremit ile kaplıdır.

4.4.4 Cephe Özellikleri

Yapı çıkmasız bir cephe düzenine sahiptir. Birinci katın sokağa bakan cephe tarafındaki duvarları sıvanmış olup üzeri boyanmıştır. Fakat günümüzde boya dökülmüş vaziyettedir. Birinci kat cephesinin sokağa bakan tarafı hariç diğer yanları inşa edildiğinde olduğu gibi bırakılmış olup tüm malzemeyi ve ana çatkı sistemini görmek mümkündür. İkinci katın ön cephesi yalı baskılı ahşap kaplama olup, birinci katta olduğu gibi diğer yanları açıkta bırakılmış kaplama yapılmamıştır. Ahşap kaplamanın köşe kenarlarında dikey vaziyette silmeleri mevcuttur. Ahşap kaplamanın zemine yakın olan kısımları dökülmüş durumda olup, dökülen kısımlardan ana çatkıyı görmek mümkündür. Yapının giriş kapısının üzerinde aydınlık penceresi bulunmakla beraber kulluk katının sol yan tarafındaki penceresinde demir parmaklıklar mevcuttur. İkinci katın pencereleri

140cm'lik pencereler olup orjinal haline dair bir bilgi mevcut değildir. Pencereleri çevreleyen söveleri mevcuttur. Sokak cephesindeki pencerelerin orta camları sökülmüş durumdadır.

Şekil 4. 52: Evin dış görünümü

Şekil 4. 53: Yan cephe görünen ahşap karkas arası taş ve tuğla dolgu ve solunda dışa taşkın ocak bacası

4.5 Sertellerin Evi

Amasra ilçe merkezinde bulunan yapı, Mustafa Sertel şahsına aittir. Batı tarafından denize manzaralı olan bu yapıda günümüzde Mustafa Sertel'in torunları oturmaktadırlar.

Şekil 4.54: Sokak cephesi görünümü. Eski girişin olduğu yer

Şekil 4.55: Sertellerin evi sokak üzerindeki kulluk kapısı

Şekil 4. 56: Yan cephe görünümü ve eve bitişik merdivenler

4.5.1 Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri

Yapım tarihi net olarak bilinmemekle birlikte yapı sahibinin bilgilerine dayanarak yapının 100 senedir ayakta olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Söz konusu yapı; Bartın ili, Amasra ilçesi, Zindan mahallesi, Küçük Liman caddesi, 30 pafta, 1971 parsel üzerinde yer almaktadır. Yapının giriş kısmı cadde üzerinde olup batıya bakmaktadır. Sol yanına komşu tarafında ahşap bir bina bulunmaktadır. Arka tarafında ise bahçesi bulunmaktadır. Yapı eğimli bir arazide yer aldığından dolayı sağ cepheye bitişik merdivenlerden arka bahçe seviyesine ulaşmak mümkündür. Bahçe, çok büyük bir alana sahip olmamakla birlikte bahçenin bir ucunda odunluk için yapılmış ufak bir kulübe bulunmaktadır.

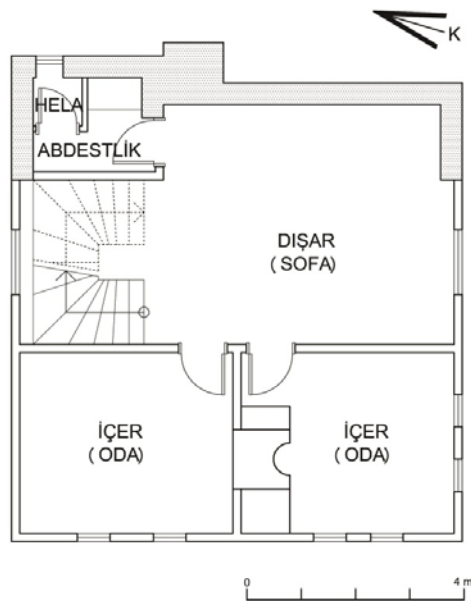
4.5.2 Plan Özellikleri

Yapı kulluk + 2 kattan meydana gelmiş olup, 850 x 830 m' den oluşan bir zemin oturma sahnesine sahiptir. Yapıya moloz taş duvarlı kulluk bölümünden girilmekle beraber, girişe paralel sol taraftaki merdivenlerle yukarı katlara ulaşım sağlanmaktadır. Kulluk bölümü önceki yıllarda ahır olarak kullanılmakta iken günümüzde boş tutulmaktadır. Günümüzde kulluk ile birinci kat arasındaki

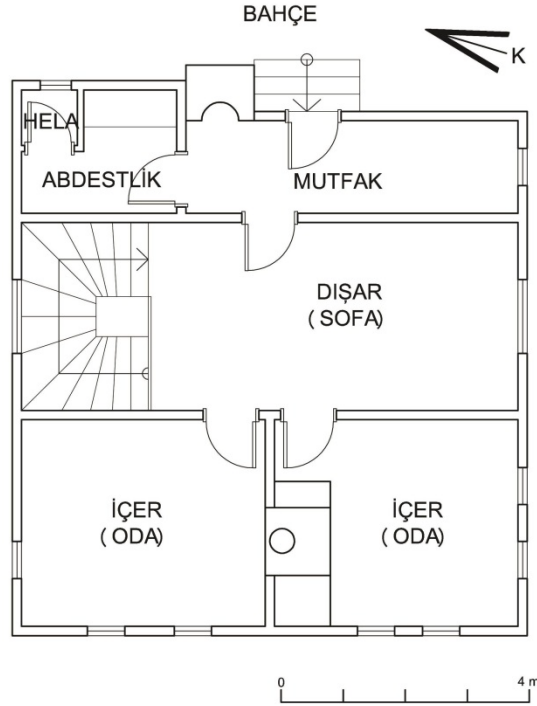
bağlantıyı sağlayan merdiven kapatılmıştır. Evin en üst katından arka bahçeye çıkmak mümkündür. Birinci ve ikinci kat planları aynı plan tiplerine sahip olup “köşe sofalı plan tipi”dir. Birinci kat, köşede sofa ile birlikte sofaya açılan iki odadan (içer) meydana gelmektedir. İçerlerden sağ taraftakinde bir ocak, yüklük dolabı ve hamam dolabı bulunmaktadır. Sofanın bir kenarında merdiven ve köşesinde eski adıyla abdestlik ve hela yer almaktadır. İkinci katta ise; içerlerin yerleri aynı olmakla beraber, sofanın arka cepheye bakan tarafında ocak ile birlikte sonradan bir mutfak bölümü oluşturulmuş ve arazinin eğimli olması nedeniyle arka bahçeye çıkış sağlanmıştır.

Şekil 4. 57: Kulluk katı planı

Şekil 4. 58: Birinci kat planı

Şekil 4. 59: İkinci kat planı

4.5.3 Yapım Sistemi

Zemin katın duvarları yığma moloz taş olmakla beraber, birinci katın doğu tarafındaki duvarları da moloz taştan yapılmıştır. Birinci ve ikinci katlar ahşap karkas sistem arası ahşap dolgu tekniğiyle inşa edilmiştir. Çatısı ise kırma çatı olup alaturka kiremit ile kaplıdır.

Şekil 4. 60: Evin ahşap dolgu duvarları

4.5.4 Cephe Özellikleri

Yapı, çıkmasız bir cephe düzenine sahiptir. Kulluk katı cephesinin köşe kenarları kesme taş, geri kalanı moloztaştır. Birinci ve ikinci katın cephe kaplaması yalı baskılı ahşap kaplama olup, köşe kenarlarında dikey vaziyette ahşap silme detayları bulunmaktadır. Cephedeki ahşap kaplamalar oldukça yıpranmış durumda olup özellikle ön cephedeki kaplamaların çoğu dökülmüş durumdadır. Yapının giriş kapısının üzerinde taştan lento bulunup, üstünde ise aynı boyutta penceresi mevcuttur. Kulluk kısmındaki pencerelerde, taş söve tüm pencereyi çerçevelemiştir. Yola bakan cephedeki pencerenin önünde demir parmaklıklar bulunmaktadır. Üst katların pencere söveleri durmaktadır ancak pencere altı süslemelerinin hemen hepsi yok olmuş durumdadır. Bir iki tanesi günümüze ulaşabilmiştir. Pencerelerin orjinalleri giyotin tipi pencere olup sonradan dışa açılır kanatlı pencere olarak değiştirilmişlerdir.

Şekil 4. 61: Arka bahçeden eve giriş kısmı

Şekil 4. 62: İçer (oda) pencerelerinin sokağa açıldığı cephe

4.6 Zırtılların Evi

Amasra ilçe merkezinde bulunan yapı, Mesut Zırtıl şahsına aittir. Doğu tarafından Amasra plajına komşu olan bu yapıda günümüzde Mesut Zırtıl'ın torunları oturmaktadırlar.

Şekil 4. 63: Giriş cephesi görünümü

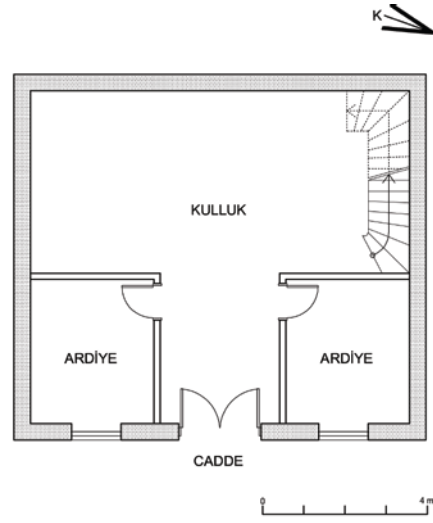
4.6.1 Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri

Yapım tarihi net olarak bilinmemekle birlikte yapı sahiplerinden edinilen bilgilere göre 100 seneyi aşkın zamandır ayakta olduğu bilinmektedir. Söz konusu yapı; Bartın ili, Amasra ilçesi, Kum mahallesi, Turgut Işık caddesi, 26 pafta, 1489 parsel üzerinde yer almaktadır. Yapının girişi caddeye ve belediye plajına bakmakta olup doğu tarafında yer almaktadır. Kuzey ve güney yanlarındaki komşu arsalarda betonarme konutlar bulunmaktadır. Batı tarafında, yani yapının arka cephesine bakan tarafta ise, çok büyük olmamakla birlikte ağaçlık alana sahip bir bahçesi bulunmaktadır. Yapının sol yan tarafındaki dar bir bahçe kapısı sayesinde arka bahçeye ulaşmak mümkündür. Yapı eğimsiz düz bir arazi üzerinde oluşturulmuştur.

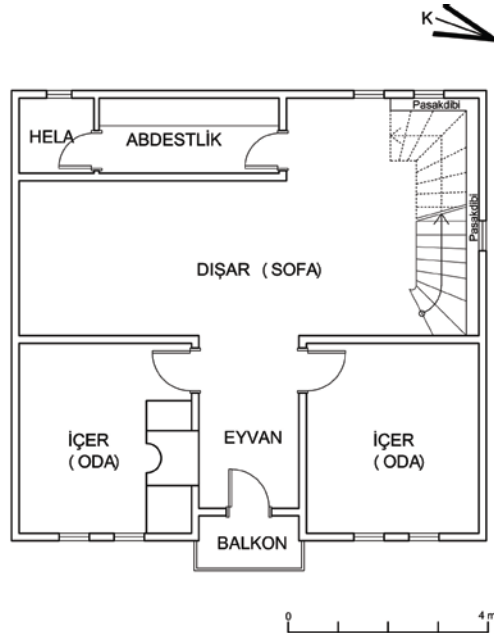
4.6.2 Plan Özellikleri

Yapı kulluk + 2 kattan meydana gelmiştir. Yapıya kulluk bölümünden çift kanatlı sağır kapı ile girilmektedir. Giriş kapısının sağ ve sol yanlarında iki tane

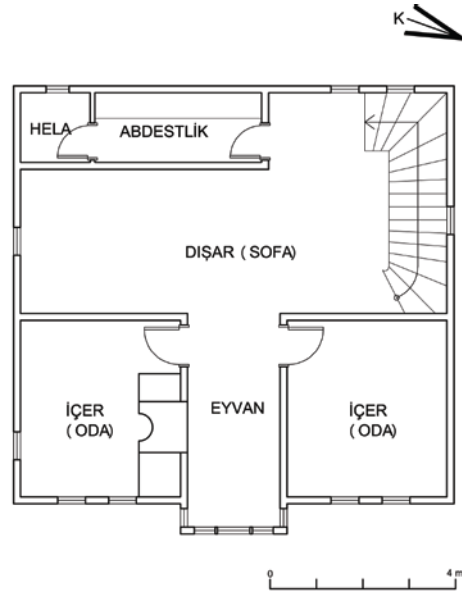
ardıye için kullanılan odalar mevcuttur. Kulluktaki ardıye odalarının sonunda yukarı katlar ile bağlantıyı sağlayan merdivenler bulunmaktadır. Birinci kat ‘‘köşe sofalı eyvanlı plan tipi’’ne sahip, köşede sofa, sofaya açılan iki içer ve bir eyvan bölümünden meydana gelmiştir. Eyvan bölümü odaların ortasında olup balkon kısmına açılmaktadır. İçerlerden sol taraftakinde bir ocak, hamam dolabı ve yüklük dolabı bulunmaktadır. Sofanın bir kenarında merdivenler ve bir köşesinde ise abdestlik ve hela bulunmaktadır. İkinci kat ise; yine köşe sofalı eyvanlı tip olup bu katta eyvandan balkona çıkış yerine cumbalı bir düzen mevcuttur.

Şekil 4. 64: Kulluk katı planı

Şekil 4. 65: Birinci kat planı

Şekil 4.66: İkinci kat planı

Şekil 4.67: Evin giriş kapısı yani kulluğa açılan kapı

4.6.3 Yapım Sistemi

Zemin kat, taş duvarlardan meydana getirilmiştir. Birinci ve ikinci katlar, ahşap karkas sistem baz alınarak inşa edilmiştir. Çatısı ise oturtma çatıdır.

4.6.4 Cephe Özellikleri

Yapının üç cephesi birden çıkmasız olup, sadece doğuya bakan ön cephesinde hareketlilik mevcuttur. Birinci katta, ön cephenin orta kısmında bir balkon ve balkonun her iki yanında da balkonumsu ahşap çıkmalar mevcuttur. İkinci katta ise, ortadaki balkonla aynı hizaya denk düşen cumbası bulunmaktadır. Yapının zemin kat duvarlarının dış cephesi sıvanmıştır. Birinci ve ikinci katın ön cephe

kaplaması yalı baskılı ahşap kaplama olup, diğer tarafları sıvanmıştır. Yalı baskılı kaplamalar beyaz renge boyanmış durumdadır. Yapının köşe kenarlarında dikey vaziyette kahverengi ahşap silme detayları, katlar arası geçişlerde ise yatay silmeler bulunmaktadır. Yapının girişi çift kanatlı ahşap kapıdan sağlanmaktadır. Kapının üzerindeki taş lento oldukça süslemeli olup ortasında yazısı mevcuttur. Lento üzerinde, demir parmaklıklarla süslemeli ovalimsi kendine has bir penceresi bulunmaktadır. Kulluk kısmının pencereleri ahşap parmaklıklarla korunmaktadır. Üst kat pencereleri dikdörtgen giyotin tipi olup sonradan dışa açılır kanatlı pencere olarak değiştirilmiştir. Eyvan bölümündeki pencereler ise kemerli pencelere yerini bırakmış ve günümüzde hala bu vaziyettedir. Pencereler arası kuşluk adı verilen silmeler ve pencere pervazında da süslemeler mevcuttur.

Şekil 4. 68 Evin sağ yan cephe görünümü

Şekil 4. 69: Balkon altındaki ve balkonun yana uzantısını taşıyan payandalar

Şekil 4.70: Oval hatlı kapı üzeri penceresi

Şekil 4. 71: Kapı üzerinde yer alan yazılı taş

Şekil 4. 72: Balkon altı payandasının süslemesi

Şekil 4. 73: Pencere pervazı süslemesi ve pencerenin üst bölümünden yatay şekilde geçen kuşluk detayı

Şekil 4. 74: Cumba üzerindeki yuvarlak hatlı pencereler

4.7 Denizer Pansiyon

Amasra ilçe merkezinde bulunan yapı, Yaşar Denizer şahsına aittir. 2012 yılında restore edilen yapı günümüzde pansiyon olarak hizmet vermektedir.

Şekil 4. 75: Denizerlerin evi yol cephesi görünümü

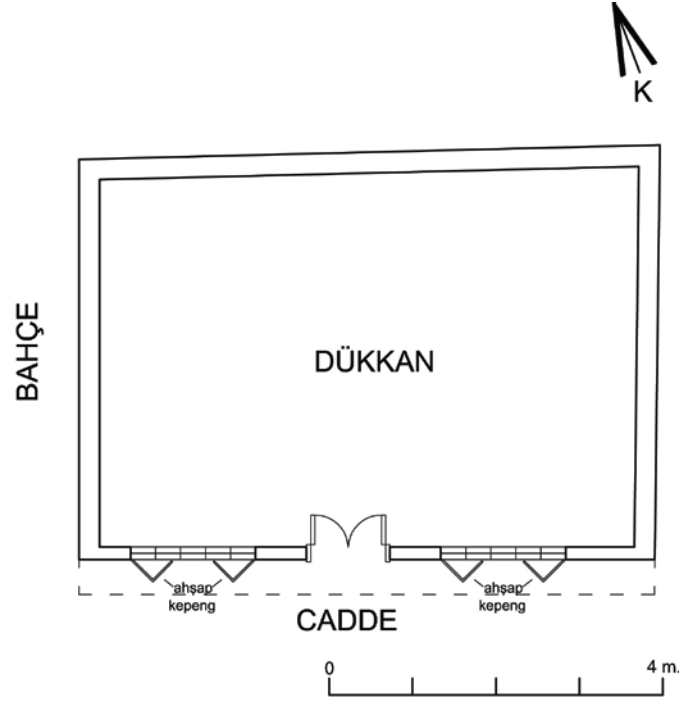
4.7.1 Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri

Yapının 1700’lü yıllardan kalma bir osmanlı tapusu bulunmakla beraber 18.yy’dan beri ayakta olduğu söylenmektedir (kişisel görüşme, Denizer, 2015). Söz konusu yapı; Bartın ili, Amasra ilçesi, Zindan mahallesi, Küçük Liman caddesi, 30 pafta, 1594 parsel üzerinde yer almaktadır. Yapının zemin katı dükkan olarak kullanılmakta olup girişi güneye bakmaktadır. Asıl girişi ise kuzey tarafa bakmaktadır. Sağ yan bitişiğinde başka bir bina bulunup, sol yanı ise boştur. Yapının eğimli bir arazide yer almasından dolayı giriş kısmı ana caddenin yukarısında yer almakta olup, yukarı kota merdivenler ile ulaşım sağlanmaktadır. Dükkan kısmı ise cadde üzerindedir.

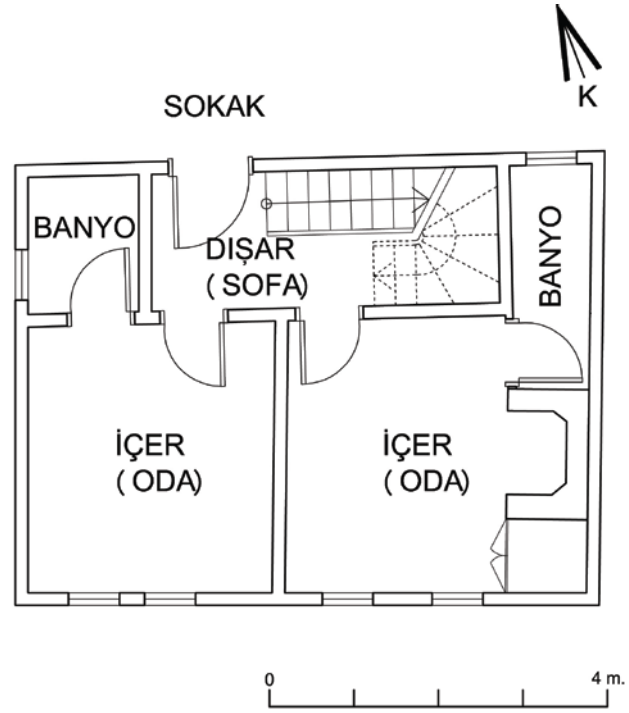
4.7.2 Plan Özellikleri

Yapı zemin(dükkan) + 2 kattan oluşmuştur. Yapının zemin katı dükkan olarak kullanılmakta olup eskiden üst katlar ile ilişkisi mevcutken günümüzde üst katlar ile ilişkisi yoktur. Yapının birinci katı ‘köşe sofalı tip’ olup arka köşede küçük bir sofa ve yola bakan tarafta iki oda (içer) olarak tasarlanmıştır. İçerlerden sağ taraftakininde bir ocak ve yüklük dolabı bulunmaktadır. Her içeriğin kendine ait banyo ve tuvaleti mevcuttur. Giriş holünün sol yanında yukarı kata

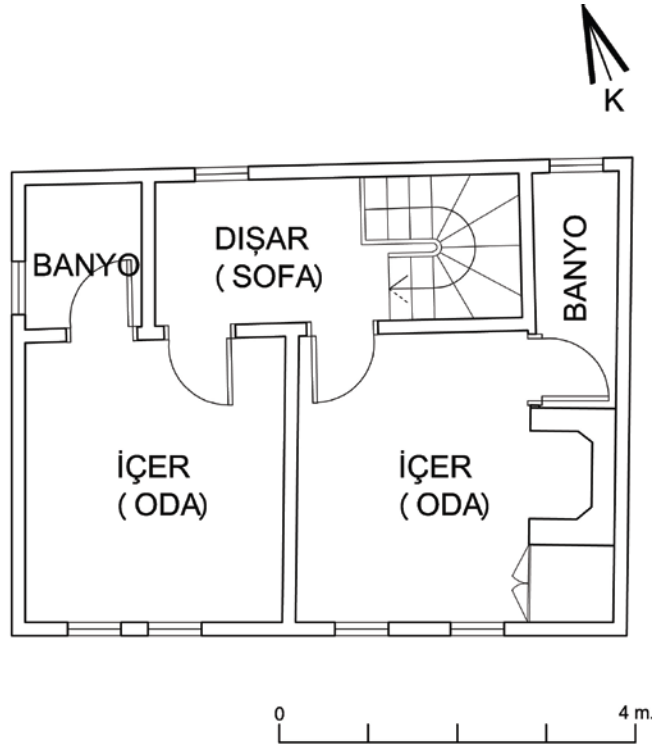
ulaşmayı sağlayan merdivenler mevcuttur. İkinci kat planı ise yine köşe sofalı tip olup birinci kat ile aynı vaziyette oluşturulmuştur.

Şekil 4. 76: Zemin kattaki dükkan planı

Şekil 4. 77: Birinci kat planı

Şekil 4. 78: İkinci kat planı

Şekil 4. 79: Köşede kalan küçük sofa

Şekil 4.80: Odadaki (içer) ocak ve yanındaki yüklük dolabı

Şekil 4. 81:İçerden görünen deniz manzarası

Şekil 4. 82: Ocak yanındaki banyo kapısı

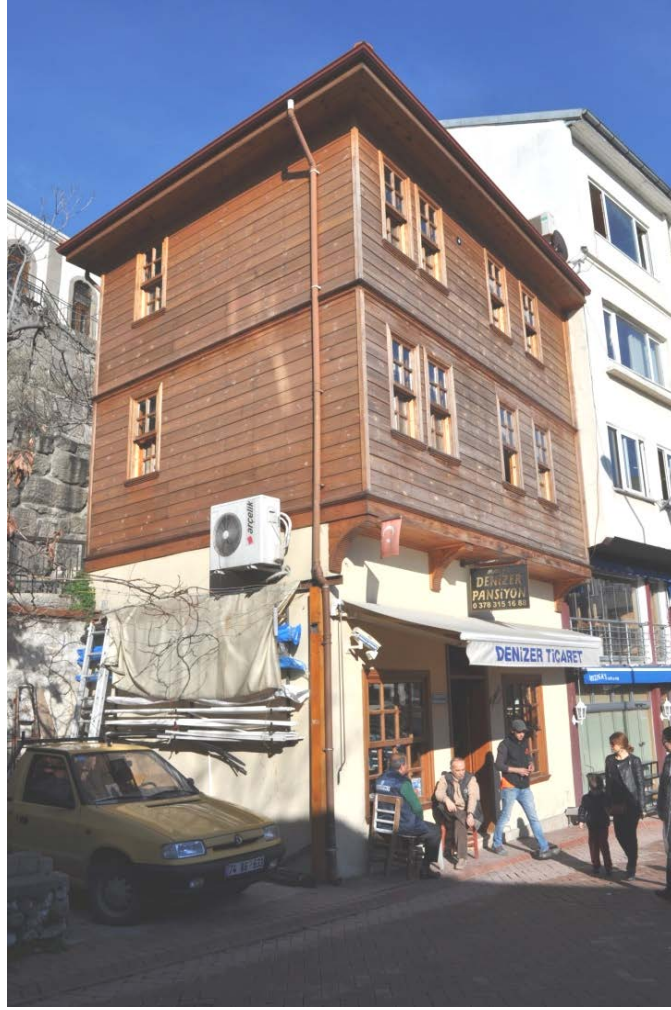
Şekil 4. 83: Kapının yanındaki ahşap oymalı raflar

4.7.3 Yapım Sistemi

Zemin kat ahşap çatkı arası kerpiç dolgu ile oluşturulmuştur. Birinci ve ikinci katlar, ahşap çatkı sistem arası ahşap dolgu tekniğiyle inşa edilmiştir. Çatısı ise beşik çatı olup, alaturka kiremit ile kaplıdır.

4.7.4 Cephe Özellikleri

Yapının üç cephesi birden çıkmasız olup, güneye bakan ön cephesinde son iki kat çıkmalıdır. Zemin kat cephesi sıvalı olup, diğer katların cephe kaplaması yalı baskılı ahşap kaplamadır. Cephe köşe kenarlarında ahşap silme detayları mevcuttur. Katlar arası geçişlerde de ahşap silme süslemeleri vardır. Yapının çıkma altında ahşap payandalar yer almaktadır. Pencere dikdörtgen giyotin tipi pencere olup, pencere pervazındaki süslemeler oldukça sadedir. Zemin katın pencereleri kare olup diğer katlara oranla oldukça büyüktür. Zemindeki kapı çift kanatlı ahşap kapı olup, üzerinde demir parmaklıklı penceresi mevcuttur. Yapının genel görüntüsü yakın zamandaki restorasyonundan dolayı oldukça iyi durumdadır.

Şekil 4. 84: Denizlerin evi yol cephesi görünümü

Şekil 4. 85: Evin sol yan cephe görünümü

Şekil 4. 86: Evin giriş kapısının olduğu arka cephe görünümü

4.8 Kale Konak

Amasra ilçe merkezinde bulunan ve 2012 yılında restore edilen yapı günümüzde pansiyon olarak hizmet vermektedir.

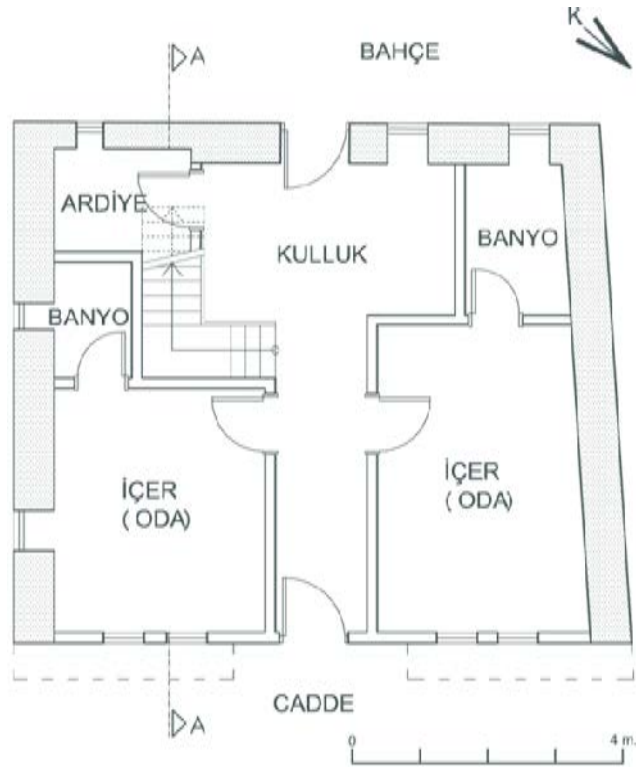
Şekil 4. 87: Giriş cephesi görünümü

4.8.1 Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri

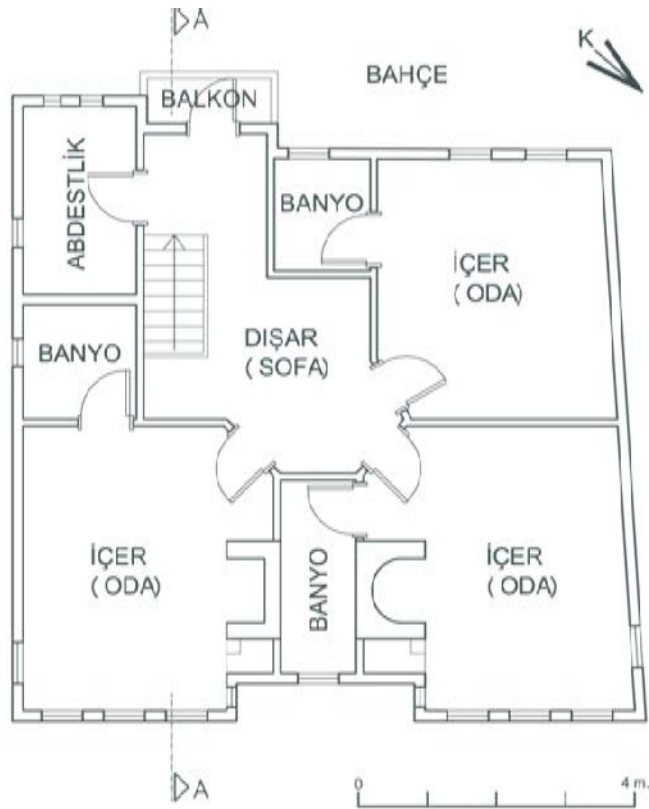
Yapı sahiplerinden öğrenilen bilgilere dayanarak yapının 250-300 yıldır ayakta olduğu tahmin edilmektedir. Söz konusu yapı; Bartın ili, Amasra ilçesi, Kaleiçi mahallesi, Camiönü sokak, 1897 nolu parsel üzerinde yer almaktadır. Yapının giriş cephesi yol üzerinde olup, hafif kuzeydoğuya doğru bakmaktadır. Sağ yan parseli boş olup, sol yan parseline komşu başka bir bina yer almaktadır. Arka tarafında yani güneye bakan tarafında ise bir bahçesi bulunmakta olup, bahçeye yapının kulluk bölümünden ve sağ yan tarafından geçiş sağlanmaktadır. Günümüzde pansiyon olarak hizmet verdiği için bahçe kısmında cam ile kapatılmış küçük bir kahvaltı salonu yer almaktadır.

4.8.2 Plan Özellikleri

Yapı kulluk + 1 kattan oluşmaktadır. Yapının girişinde kulluk bölümü yer almakta olup, üst katta ise 3 odası mevcuttur. Yapının kulluk bölümünde, giriş kapısının sağ ve sol yanlarında birer odaları mevcuttur. Bu odalardan sağ taraftaki restorasyon sonrası oluşturulmuştur. Giriş holünün hemen karşısındaki başka bir kapıdan arka bahçeye ulaşım sağlanmaktadır. Girişe paralel sol tarafta ise yukarı kata ulaşımı sağlayan merdivenler mevcuttur. Birinci katın plan tipi ‘köşe sofalı plan tipi’ olup köşede bir sofa ve sofanın üç kenarına yerleşmiş içerlerden oluşmaktadır. İçerlerden sağ ve sol taraftakilerde birer ocak ve yüklük dolabı bulunmaktadır. Sağ taraftaki odanın ocak üstünde eski adıyla ‘hücre’ denilen ahşap oymalı raflar bulunmaktadır. Ocağın yanındaki yüklüğün bir kısmında ise ‘höşraf’ olarak bilinen süslemeli dikey olarak sıralanmış nişler mevcuttur. Güneye bakan içerin banyo kısmı restore sonrası eklenmiş olup, eskiden sofaya dahil olduğu bilinmektedir. Yine ön cepheye bakan içerlerden sağ tarafın banyosu da sonradan eklenmiş olup, eskiden eyvan olarak kullanıldığı tahmin edilmektedir. Sofanın sol kenarında bir mutfak mevcuttur. Güney tarafında ise arka bahçeye bakan küçük bir balkon yer almaktadır.

Şekil 4. 88: Kulluk katı planı

Şekil 4. 89: Birinci kat planı

Şekil 4. 90: Sofaya çıkan merdivenler

Şekil 4. 91: Sağ içerdeki ocak ve yanında süslemesi rafları

Şekil 4. 92: Sol içerdeki ocak ve süslemeli rafları

Şekil 4. 93: İçerden sokağa açılan pencereler

Şekil 4. 94: Kulluktaki oda (içer)

4.8.3 Yapım Sistemi

Zemin katın duvarları yığma moloz taştan, üst kat ise ahşap karkas sistem arası ahşap dolgu tekniğiyle inşa edilmiştir. Çatısı ise kırma çatı olup alaturka kiremit ile kaplıdır.

4.8.4 Cephe Özellikleri

Yapının yola bakan giriş cephesinde çift çıkması bulunmaktadır. Arka cephenin yarısı çıkmalı olup, çıkma küçük bir balkonla tamamlanmıştır. Zemin katın duvarlarındaki moloz taşlar görünmekte olup, özellikle köşe kenarlarında ve yer yer bazı yerlerde ahşap silmeler görünmektedir. Birinci katın cephe kaplaması yalı baskılı ahşap kaplama olup, köşelerde yine ahşap silmeleri mevcuttur. Giriş cephesindeki çıkmalarda payanda yoktur ancak arka cephedeki çıkmada payandalar mevcuttur. Balkonun korkulukları ahşap oymalıdır. Pencere dikdörtgen giyotin tipi olup, pencere pervazında süslemeleri yoktur. Kulluk bölümünün pencereleri dekoratif demir parmaklıklarla örtülüdür. Yapıya yakın zamanda restorasyon yapıldığından genel görüntüsü oldukça iyi durumdadır.

Şekil 4. 95: Restore öncesi evin arka cephesi (Zor, 2015)

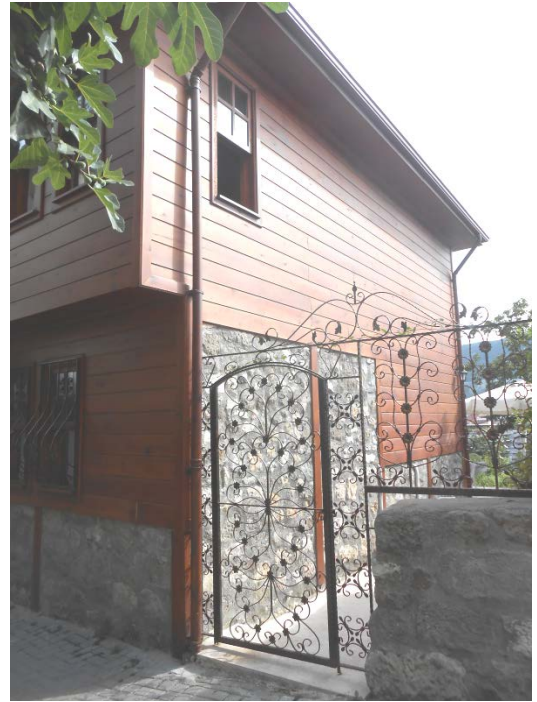
Şekil 4. 96: Restore öncesi evin sokak cephesi (Zor, 2015)

Şekil 4. 97: Evin ön cephesi ve eve girişi sağlayan kulluk kapısı

Şekil 4. 98: Kulluk girişi ve arkada planda arka bahçeye açılan bahçe kapısı

Şekil 4. 99: Evin sol ve sağ yan cephesi, arka bahçeye geçiş kapısı

4.9 Zavrakların Evi

Amasra ilçe merkezinde bulunan yapı bir balıkçı ailesine ait olup, yapıda hala yaşamaktadırlar.

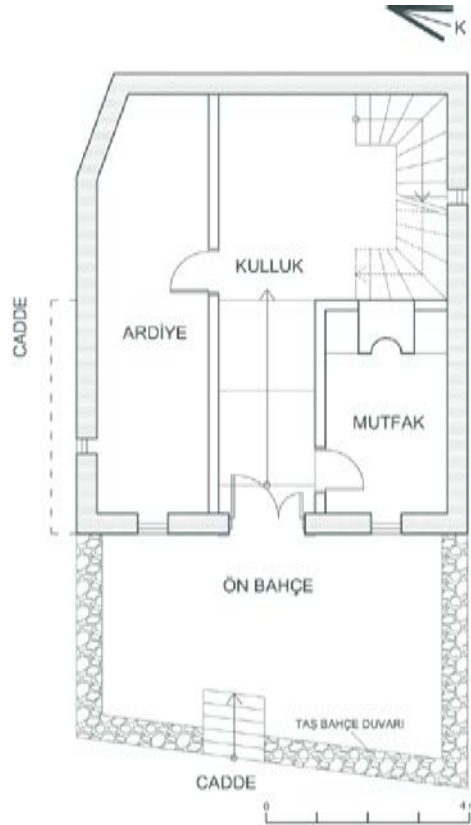
Şekil.4.100: Giriş cephesi görünümü

4.9.1 Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri

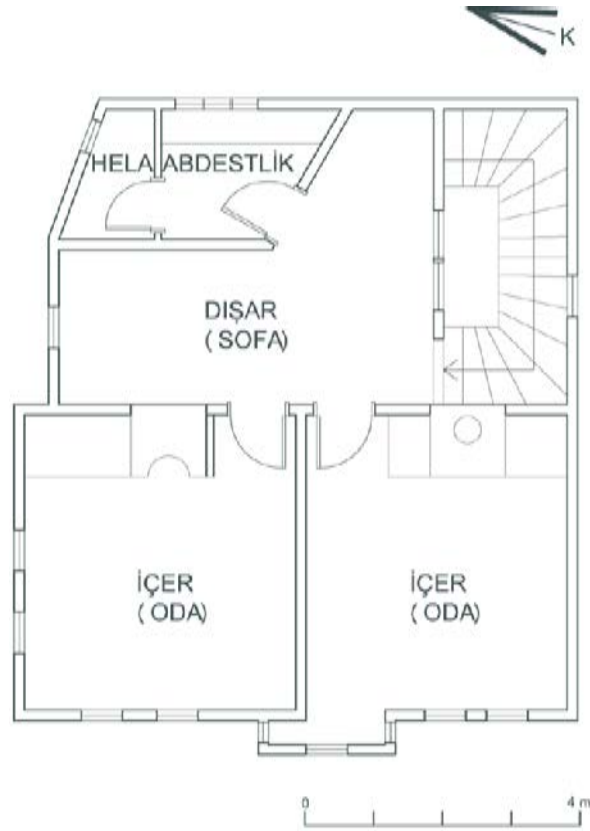
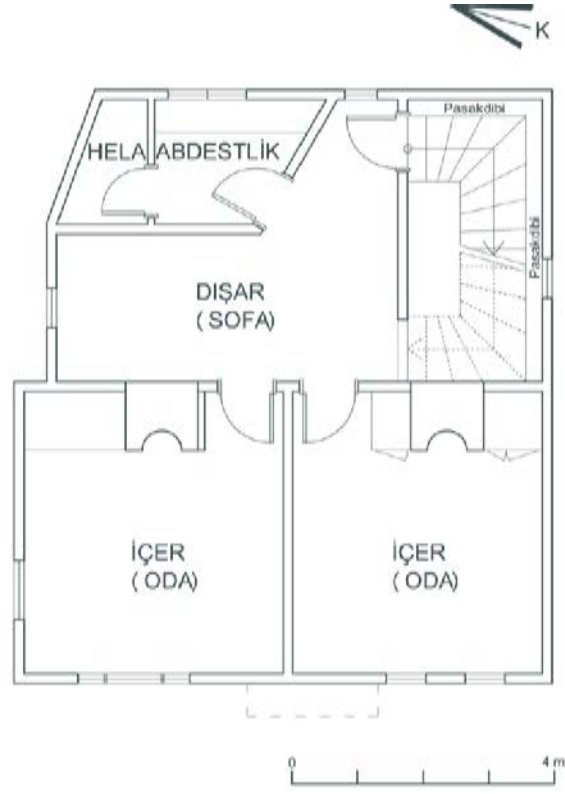
Yapının yapım tarihi net olmamakla beraber yapı sahiplerinden 200 senedir ayakta olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Söz konusu yapı; Bartın ili, Amasra ilçesi, Zindan mahallesi, Küçükliman caddesi, 162 ada, 1970 nolu parsel üzerinde yer almaktadır. Yapının giriş cephesi yola bakmakta olup, batı tarafına dönüktür. Yapının girişi yola sıfır vaziyette değildir. Girişte yığma moloz taştan bahçe duvarı yer almakta olup, birkaç merdivenle kulluk kapısı hizasına ulaşım sağlanmaktadır. Yapının sağ tarafında başka bir ahşap yapı (Sertellerin evi) bulunmakta olup, sol tarafında yol yer almaktadır. Arka tarafında ise yan arsanın bahçesi bulunmaktadır. Yapının kendine ait bahçesi ön kısmında yer alan ufak alandan ibarettir. Yapı eğimli bir arazi üzerinde yer aldığından dolayı arka cephesinden bakıldığında son iki katı görünmektedir. Yapı batı tarafından denize manzaralı şekilde konumlandırılmış durumdadır.

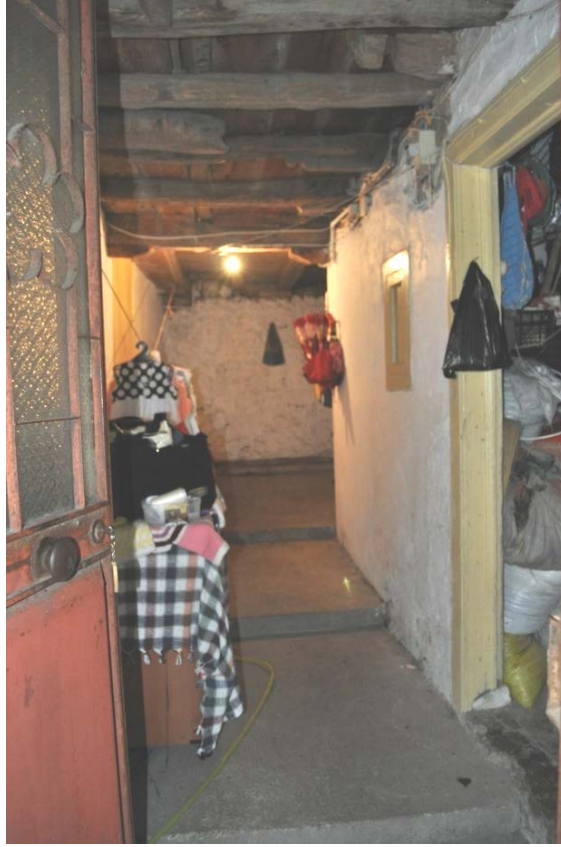
4.9.2 Plan Özellikleri

Yapı kulluk + 2 kattan oluşmaktadır. Yapıya yığma moloz taşlı kulluk bölümünden girilmekle beraber girişe paralel sağ yanda ocaklı bir oda bulunmaktadır. Eskiden mutfak rolü gören bu oda günümüzde ardiyeye dönüştürülmüş durumdadır. Sol yanda da bir ardiye mevcuttur. Kulluk bölümünün sağ arka tarafında bulunan merdivenler üst katlara ulaşımı sağlamaktadır. Birinci katın plan tipi “köşe sofalı plan” olup köşede bir sofa ve sofanın batı tarafında bulunan iki içerden meydana gelmiştir. İçerlerden sağ taraftakinde bir ocak, yüklük dolabı ve hamam dolabı bulunmaktadır. Sol taraftaki içerde ise sadece ocak ve hamam dolabı bulunmaktadır. Ocak üstünde yöresel ağızla ‘*yaşmak*’ denilen bir raf mevcuttur. Hamam dolabı ve ocak arasında ise süslemeli ‘*höşraf*’ denilen dikey vaziyette sıralanmış nişler yer almaktadır. Sofanın diğer yanında eski adıyla abdestlik yer almaktadır. Günümüzde bu alanı mutfağa dönüştürmüşlerdir. İkinci kat ise yine köşe sofalı plan tipi olup birinci kat ile aynı oluşturulmakla beraber içerlerin olduğu tarafta küçük bir çıkma mevcuttur. İçerlerde yüklük dolapları aynı yerlerinde mevcut olmakla beraber ocaklar kapatılmıştır.

Şekil 4. 101: Kulluk katı planı

Şekil 4. 104 Kulluk girişi ve sağda ardiye oda kapısı

Şekil 4. 105 Kulluktan birinci kata çıkan merdivenler ve merdiven arkasında oluşmuş pasakdibi

Şekil 4. 106: Evin günümüzdeki sofa (dışar) düzeni

Şekil 4. 107 Sol içerdeki (oda) ocak ve yanında yüklük dolabı

Şekil 4. 66 Sağ içerdeki kapalı ocak yeri ve dolapları

Şekil 4. 109: Günümüzde mutfağa çevrilmiş eski abdestlik ve hela bölümü

4.9.3 Yapım Sistemi

Zemin katın duvarları yığma moloz taştan oluşturulmuştur. Birinci ve ikinci katlar ahşap karkas arası ahşap dolgu tekniğiyle inşa edilmiştir. Çatısı ise kırma çatı olup alaturka kiremit ile kaplıdır.

4.9.4 Cephe Özellikleri

Yapının ana yola bakan cephesinde ikinci katın ortasında bir çıkma mevcuttur. Sol yan cephesinde birinci ve ikinci katın içer kısımlarında payanlarla destekli çıkma mevcuttur. Yapının dış cephe kaplamasının ilk hali yalı baskılı ahşap kaplama olup sonradan yıpranmaması için üzerine saç kaplanmıştır. Yapı sahibi saç kaplamaları zamanında deniz yolu ile yurt dışından özel olarak getirmiştir. Günümüzde anıtlar kurulu bu saç kaplamaların sökülmesine izin vermemektedir. Yapının arka cephesinde abdestlik kısımları sonradan tuğla ile onarılmıştır. Ön cephe çıkmasının altındaki payandaların sadece biri günümüze ulaşmış olup oldukça yıpranmış durumdadır. Çıkmanın çatı kısmı alınlıklıdır. Yapının asıl pencereleri dikdörtgen giyotin tipi olup sonradan dışa açılır kanatlı pencere olarak değiştirilmiştir. Birinci kattaki sol içerin pencereleri birleştirilip tamamen değiştirilmiştir. Pencere altı süslemelerinin bir iki tanesi hariç hemen hepsi yok olmuş durumdadır. Ön cepheye bakan çıkmanın penceresi yuvarlak formlu yapıdadır.

Şekil 4. 110: Sağ içerin (oda) cumbası

Şekil 4. 111: Evin sol yan ve arka cephe görünümü

4.10 Sağirosmanların Evi

Amasra ilçe merkezinde bulunan yapı bir balıkçı ailesine ait olup, yapıda hala yaşamaktadırlar.

Şekil 4. 112: Sağırosmanların evinin cephe görünümü

Şekil 4. 113: İçerlerden birinin kapısı ve duvardaki ahşap yatay silmeler

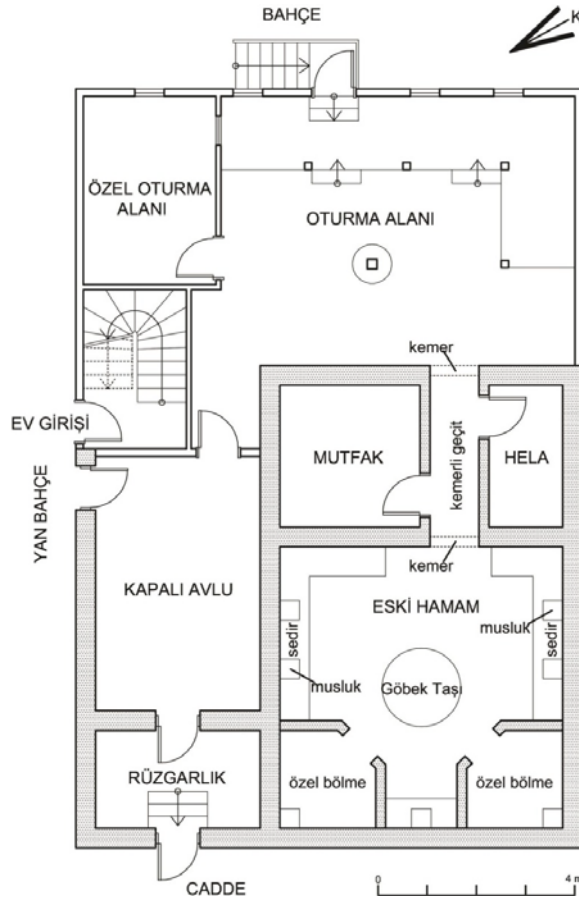
Şekil 4. 114: Sofaya girmeden önceki hol

4.10.1 Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri

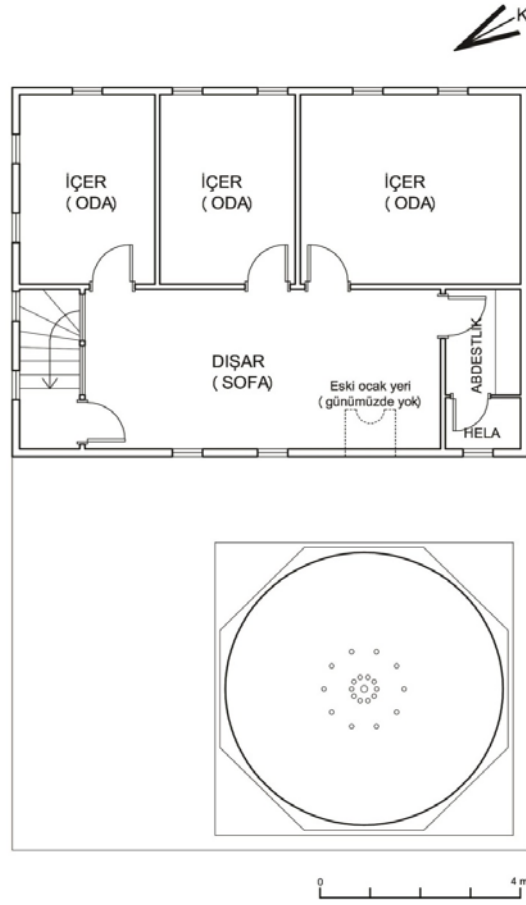
Yapı sahipleri ile yapılan görüşmeler sonucu yapının yaklaşık 130 yıldır var olduğu tahmin edilmektedir. Söz konusu yapı; Bartın ili, Amasra ilçesi, Kum mahallesi, Turgut Işık caddesi, 285 ada, 10 nolu parsel üzerinde yer almaktadır. Yapı diğer geleneksel evlerden farklı olarak altında hamam bulundurmaktadır. Deniz yoluyla ticaret yapan Sağırosman lakaplı aile dönemin zengin ailelerinden olup, tahminen 1890 yılında gemiciler için bir hamam yapırır ve hamamın üst katını ise bir dinlenme alanı olarak kullanırlar. Sonradan bu dinlenme alanına eklemeler yapılır ve sofalı geleneksel bir konut halini alır. Günümüzde aileden geriye kalan bireyler hala bu evde yaşamaktadır fakat evin altında ki hamam bölümü günümüzde kafeterya olarak hizmet vermektedir. Yapının doğu tarafında yani denize bakan tarafında bir ön bahçesi, kuzey tarafında ise küçük bir yan bahçesi bulunmaktadır. Kuzey tarafındaki yan bahçeden yapıya giriş sağlanmaktadır. Giriş kapısının hemen yanında bir kapı daha mevcut olup, yapının altındaki hamam bölümüne ise bu yan kapıdan giriş sağlamak mümkündür. Ayrıca hamam bölümüne doğu ve batı tarafındaki caddelerden de giriş sağlanabilmektedir. Yapı denize oldukça yakın konumundan ötürü düz bir arazi üzerinde yer almaktadır. Yapı doğu tarafından denize manzaralı olarak konumlandırılmış durumdadır.

4.10.2 Plan Özellikleri

Yapı zemin (hamam) + 1 kattan oluşmaktadır. Diğer yapılara kıyasla oldukça farklı yapılandırılan bu yapının kulluk kısmı bulunmayıp, giriş katında hamamı mevcuttur. Eski hamamın sıcaklık bölümü General Mithat Ceylan caddesi tarafında yani batıda yer almakta ve bu cadde üzerinden de hamama giriş sağlanabilmektedir. Hamam kısmının yan tarafındaki ayrı bir kapı sayesinde yapıya giriş sağlanmaktadır. Giriş kapısından hemen sonra sol tarafta üst kata ulaşımı sağlayan ahşap merdiven mevcuttur. Merdivenin alt boşluğu kiler olarak kullanılmaktadır. Birinci kat ‘‘köşe sofalı plan tipi’’ olup köşede bir sofa (dışar) ve sofanın doğu tarafında denize doğru konumlandırılmış üç tane odadan (içer) oluşmaktadır. İçerler sonradan yapıldığı için içerlerde (oda) ocak olmayıp, onun yerine dışar (sofa) kısmında eskiden bir ocağın mevcut olduğu bilinmektedir. Günümüzde bu ocak yoktur. Dışarın bir köşesinde merdivenler, diğer köşesinde abdestlik ve hela mevcuttur. Dışarın batı tarafında kalan pencerelerinden ise alt kattaki hamamın kubbesi görünmektedir.

Şekil 4. 115: Evin altındaki hamam bölümü

Şekil 4. 116: Evin birinci kat planı

Şekil 4. 117: Eski hamam şimdiki kafenin oturma alanı

Şekil 4. 118: Ortadaki süslü direk

Şekil 4. 119: Hamam bölümüne geçişi sağlayan kemerli alan

Şekil 4. 120: Hamamın içi ve göbektaşı

4.10.3 Yapım Sistemi

Zemin kattaki hamam kısmı yığma taş duvarlardan oluşmakta, hamamın ön kısmındaki eski ılıkılık şimdiki oturma alanı ise ahşap çatki arası ahşap dolgu sistemle inşa edilmiştir. Birinci katta yine ahşap karkas arası ahşap dolgu tekniği uygulanmıştır. Çatısı ise kırma çatı olup alaturka kiremit ile kaplıdır.

4.10.4 Cephe Özellikleri

Yapı çıkmasız bir düzene sahip olup, kuzey tarafındaki giriş cephesi beyaz sıva ile sıvalı olup, yapının köşe noktalarında yerden çatıya kadar dikey şekilde ahşap söveler mevcuttur. Yapının diğer cepheleri ise yalı baskılı ahşap kaplamadır. Kaplamaların günümüzde orijinal haline uymayan bir şekilde onarıldığı görülmektedir. Yapının bütün pencereleri giyotin tipi pencere olup günümüzde de özelliğini korumaktadır. Pencere altı süslemelerinin de günümüzde orijinal boyutlarına uymayan şekilde onarılmış olduğu anlaşılmaktadır.

4.10.5 Postacı Mehmetlerin Evi

Amasra ilçe merkezinde bulunan yapı Hüsamettin Akca şahsına ait olup, yapıda hala yaşamaktadırlar.

Şekil 4. 121: Postacı Mehmetlerin evi yol cehpesi görünümü

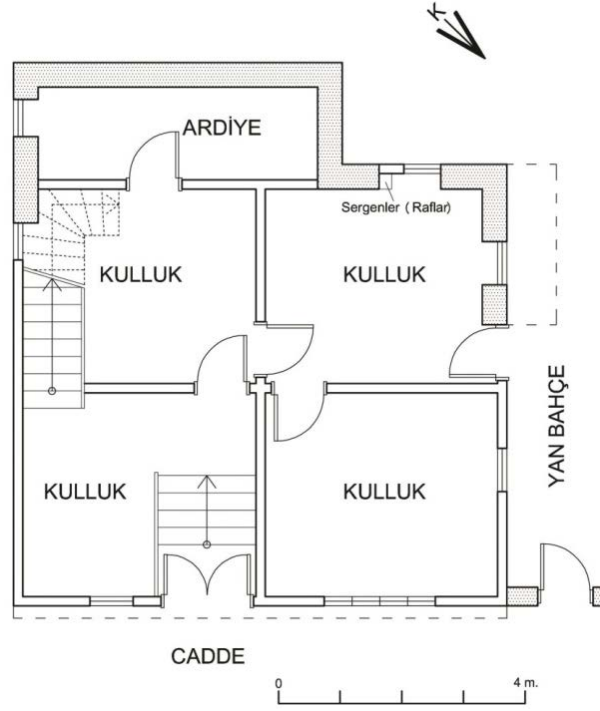
4.10.6 Yapım Tarihi, Konumu ve Yerleşim Özellikleri

Yapı sahipleri ile yapılan görüşmeler sonucu yapının yaklaşık 150 yıldır var olduğu tahmin edilmektedir. Söz konusu yapı; Bartın ili, Amasra ilçesi, Kum mahallesi, Küçükliman caddesi, 334 ada, 22 nolu parsel üzerinde yer almaktadır. Yapının giriş cephesi yola bakmakta olup, doğu tarafına yani deniz tarafına dönüktür. Yapının giriş kapısı yola sıfır vaziyettedir. Yapının yoldan bakıldığında sol tarafında başka bir ahşap yapı (Kum otel) bulunmaktadır. Sağ tarafında ise, küçük bir bahçe alanı olup buradan kulluktaki odalardan birine giriş sağlanmaktadır. Yapının sol ve arka taraflarında, geleneksel yapıya aykırı özelliklerde betonarme binalar mevcuttur.

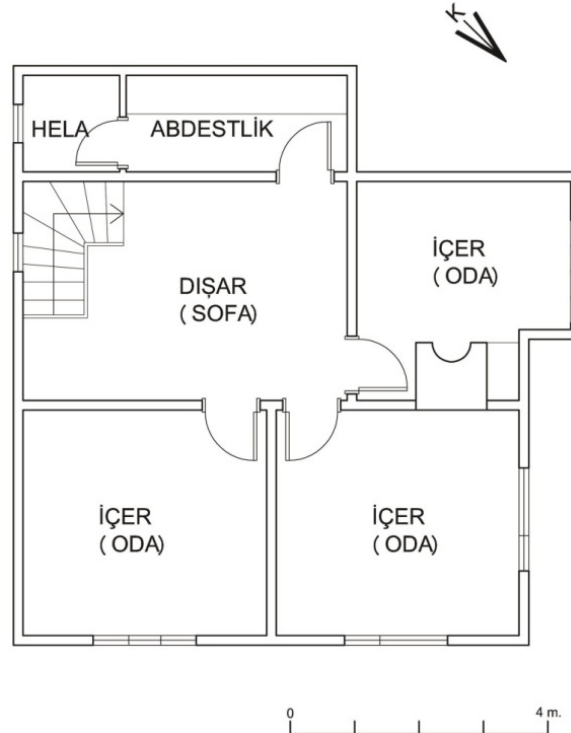
4.10.7 Plan Özellikleri

Yapı kulluk + 1 kattan oluşmaktadır. Yapıya ahşap karkas sistemle oluşturulmuş kulluk bölümünden giriş sağlanmaktadır. Kulluğa, çift kanatlı giriş kapısından sonra beş basamakla ulaşılmaktadır. Kullukta 3 adet oda (içer) bulunmaktadır. Bunlardan biri dışarıdan ayrı girişe sahip olup, günümüzde çalışma mekanı olarak kullanılmaktadır. Diğer iki oda boş bırakılmış ve oldukça bakımsız durumdadır. Kulluğa girildiğinde sol yan tarafta üst kata çıkış merdivenleri

mevcuttur. Birinci kat ‘‘köşe sofalı plan tipine’’ sahip olup köşede bir sofa (dışar) ve sofaya açılan üç tane içerden (oda) meydana gelmektedir. İçerlerden ikisi batı tarafındaki denize bakmakta, diğeri ise kuzeyde kalmaktadır. Kuzeydeki içerde ise bir ocak ve yanında küçük bir dolap bulunmaktadır.

Şekil 4. 122 Evin giriş kat(kulluk katı) planı

Şekil 4. 123: Evin birinci kat planı

Şekil 4. 124: Evin giriş kapısı ve kulluğa çıkış merdivenleri

Şekil 4. 125: Kulluktan birinci kata çıkış merdivenleri

Şekil 4. 126: Kulluktaki oda

Şekil 4. 127: Kulluktaki odanın içinde yer alan sergenler (raf)

Şekil 4. 128: Kulluk odası tavan detayı

4.10.8 Yapım Sistemi

Zemin katın yani kulluğun duvarları ahşap karkas arası ahşap dolgu sistemle oluşturulmuş fakat arka cephede kalan hela kısmı yığma taş ve yer yer tuğla ile oluşturulmuştur. Birinci kat yine ahşap karkas arası ahşap dolgu tekniğiyle inşa edilmiştir, arkadaki hela kısmı tuğla dolgu ile oluşturulmuştur. Çatısı ise kırma çatı olup alaturka kiremit ile kaplıdır.

Şekil 4. 129: Ahşap karkas arası ahşap dolgu tekniği ve üzerinden dökülmüş sıvası

Şekil 4. 130: Evin ahşap karkas arası ahşap dolgu tekniği ile yapılmış duvarları

4.10.9 Cephe Özellikleri

Yapının yola bakan ana cephesinde birinci kat 20cm. kadar yola doğru çıkmalı vaziyettedir. Sağ yan cephedeki ocağın bulunduğu içer ise sola doğru çıkma yapıp cepheye hareket kazandırmıştır. Kulluk kısmının yola bakan cephesi ile sağ yan cephesi sıvalı durumda olup, sağ yan cephedeki sıva yer yer dökük durumdadır. Yapının birinci kat cephesi ise, yalı baskılı ahşap kaplamadır. Yapıda birinci katın köşe kenarlarında dikey vaziyette ahşap söveler mevcuttur. Yapının orijinal pencereleri ahşap giyotin tipi pence olup, birinci katın yola bakan cephesindeki ve sağ yan cephesindeki pencerelerin dışa açılır kanatlı pencere olarak sonradan değiştirildiği görülmektedir. Kulluğa giriş kapısının üzerinde kapı ile aynı boyutta kapı üstü penceresi mevcut olup, bu pencerede ve sol yanında bulunan pencerede demir parmaklıklar mevcuttur. Pencereleri çevreleyen ahşap çerçeve mevcut olup, pencere altı pervazında süsleme öğeleri yoktur.

Şekil 4. 131: Üzerinde ve yanlarında pencereleriyle beraber kulluk kapısı

Şekil 4. 132: Evin yarısı tuğla dolgu ile yapılmış sol yan cephesi

Şekil 4. 133: Sağ yan cephedeki kullukta ayrı girişi olan odanın kapısı ve birinci katın kapalı çıkması

Şekil 4. 134: Demir parmaklıklı kulluk penceresi

Şekil 4. 135: Eve girişı sağlayan kulluk kapısı

5 DEĞERLENDİRME

Bu tez çalışmasında geleneksel Amasra evleri plan tipolojisi, plan elemanları, yapım sistemi ve malzeme ile cephe özellikleri ve dekorasyonu yanı sıra evlerin biçimlenmesine etki eden çevresel ve sosyal faktörler açısından incelenmiş ve bölgenin konut mimarisi hakkında bir bilgi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla önce genel olarak bölgenin konut mimarisi özellikleri tanıtıldıktan sonra seçilen 11 örnek, rölöveleri alındıktan sonra plan plan elemanları ve plan tipleri, malzeme, yapım sistemi ile cephe özellikleri açısından detaylı irdelenerek Amasra kenti konut mimarisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma sırasında kullanılan bir diğer yöntem de yöre halkından çeşitli şahıslarla röportaj yapıp, belediye arşivinden de gerekli yardımlar alınarak evlerin geçmişteki halleri ile günümüzde uğradığı değişikliklerin de belirlenmesidir.

Araştırma konusunun seçilmesinin temel nedeni, Amasra kentinin sadece turizm açısından incelenmesi fakat halkın yaşadığı yöre kültüründe en önemli yere sahip olan konut mimarisinin hiç incelenmemiş olmasından dolayıdır.

Çok eski çağlardan beri önemli bir yerleşim yeri olan Amasra kenti tarihsel süreç içerisinde farklı dönemlerde çeşitli uygarlıklar tarafından yerleşim görmüş olup Fatih Sultan Mehmet tarafından 1460 yılında feth edilmiştir (Eyice, 1965). Ufak bir Türk kasabası halini alan Amasra, fetihten sonra gemi tezgahlarında kalyonların (hem yelkenle hem kürekle yol alan savaş gemilerinin en büyüğü) yapılmasından başka tarihte önemli bir rol oynamamış, fakat bir çok Avrupalı gezgin tarafından konu alındığı gibi Evliya Çelebi tarafından da anlatılmıştır. Evliya Çelebi 1640 yılında Amasra'ya uğramış, kentin iki limanının olduğunu, o dönemde hala faal durumda olan gemi tezgahlarını, mükellef bir çarşısı olduğunu, büyük liman tarafında ki hamamını anlatmıştır (Eyice, 1965). Amasra limanının Karadenizin iyi yatak limanlarından olduğunu belirten Çelebi, gemilerin kış aylarında bu yatak limanlarda toplandığını, tamire ihtiyacı olanların karaya çekilerek gerekli tamirlerinin yapıldığından bahsetmekte ve

Amasra'yı gemicilerin kış aylarını geçirdikleri bir kasaba olarak tanımlamaktadır. 18.yüzyılda ise İzmir'de Fransız konsolosu olan Charles De Peyssonel, Amasra limanına bağı iki kayığın muntazam seferler yaptıklarından, şimşir ve ceviz ağaç torna işleri yapıldığından ve iharacat için İstanbul ve Trabzon'a gemiler gönderilmekte olup, buralardan da bütün Osmanlı İmparatorluğuna sevk edildiğinden bahsetmektedir. Amasra'lılar boş zamanlarında da balık tutup geçimlerini sağlamaktaydılar (Eyice, 1965; Sakaoğlu 1999).

Çok çağlardan beri önemli bir yerleşim yeri olan Amasra kenti geçmişten itibaren gemicilik ve gemi yapımla uğraşmış olmasına rağmen günümüzde bu özelliğini yitirmiş olup bugün ağaç torna işçiliğini ve ihracatını devam ettirmekte ve balıkçılık yapmaktadırlar.

Ticaret dolayısıyla İstanbul'da yaşayan Amasra'lıların evlerinin Eminönü, Unkapanı-Cibali semtlerinde olduğu bilinmektedir. Buradan Amasralı zengin esnaf kesiminin İstanbul'dan gelenkonut kültüründen etkilenmiş olduğu söylenebilir. Amasra'nın 19.yüzyılın ortalarına kadarki konuttipi '*antı tipi*' adı verilen köşeleri birbirine geçmeli tek katlı köy eviydi. Fakat yüzyıllar boyu devletin hiçbir yatırım yapmadığı Amasra'ya 19.yüzyılda kazandırılan resmi yapılar ve ulaştırılan yol, halkı eski *antı* geleneğini bırakıp yarı kargir evler yapmaya özendirmiştir (Sakaoğlu, 1999). 19.yüzyılın son çeyreğinde Amasra'nın başlıca zengin ailelerinden olan Sağırosmanlar, Büyük Liman tarafına gemiciler için bir hamam ve aileleri için de ahşap meskenler inşa ettirmişlerdir. Bu dönemde yerli taş ustalarının, geleneksel yöntemler ile eski mezar taşlarını, kitabeli ve işlemeli frizleri, büyük blok taşları boydan boya yarmak suretiyle kapı ve pencere lentoları hazırladıkları ve yeniden elden geçirilenbu taşların o dönemde yeni yapılan evlerde çokça kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Eski Amasra evleri genelde balıkçı evleridir ve balıkçılık alt tabakayı temsil eder, yoksulluğu ifade eder. Bu yüzden birkaç zengin ailenin evi hariç, diğer evler fazla görkemli bir görünüşe sahip değildir. Balıkçı evlerinin genel özelliği evlerin gemi bozmasından yapılmış olmasıdır. Gemiler eskidiği zaman parçalara ayrılıyor, iyi parçalar evin yapımında hatta taşıyıcı sistemde bile kullanılıyordu. Gemi bozması dışında evler için kullanılan en uygun ağaç kestane ağacıydı.

Yörede ‘*cedene tahtası*’ denilen bir teknik uygulanıyordu. Bu teknik; testere kullanılmadan sadece balta yarmasıyla kestane ağacını yarıp düzgün parçalara ayırmaya deniliyordu (Kişisel söyleşi Sakaoğlu, 2016). Evlerin dış kaplamasında kullanılan tahta kaplamalar bile bu teknikle yapılıyordu.

Amasra evleri yerleşim bakımından incelendiğinde, yörede dağınık yerleşme olduğu görülmektedir. Evler arazi üzerinde düzensiz ve her biri birbirinden farklı yerlerdedir. Sokaklar oldukça dar, evlerin cumbaları veya çıkmaları da yer yer sokağa taşmaktadır. Amasra ilçe merkezi, topoğrafik bakımdan tepelik bir araziye ve batıda küçük liman, doğuda büyük liman olmak üzere iki ayrı doğal limana sahiptir. Her iki limana doğru eğimli bir araziye sahip olup, bu bakımdan evlerin çoğu tepelik alanda kalmaktadır. Deniz kenarında olup düz arazi üzerinde inşa edilen evlerde mevcuttur. Evlerin yönlendirilmesi açısından bakıldığında; eğimli arazide kalan evler, arazi eğimine oturacak şekilde inşa edilmiştir. Evlerin giriş kapısı hep sokak tarafına yönelmiştir. Başka bir yönlendirme konusu ise manzaradır. Deniz kenarına yakın evler mümkün olduğunca denize paralel şekilde inşa edilmiştir.

Bölgede incelenen 11 evden köşe sofalı, köşe sofalı eyvanlı ve merkezi sofalı olmak üzere 3 ayrı plan tipi tespit edilmiştir. Bunlardan 8 tanesi köşe sofalı, 2 tanesi köşe sofalı eyvanlı ve 1 tanesi merkezi sofalı olarak tespit edilmiştir. Evler genellikle zemin +1 kattan ve ya zemin + 2 kattan meydana gelmektedir. Evlerin giriş bölümlerine ‘*kulluk*’ denilmektedir. *Kulluk* bazen yarı bodrum şeklini de alabilir. Üst katlardaki yaşam bölümüne mutlaka *kulluk* alanından geçiş sağlanmaktadır. *Kulluğa* genellikle çift kanatlı sağır kapıdan giriş sağlanmaktadır. Kapının üzerinde kapı ile aynı büyüklükte mutlaka birde penceresi mevcuttur. Bu pencere havalandırmayı sağlamakta ve üst katlardaki nemi almaktadır. *Kulluk* bölümde çeşitli baklagillerin ve erzakların depolandığı ‘*hergil dolabı*’ adında üstten kapaklı bir dolap vardır. Kapı üstü penceresi sayesinde serinlik kazanan mekanda saklanan yiyeceklerin ömrü uzamış olur. *Kulluk* katı bazen çeşitli odalar halinde bölünmektedir. Odalardan birinde ocak bulunuyorsa, orası pişirme bölümü olduğu anlamına gelir. Diğer bölümler ise ardiye alanı ve ya odunluk-kömürlük olarak kullanılmaktadır. *Kulluk* alanının zemini sıkıştırılmış toprak ve ya kayrak taşındandır. Fakat günümüzde bir çoğuna beton döktürülmüş ve özelliğini kaybetmiştir.

Bölge evlerinin en önemli plan elemanı sofa olup yörede sofaya ‘*dışar*’ denilmektedir. Evlerin plan şeması açıklanırken sofanın yeri söylenerek tarif edilir, örneğin köşe sofalı (dışarlı) plan tipi gibi. Evlerde *dışarın* biçimi genellikle kare veya dikdörtgen biçimlidir. Amasra evlerinde *dışar* genellikle evin bir köşesinde kalacak şekilde tasarlanmıştır ve genellikle tüm mekanlar *dışara* açılır vaziyettir. *Dışar* kimi zaman sokak tarafında bulunurken kimi zaman ise evin arka bahçesine bakan tarafında bulunmaktadır. *Dışar* odaları (içerleri) birbirine bağlayan bir geçiş alanı olup ev halkının ortak kullandığı bölümdür. *Dışarın* bir kenarında merdiven, diğer kenarında ise mutlaka bir abdestlik ve hela mekanı bulunmaktadır. Abdestlik ve hela kendi içerisinde ayrılmış durumdadır. Tespit edilen plan tiplerine göre *dışarın* incelediğimizde, en çok kullanılan plan tipi köşe sofalı (dışarlı) plan tipidir. Bu plan tipinde kare ve ya dikdörtgen biçimli sofa (dışar) evin bir köşesinde yer almakta ve pencereler *dışarı* iki yönden çevrelemektedir. Odalar (içerler), abdestlik ve hela kapıları doğrudan sofaya (dışara) açılmaktadır. Bir diğer plan tipi ise, köşe sofalı (dışarlı) eyvanlı plan tipi olup, yine köşede yer alan *dışara* bir uzantı olarak ‘*eyvan*’ bölümü eklenmiştir. *Eyvan*, *dışara* açılan *içerlerin* ortasında dar bir biçimde yerini almaktadır. Yine köşedeki sofanın (dışarın) bir ucunda merdiven, diğer ucunda abdestlik ve hela bulunmaktadır. *Eyvan* kimi zaman cumbalı olup, kimi zaman odalara (içerlere) göre biraz daha geride tutulup dar bir balkonla sonlanmıştır. *Eyvan* tek veya üç yönden pencerelidir. Diğer plan tipi olan merkezi sofalı (dışarlı) plan tipi ise, diğer plan tiplerine göre oldukça farklıdır. Bu plan tipinde sofanın (dışarın) yeri evin merkezinde olup, sofanın (dışarın) dört köşesinde de *eyvan* uzantıları mevcuttur. Her bir odanın (içerin) arasında birer *eyvan* mevcut olup, odaların (içerlerin) sofaya (dışara) açılan köşeleri pahlıdır. Odalar arasındaki karşılıklı *eyvanların* ikisi merdiven, abdestlik ve hela mekanlarıyla sonlanmakta, diğer iki *eyvandan* biri pencere, diğeri ise küçük bir balkonla sonlanmaktadır.

Evlerin kalbi olan sofanın (dışarın) etrafındaki odalara ise yörenin yapı dilinde ‘*içer*’ denilmektedir. *İçerlerden* en az birinde ocak bulunmaktadır. Ocağın bir yanında *hamam dolabı*, diğer yanında *yüklük dolabı* mevcuttur. *Hamam dolabına* ‘*gusülhane*’ de denir, duş ve abdest alma eylemi için tasarlanmıştır. *Yüklük dolabında* ise yatak ve döşekler saklanmaktadır. Eski dönemlerde odada

devamlı duran bir yatak kültürü olmadığından yataklar her gece çıkartılıp yere serilir, sabah ise yine *yüklüklere* kaldırılırdı. Ocaklar ise, hem yemek pişirmek, hem ısınmak, hem de yanındaki *hamam dolabı* için sıcak su elde etmek için kullanılmaktaydı. Ocağın üzerindeki taş kemer yada lentoya '*yaşmak*' denilmekte ve *yaşmağın* üzerine gaz lambası, mum veya süs eşyaları konulmaktadır. Ocağın yanındaki yüklüğe bitişik kapaksız süslü nişlere de '*gözgere*' adı verilmektedir. Bu nişlerde yine aydınlatma araçlarının muhafaza edildiği alan olarak kullanılmaktadır. Bazı evlerde odaların (içerlerin) duvarlarında bazen ahşap rafli nişler bulunmakta ve bu nişlere '*sergen*' adı verilmektedir.

Konutların, *kulluk* katı (giriş katı) hariç her katında sofaya (dışara) açılan mutlaka bir abdestlik ve abdestliğin içerisinde birde hela bulunur. Abdestlik ve helanın birbirinden ayrı tutulmasının sebebi, islam inancında abdest ve tuvalet eylemlerinin aynı mahalde yapılmamasıdır. Abdestlikdeki tezgah sadece abdest almak için değil, bulaşık yıkama alanı olarak da kullanılmaktadır. Tezgahın yan duvarında *sergenler* (ahşap raflar) bulunup, bulaşık malzemeleri burada muhafaza edilir.

Konutlarda kullanılan malzeme yörede fazlaca bulunmasından ötürü taş ve ahşap malzemedir. Nadir de olsa kerpiç malzeme kullanıldığı görülmüştür. Evlerin giriş katları genellikle yığma taş duvarlardan oluşmaktadır. Ana taşıyıcı sistem ahşap çatki sistemidir. Ahşap ana çatkılarının ara boşlukları yine ahşap, taş ve ya kerpiç malzeme ile doldurulup duvarlar oluşturulmuştur.

Konutların çatıları 4 yöne eğimli kırma çatı olarak tasarlanmıştır. Çatının örtü malzemesi olarak geleneksel oluklu kiremit kullanılmıştır. Yağmur ve kar suları saçaklar sayesinde yapıdan uzaklaştırılırken, yağmur oluğu ve borusu kullanılmamıştır. Günümüzde yağmur borusuna sahip olanlar ise sonradan eklemiştir.

Geleneksel konutların dış cephesi ahşap kaplama olup, cephede çeşitli süslemeler yapılmıştır. Pencere pervazında, kapalı çıkma ve cumba altlarında çeşitli dekoratif motifler kullanılmıştır. Evlerin dış cephesinde katları belirleyen yatay silmeler ve evin köşelerini vurgulayan dikey silmeler mevcuttur. Bazı evlerin pencere aralarında kat silmesine benzer tüm cepheyi çevreleyen '*kuşluk*'

adında silmeler mevcuttur. Yine bazı evlerin çatı alınlığında çeşitli süsleme motifleri vardır. Evlerin giriş kapıları genellikle cephenin ortasında yer almış ve cephenin geri kalanında pencere boşlukları simetrik tutulmaya çalışılmıştır. Cumbalardaki bazı pencereler yuvarlak hatla sonlandırılmış ve cephede hareketli bir görünüm elde edilmiştir. Evlerde süsleme öğelerinin azlığı ve bolluğu ev ahalisinin ekonomik durumu ile kıyaslanmaktadır.

Bugün bu evler kullanıcı gereksinimlerine göre farklı işlevler ile kullanılmak durumunda kalmıştır. Evlerin uğradığı en önemli değişiklik, restore edilenlerin günümüzde otel veya pansiyon olarak kullanılmaya başlanmasıdır. Geleneksel evlerin kulluk kısmında oda (içer) bölümleri yani bir yaşama bölümü yokken otel amaçlı restore edildikten sonra, *kulluk* odalara bölünmüş ve bir yaşama ortamı oluşturulmuştur. Kale Konak isimli pansiyonu incelediğimizde bu durumu görmek mümkündür. Ayrıca yine bu pansiyonu incelediğimizde sofa (dışar) kısmının bir bölümü kapatılmış ve odalardan (içerlerden) biri için banyo alanı yaratılmıştır. Bugün hala sahipleri tarafından kullanılan evler ise, oldukça bakımsız durumdadır. Tüm konutlardaki ocakların hepsi kapatılmış durumda ve günümüzde kullanılmamaktadır. *Kulluk* kısımları ise boş bırakılmış ve yine kullanılmamaktadır. Bazı konutlarda *kulluk* ile birinci kat geçişini sağlayan merdiven kapatılmış ve katlar birbirinden tamamen bağımsız bırakılmıştır. Bu durumu Sertellerin evinde görmek mümkündür. Bir başka değişiklik ise, pencerelerin geleneksel ölçülere ve özgün detaylara uymayan bir şekilde değiştirilmesidir. Hemen hemen her evde bu durumu görmek mümkündür. Anıtlar kurulu bu durumu kontrol etmekte fakat para cezası kesmekten öteye gidememektedir. Oysaki gerekli eğitimler ve yardımlar sağlanarak bu durumun bir nebze önüne geçmenin mümkün olabileceği kanaatindeyim.

6 SONUÇ

Sonuç olarak bu tez çalışmasında Batı Karadeniz sahilinde bulunan Amasra konutlarının geleneksel plan tipolojisi ve özellikleri incelenmiş ve gelecek kuşaklara bu konutların aktarılabilmesi amacıyla belgeleme çalışması yapılmıştır. Yörenin ustaları tarafından, yöre ve çevresinde bulunan malzemelerden, geleneksel yapım teknikleri ile oluşturulan yapılar, yörenin geleneksel konut mimarisini oluşturmaktadır.

Amasra konutlarının plan tipini evde yaşayacak olan aile belirler ve evlerin kullanıcıları Amasralı balıkçı ailelerdir. Evlerin plan tiplerinin yöreye İstanbul'da yaşayıp kereste ticareti yapan Amasralı aileler tarafından geldiği bilinmektedir. Plan tipolojisine İstanbul'daki konut kültürü izleri yansımaktadır. İncelenen 11 evden 2 tanesi restore edilmeyi beklemekte ve boş durumdadır. 2 tanesi ise plan tipi değiştirilmeden restore edilip butik otele dönüştürülmüş ve yöreyi ziyaret eden misafirlere hizmet vermektedir. Geri kalan 7 ev ise halen sahipleri tarafından kullanılmakta ve geleneklere uygun şekilde yaşatılmaktadır. Fakat restore edilen konutlar yapım sistemi açısından incelendiğinde, geleneksel yöntemlere aykırı olduğu görülmektedir.

Yapılan araştırmalar ve incelemeler sonucunda Amasra evlerinin bölge konut mimarlığı içerisinde plan şeması, yapım tekniği ve malzeme özelliği ile önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür. Bölge konut mimarisi günümüzde bu özgün şekilleriyle korunmalıdır. Bu çalışma ile bölgedeki konutların ileride korunabilmesi amacıyla bazı evlerin günümüzdeki durumları ortaya konulmuştur.

KAYNAKLAR

- Akdemir, Z.** (1997). *Batı Karadeniz Bölgesi Yerleşmelerinde Geleneksel Konut Kültürüne Bağlı Biçimsel ve Yapısal Kurgu Özelliklerine Ait Ölçüler*. Doktora Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akdemir, M.Z. ve Korkmaz, E.** (2010). *Geleneksel Konut Dokularında Malzemenin Çatı ve Cephe Kuruluşuna Etkileri: Batı Karadeniz Bölgesi Örneği*. 5. Ulusal Çatı & Cephe Sempozyumu 15 -16 Nisan 2010 Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Tınaztepe yerleşkesi Buca, İzmir.
- Alemdağ-Lakot, E. ve Aydın,Ö.** (2014). *Karadeniz Geleneksel Mimarisinde Sürdürülebilir Malzemeler; Ahşap ve Taş, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt:7, Sayı:35, Issn: 1307-9581.
- Aliş, C.** (1876). *Eskiden Yeniye: Konutlar, Eski Yapılar ve Ev Eşyası*. Bartın Belediyesi Gazetesi, Bartın.
- Altınay, G.** (2015). Büyükadalıların ev geçmişi hakkında sohbet. Gülcan Altınay ile söyleşi, Amasra.
- Apar-Altun, R.** (2010). *Mevcut konut stokunun değerlendirilmesi – yaşatılması*. Kent mimarlık ve tasarım gazetesi, sayı: 2010-11, Doğu akdeniz üniversitesi, Kıbrıs.
- Asma, Ç.** (2015). Geleneksel konutlarda temel. Çetin Asma ile söyleşi, Bartın.
- Bartın Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.** (2006). *Mitolojiden Gezgine Bartın*, Kültür ve Turizm Envanteri. Kültür ve Turizm Envanteri, Bartın.
- Bektaş, C.** (2016). *Türk Evi*, 3.Baskı,Yapı Endüstri Merkezi yayınları, İstanbul.
- Bretonne, C.** (1979). *An Interview with Amos Rapoport on Vernacular Architecture*. M.B.T.U. Journal of the Faculty of Architecture, Volume 5, Number 2, Fall 1979, 113-126.
- Çelikyay, S.** (2000). *Bartın Evlerinde Ahşap ve Mimari, Geleneksel ve Çağdaş Mimarlıkta Ahşap Panel ve Forumu*, TMMOB Genel Merkez Ankara Şubesi Bartın Temsilciliği, Bartın.
- Çelikyay, S.,** (2011). *Batı Karadeniz'deki Geleneksel Ahşap Evlerin Özellikleri ve Özgün Detaylar*, Mimar.ist Dergisi, Haziran 2011, Sayı:40, sh:32-36.
- Dağıstanlı, K.** (2007). *Mimarsız mimarlık ve Bingöl, Kığı, Alagöz köyü üzerine bir inceleme*. Yüksek lisans tezi, Yıldız teknik üniversitesi fen bilimleri enstitüsü, İstanbul.
- Davulcu, M.** (2003). *Bartın Halk Mimarisi*, Folklor Araştırmacıları Vakfı.
- Denizer, Y.** (2015). Denizerlerin ev geçmişi hakkında sohbet. Yaşar Denizer ile söyleşi, Amasra.
- Divanlioğlu, D.** (1980). *Mimarlıkta biçimlerin oluşma etkileri*. Doçentlik tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Eldem, S.H.** (1954). *Türk Evi Plan Tipleri*, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Pulhan Matbaası, İstanbul.
- Eldem, S.H.** (1984). *Türk Evi-Osmanlı Dönemi I-II*. Yem yayın evi, İstanbul.
- Erdinç, S.Y.** (2009). *Konut oluşumunda kültür etkisinin toplumsal yaşam dinamikleri bağlamında incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Eser, L.** (1955). *Kütahya evleri*. Doçentlik tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Eyice, S.** (1965). *Küçük Amasra Tarihi ve Eski Eserleri Kılavuzu*. Türk Tarih Kurumu.
- Gür, Ş. Ö.** (2000). *Doğu Karadeniz örneğinde konut kültürü*. Yapı endüstri merkezi yayınları, 1.baskı, Nisan, İstanbul.
- Gün, A.** (2015). *Sertellerin ev geçmişi hakkında sohbet*. Ayşe Gün ile söyleşi, Amasra.
- Günay, R.** (2000). *Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri*, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Günay, R.** (2005) *Safranbolu evleri*, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Günay, R.** (2007). *Geleneksel Ahşap Yapılar sorunları ve çözüm yolları*. Birsan Yayın evi, İstanbul.
- Görmüş, S.** (2003). *Bartın Geleneksel Kent Dokusunu Yansıtan Yeni Toplu Konut Modelinin Oluşturulması Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak.
- Kantar, Z.** (1998). *Kırsal yerleşmelerde dış mekan organizasyonu – Artvin ili köyleri*. Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Karabulut, İ.** (2007). *Çoruh vadisi kırsal – köy yerleşim örnekleri ve sanat yapıları*. Yüksek lisans tezi, Yüzüncü yüzyıl üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü, Van.
- Kafescioğlu, R.** (1955). *Kuzey-Batı Anadolu’da Ahşap Ev Yapıları*, Doçentlik Çalışması, İstanbul Teknik Üniversitesi, Pulhan Matbaası, İstanbul.
- Kemik, C.** (1986). *Bartın Evleri ve Kentsel Değerleri Üzerine Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Üniversitesi. İstanbul.
- Korkmaz, P.** (2008). *Sedad Hakkı Eldem “Türk Evi” ve Frank Lloyd Wright “Prairie Evleri” Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Analiz*, İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi Yıl:7 Sayı:14 Güz 2008/2 s.35-51, İstanbul.
- Küçükerman, Ö.** (1988). *Kendi mekanının arayışı içinde Türk evi*. Türkiye Turing ve otomobil kurumu, İstanbul.
- Özbek, N.** (1990). *Geleneksel evlerde bina formunu etkileyen faktörler ve formun tanımlanması*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özbil, A.** (2002). *Sedad Hakkı Eldem’s Typological Analysis Of The Turkish House As A Tool For An Operative Design Methodology*, A Thesis Submitted To The Graduate School Of Natural And Applied Sciences, Metu.
- Özdemir, Ü.** (2006). *Amasra’da turizm ve çevresel etkileri*. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Doğu coğrafya dergisi, sayı 15, Erzurum.
- Rapoport, A.** (1969). *House form and culture*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.
- Rapoport, A.**, (2004). *Kültür Mimarlık Tasarım*. Yapı Yayınları, İstanbul.
- Sakaoğlu, N.** (1987). *Amasra’nın Üç Bin Yılı*. Zonguldak yayınevi, Zonguldak.
- Sakaoğlu, N.** (1999). *Çeşm-i Cihan Amasra*. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, Beşiktaş, İstanbul.
- Sakaoğlu, N.** (2016). *Amasra konut kültürü*. Necdet Sakaoğlu ile söyleşi, Amasra.
- Sarı, Y.** (2001). *Amasra ilçesinin doğal ve kültürel peyzaj değerlerinin sürdürülebilir turizm bağlamında irdelenmesi*. Yüksek lisans tezi,

- Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim dalı, Zonguldak.
- Sarı Nayim, Y.** (2010). *Amasra-İnkum (Bartın) arasında yer alan önemli biyotopların haritalanması*. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim dalı, İstanbul.
- Selvi, F.** (2011). *Karaman- Başyayla konutlarının mimari özelliklerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sertkaya, Ş.**(2001). *Bartın kıyı bölgesinin turizm ve rekreasyon potansiyelinin saptanması ve değerlendirilmesi üzerine bir araştırma*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Şengerze, K.** (1998). *Tanzimat Modernleşmesi Sürecinde Bartın Evleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Sözbir, F.U.** (2010). *Bartın ilinin sürdürülebilir turizm potansiyelinin irdelenmesi*. T.C. Kültür ve turizm bakanlığı yatırım ve işletmeler genel müdürlüğü, Uzmanlık tezi, Bartın.
- Taşkan, G.** (2014). *Bartın Kenti Geleneksel Konutlarındaki Yapısal Değişimlerin Bahçe Mekânı Ve Kullanılan Bitki Materyaline Yansımaları*, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Bartın.
- T.C. Bartın** valiliği il çevre ve orman müdürlüğü (2006). *Bartın ili çevre durum raporu*. T.C. Bartın Valiliği İl Çevre Ve Orman Müdürlüğü, Bartın.
- Tunçdilek, N.** (1986). *Türkiye’de yerleşmenin evrimi*. İstanbul Üniversitesi, Coğrafya Enstitüsü, İstanbul.
- Ünügür, H.T. ve Ünügür, M.** (1992). *Gelenekten geleceğe evimiz proje yarışması raporu*. T.C. Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul.
- Yaylı, A., Ozan, Y. ve Boran, H.** (2011) *Bartın Kültür Varlıkları Envanteri*, Bartın Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bartın.
- Yeler, S., Yeler. G., Çağlaer, E.** (t.y.). *Yapı mimarisinde kadın etkileri*. Trakya Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi, Kırklareli.
- Yıldırım, K.; Hidayetoğlu, M.L.** (2009). *Türk Yaşam Kültürünün Geleneksel Türk Evlerindeki Yansımaları* “Reflections in the Traditional Turkish House of Turkish life Culture”, 4. *International Turkish Culture and Art Congress/Art Activity* , Kahire / Egypt, 02-07 November, 2009.
- Yılmaz, B.; Kaya, L.; Ateş, O.; Memlük, Y.** (2011). *Geleneksel yapıların kentsel mekanda oluşturduğu düzenin Bartın kenti örneğinde incelenmesi*. İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi, ISSN: 1309-9876 E-ISSN:1309-9884 Cilt/Vol.1 Sayı/No.1 : 1-10.
- Yüksel, İ.** (2009). *Eski Türk Evi’nin Butik Otele Dönüşümünde Karşılaşılan Problemler (Safranbolu Evleri ve Soğukçeşme Sokağı Karşılaştırmalar Dahilinde)*, Sanata Yeterlilik Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Zeybekoğlu, D.** (2005). *Edirne geleneksel konut mimarlığını etkileyen sosyo-kültürel faktörlerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Trakya üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.

INTERNET KAYNAKLARI

- URL. (1). <http://www.amasra.gov.tr> adresinden alındı.
- URL. (2). <http://www.halukakcam.com> adresinden alındı.
- URL. (3). <http://www.amasra.bel.tr> adresinden alındı.
- URL. (4). <http://mevsil365.blogspot.com.tr> adresinden alındı.
- URL. (5). <http://www.bartın.gov.tr> adresinden alındı.
- URL. (6). <http://www.amasra.com.tr> adresinden alındı.
- URL. (7). <http://www.kumbutikotel.com> adresinden alındı.

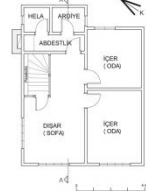
EKLER

Ek A1: Amasra Evleri

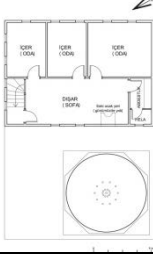
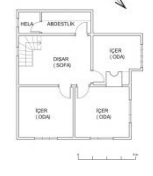
Çizelge a1: İncelenen Amasra evlerinin genel tablosu

KONUTUN ADI VE YAPIM YILI	KONUTUN GENEL GÖRÜNÜMÜ	KAT SAYISI	PLANI	PLAN TİPİ	YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	CEPHE ÖZELLİKLERİ	SÜSLEME
BOZTEPELİLER EVİ (19.YY)		KULLUK ÜSTÜ 2 KAT		MERKEZİ SOFALI	HİMİŞ SİSTEM (Ahşap Dolgu)	Yan cephelerde hareketli çıkmalar, güney cephede bir balkon mevcut ve ev girişi pahlı. Dış cephe ahşap kaplama.	Restore sonrası pencere pervazında süsleme yapılacak.
KUM OTEL (19.YY)		KULLUK ÜSTÜ 2 KAT		KÖŞE SOFALI	HİMİŞ SİSTEM (Ahşap Dolgu)	Ön ve arka cephede kapalı çıkmalar mevcut. Dış cephesi sıva ve ahşap kaplama.	Çıkma altı süslemesi mevcut.
FATMA HANIMLARIN EVİ (19.YY)		KULLUK ÜSTÜ 1 KAT		KÖŞE SOFALI EYVANLI	HİMİŞ SİSTEM (Ahşap Dolgu)	Arka cephede cumba mevcut. Dış cephesi ahşap kaplama.	Pencere pervazında süsleme mevcut.

Çizelge a1: (devam) İncelenen Amasra evlerinin genel tablosu

BÜYÜKADALIL ARIN EVİ (19.YY)		KULLUK ÜSTÜ 2 KAT		KÖŞE SOFALI	HİMİŞ SİSTEM (Taş ve Tuğla Dolgu)	Çıkmasız düz bir cephe düzenine sahip. Dış cephe ahşap kaplama.	Pencere pervazında süsleme mevcut.
SERTELLERİN EVİ (19.YY)		KULLUK ÜSTÜ 2 KAT		KÖŞE SOFALI	HİMİŞ SİSTEM (Ahşap Dolgu)	Çıkmasız düz bir cephe düzenine sahip. Dış cephe ahşap kaplama.	Pencere pervazında süsleme mevcut.
ZIRTILLARIN EVİ (19.YY)		KULLUK ÜSTÜ 2 KAT		KÖŞE SOFALI EYVANLI	HİMİŞ SİSTEM (Ahşap Dolgu)	Ön cephede 1.katta balkonu, 2.katta cumbası mevcut. Dış cephe ahşap kaplama.	Kuşluk cumba altı süsleme ve pencere pervazında süsleme mevcut.
DENİZER PANSİYON (18.YY)		DÜKKAN ÜSTÜ 2 KAT		KÖŞE SOFALI	HİMİŞ SİSTEM (Kerpiç Dolgu)	Ön cephede payandalı kapalı çıkması mevcut. Dış cephe ahşap kaplama.	Kat silmesi mevcut.

Çizelge a1: (devam) İncelenen Amasra evlerinin genel tablosu

KALE KONAK (19.YY)		KULLUK ÜSTÜ 1 KAT		KÖŞE SOFALI	HİMİŞ SİSTEM (Ahşap Dolgu)	Ön cephede 2 tane konsol kirişli çıkması ve arka cephede bir balkonu mevcut. Dış cephe ahşap kaplama.	Dekoratif balkon korkulukları mevcut.
ZAVRAKLARIN EVİ (19.YY)		KULLUK ÜSTÜ 2 KAT		KÖŞE SOFALI	HİMİŞ SİSTEM (Ahşap Dolgu)	Ön cephede cumbası, sol yan cephede kapalı çıkması mevcut. Dış cephe ahşap kaplama üzeri saç kaplama.	Cumba altında süsleme mevcut.
SAĞIROSMANLARIN EVİ (19.YY)		HAMAM ÜSTÜ 2 KAT		KÖŞE SOFALI	HİMİŞ SİSTEM (Ahşap Dolgu)	Çıkmasız düz bir cephe düzenine sahip. Dış cephe ahşap kaplama.	Pencere pervazında süsleme mevcut.
POSTACI MEHMETLERİN EVİ (19.YY)		KULLUK ÜSTÜ 2 KAT		KÖŞE SOFALI	HİMİŞ SİSTEM (Ahşap Dolgu)	Çıkmasız düz bir cephe düzenine sahip. Dış cephe ahşap kaplama.	Pencere pervazında süsleme mevcut.

ÖZGEÇMİŞ

Özgenaz DAĞ, 1991 yılında Bartın’da doğdu. Lisans eğitimini İstanbul Aydın Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık bölümünde tamamladı. Yüksek lisans eğitimini yine İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimari Tasarım Anabilim dalında bitirdi. Çalışma hayatına Bartın ilinde kendi mimarlık ofisini açarak başlayan Dağ, halen kendi ofisinde çeşitli projeler tasarlayıp yürütmektedir.

